

საჯარო სამართლის იურიდიული პირი-
ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

თამთა ნაგერვაძე

„ვეფხისტყაოსნის“ ქართული და ინგლისური ვერსიების მხატვრული თარგმანის
კორპუსლინგვისტიკური ანალიზი

სპეციალობა-ფილოლოგია

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი

ავტორეფერატი

სამეცნიერო ხელმძღვანელები:

ასოცირებული პროფესორი ხათუნა ბერიძე

პროფესორი მარინე გიორგაძე

ბათუმი

2026

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ევროპეისტიკის დეპარტამენტში.

როგორც წარმოდგენილი ნაშრომის ავტორი, ვაცხადებ, რომ ნაშრომი წარმოადგენს ჩემს ორიგინალურ ნამუშევარს და არ შეიცავს სხვა ავტორების მიერ აქამდე გამოქვეყნებულ, გამოსაქვეყნებლად მიღებულ ან დასაცავად წარდგენილ მასალებს, რომლებიც ნაშრომში არ არის მოხსენიებული ან ციტირებული სათანადო წესების შესაბამისად.

თამთა ნაგერვაძე

სამეცნიერო ხელმძღვანელები: ხათუნა ბერიძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

მარინე გიორგაძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი.

უცხოელი შემფასებელი:

იორდან ლუცკანოვი

ასოცირებული პროფესორი,
ბულგარეთის მეცნიერებათა აკადემია, ლიტერატურის ინსტიტუტი,
შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობის დეპარტამენტი.

შემფასებლები:

თინათინ ბოლქვაძე

ასოცირებული პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

რამაზ ხალვაში

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი.

თეა შავლაძე

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

სადისერტაციო ნაშრომის საჯაროდ დაცვა შედგება 2026 წლის 27 იანვარს, ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოზე.

მისამართი: ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, რუსთაველის / ნინოშვილის ქ. 32/35, აუდიტორია N37.

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბსუ - ს ბიბლიოთეკასა და ამავე უნივერსიტეტის ვებ - გვერდზე (<https://bsu.edu.ge/>).

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

პროფესორი მაია კიკვაძე

შესავალი

საკვლევი თემის აქტუალობა „ვეფხისტყაოსანი“ წარმოადგენს უკვდავ ლიტერატურულ ნაწარმოებს, რომელიც მსოფლიო დონის შედეგია. პოემის ლიტერატურული, ლინგვისტური, კულტურათმცოდნეობის კვლევები აქტუალობას არ კარგავს. „ვეფხისტყაოსანს“ საუკუნეების განმავლობაში იკვლევდნენ სხვადასხვა ასპექტით, რის საფუძველზეც რუსთველოლოგია ცალკე დარგად ჩამოყალიბდა.

XXI საუკუნეში დიგიტალური ჰუმანიტარიის და ტექნოლოგიების განვითარებამ შესაძლებელი გახადა „ვეფხისტყაოსნის“ ენის მაღალმხატვრულობის, მეტაფორულობის კორპუსულად შესწავლა, რაოდენობრივ მონაცემებზე დაყრდნობით შოთა რუსთველისეული მეტაფორებისა თუ სხვადასხვა ლინგვისტურ-მხატვრული მახასიათებლის კვლევა.

სადისერტაციო ნაშრომის მიზანია „ვეფხისტყაოსნის“ ორი ინგლისურენოვანი თარგმანის შედარებითი ანალიზი კორპუსლინგვისტიკური მეთოდების გამოყენებით. ესენია: ოლივერ და მარჯორი უორდროპების პროზაული და ლინ კოფინის პოეტური თარგმანები. ჩვენი ამოცანებია შოთა რუსთველის პოემა „ვეფხისტყაოსანში“ არსებული კონცეპტუალური მეტაფორების, ხატ-მეტაფორების და პოეტური ფორმულების კვლევა და მათი მხატვრულად თარგმნის ხარისხის გაანალიზება, ასევე იმ მთარგმნელობითი სტრატეგიების შესწავლა, რომლებიც მთარგმნელებმა გამოიყენეს.

ნაშრომის სიახლეს წარმოადგენს პოემის კორპუსლინგვისტიკური, შედარებით-შეპირისპირებითი, რაოდენობაზე დაფუძნებული თვისობრივი კვლევა. „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმანთა კოგნიტური ლინგვისტიკის მიმართულებით და კორპუსლინგვისტიკური მეთოდით შესწავლა სრულიად ინოვაციურია. ამ მეთოდით კვლევა იმიტომაც არის გამართლებული, რომ ის კვლევის პროცესს ანიჭებს სამეცნიერო სანდოობას, აადვილებს საკვლევი ერთეულების ძიებას, რაოდენობრივი მონაცემების მოპოვებასა და იძლევა მონაცემთა ვერიფიკაციის საშუალებას.

კვლევის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს პოემის ანალიზი კოგნიტური ლინგვისტიკის ჭრილში. კოგნიტური ლინგვისტიკის ერთ-ერთი საკვანძო საკითხია

კონცეპტუალური მეტაფორების თეორია, რომლის საფუძველზეც კორპუსლინგვისტიკური მეთოდით გამოკვლეულია პოემაში კომპონენტი **ცრემლი**, როგორც ემოციის კონცეპტუალიზაციის საშუალება.

კორპუსლინგვისტიკური კვლევისთვის გამოყენებულია ორი კორპუსული ანალიზატორი: 1. ბათუმის შოთა რუსთველის სახელობის უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტთან არსებული თარგმანისა და ინტერდისციპლინური კვლევების ცენტრის კორპუსული ანალიზატორი; 2. AntConc-ის კორპუსული ანალიზატორი, რომელიც აჩვენებს კონკორდანსს და კონცეპტ „ცრემლთან“ მეტაფორულად ხშირ კოლოკაციებს.

ნაშრომის ფარგლებში შექმნილი კონცეპტუალური და ხატ-მეტაფორების კორპუსი ქმნის მყარ საფუძველს „ვეფხისტყაოსნის“ შემდგომი კოგნიტური და თარგმანმცოდნეობითი კვლევებისთვის. პერსპექტიულია პოემაში სხვა ემოციურ კონცეპტთა (სიყვარული, მრისხანება, შიში და სხვ.) კვლევა კორპუსული და შედარებითი ანალიზის საფუძველზე, აგრეთვე სხვადასხვა ეპოქის ინგლისურენოვან თარგმანებზე დაყრდნობით შეპირისპირებითი კვლევა.

კვლევის პოტენციალია მრავალენოვანი პარალელური კორპუსის შექმნა, რომელიც გააძლიერებს როგორც რუსთველოლოგიურ, ისე ინტერდისციპლინურ კვლევებს. კოგნიტური ლინგვისტიკისა და კორპუსლინგვისტიკის შეთავსება საშუალებას იძლევა, ჩამოყალიბდეს ქართულ ლიტერატურულ ტექსტთა თარგმანების სტანდარტიზებული მეთოდოლოგიური მოდელი. ნაშრომის შედეგები და შექმნილი მონაცემთა ბაზა მნიშვნელოვანი რესურსი გახდება მომავალი კვლევებისთვის.

ნაშრომის თეორიულ ღირებულებას წარმოადგენს პოემის თარგმანების კოგნიტურ ლინგვისტიკასთან დაკავშირება, კერძოდ, პოემის კვლევა ხატსქემებისა და კონცეპტუალური მეტაფორის თეორიების გამოყენებით.

ნაშრომის პრაქტიკულ ღირებულებას წარმოადგენს პოემაში არსებული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორების კორპუსი, რომელიც რჩება საუნივერსიტეტო ბაზაში და

ღია იქნება მომავალი მკვლევარებისთვის, კვლევის შედეგები და კონცეპტუალური თარგმანის მეთოდები რუსთველოლოგიური კვლევებისთვის ღირებული შენაძენი იქნება.

ნაშრომის სტრუქტურა

ნაშრომი შედგება სარჩევის, შესავლის, პარაგრაფებად დაყოფილი სამი თავისა და დასკვნებისგან, ასევე დართულია გამოყენებული ლიტერატურის სია.

ნაშრომის შესავალში განხილული და დასაბუთებულია საკვლევი თემის აქტუალობა, სიახლე, მნიშვნელობა, თეორიული და პრაქტიკული ღირებულება, დასახულია პერსპექტივებიც.

პირველ თავში - კოგნიტური ლინგვისტიკა და კონცეპტუალური მეტაფორის კვლევის თეორიული საფუძვლები განხილულია კონცეპტუალური მეტაფორის თეორია, კოგნიტური ლინგვისტიკის პრინციპები. კონცეპტუალური მეტაფორების რაობის საკითხი, ცრემლ'-კომპონენტია სტრუქტურული, ონტოლოგიური და ორიენტაციული მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“, ხატ-მეტაფორების თეორია და „ვეფხისტყაოსნის“ მეტაფორებში კომპონენტ „ცრემლის“, როგორც ემოციის კონცეპტუალიზაციის, თარგმნის საკითხები.

მეორე თავი - „ვეფხისტყაოსნის“ პოეტიკა, თარგმანები და კორპუსლინგვისტიკური კვლევის მეთოდოლოგია მოიცავს „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ ზოგად ინფორმაციას, ინგლისურენოვანი თარგმანების განხილვას, „ვეფხისტყაოსნის“ პოეტიკის საკითხებს, კოგნიტური თარგმანმცოდნეობის თეორიას, კორპუსლინგვისტიკის რაობასა და განვითარების ისტორიას. კოგნიტური კორპუსლინგვისტიკის ცალკეული საკითხი განხილულია თარგმანმცოდნეობის ჭრილში.

მესამე თავი - კოგნიტური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისურენოვან თარგმანებში მოიცავს პრაქტიკულ ნაწილს, სადაც „ვეფხისტყაოსნის“ აღნიშნული ინგლისურენოვანი თარგმანები გაანალიზებულია კოგნიტური თარგმანმცოდნეობის თეორიის მიხედვით, შესწავლილია ცრემლ'-კომპონენტია ხატ-მეტაფორების თარგმანები, პოეტური ფორმულების თეორია, მათ შორის, ფორმულა „ცხელი ცრემლის“ თარგმანი, ანალიზი და კორპუსული მონაცემები.

დასკვნაში შეჯამებულია კორპუსლინგვისტიკის მეთოდოლოგიით ჩატარებული კვლევის თეორიული და პრაქტიკული შედეგები.

ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია და დანართები კორპუსში მონიშნული ტექსტების სახით.

თავი I. კოგნიტური ლინგვისტიკა და კონცეპტუალური მეტაფორის კვლევის თეორიული საფუძვლები

I.1. კოგნიტური ლინგვისტიკის კვლევის ძირითადი ასპექტები

კოგნიტური ლინგვისტიკა ენის კვლევის ერთ-ერთი ახალი მიმართულებაა, რომელიც ლინგვისტურ ცოდნას ზოგადკოგნიტურ სისტემასა და აზროვნებასთან აკავშირებს. ვ. ევანსისა და მ. გრინის თანახმად, კოგნიტური ლინგვისტიკა სწავლობს ენას, ენის შესწავლის პროცესს და კონცეპტუალურ სტრუქტურებს (Evans, & Green, 2006). კოგნიტური ლინგვისტიკის უმთავრესი საკითხი სხეულსაზრისის თეორიაა (embodiment). მ. ლაკოფის მიხედვით, საუკუნეების განმავლობაში გონებასა და ფიზიკურ სხეულს ერთმანეთისგან განცალკევებით იკვლევდნენ, ხოლო კოგნიტური ლინგვისტიკის მეშვეობით ლინგვისტური კვლევები ფილოსოფიურ საფუძვლებს, ანუ სხეულისა და საზრისის თანაქმედებათა შესწავლას დაუბრუნდა (Lakoff, 1999).

მ. ლაკოფი და მ. ჯონსონი (1980) ადრეც მიიჩნევდნენ, რომ ჩვენი კოგნიტური სტრუქტურები სხეულისა და საზრისის მიერ გარესამყაროს ერთიანი აღქმის, გარემოსთან ურთიერთობისა და გამოცდილების (experience) საფუძველზე აყალიბებენ კონცეპტუალურ სისტემებს.

I.2. ხატსქემების თეორია და მნიშვნელობა კოგნიტურ ლინგვისტიკაში

სხეულსაზრისის თეორია მჭიდროდ არის დაკავშირებული ხატსქემების თეორიის განვითარებასთან. ხატსქემები განიხილება, როგორც აბსტრაქტული მენტალური სტრუქტურები, რომლებიც ყალიბდება გარესამყაროსთან ურთიერთობისა და აღქმის საფუძველზე. კოგნიტური ლინგვისტიკის თეორიის მიხედვით, მენტალური და

ლინგვისტური კატეგორიები არ არის აბსტრაქტული, გარესამყაროსგან განცალკევებული და ადამიანის ევოლუციისაგან განყენებული, არამედ ერთიანია.

მ. ჯონსონის თანახმად:

1. „სქემა არის სისტემატური, უწყვეტი, მოწესრიგებული მოქმედებების განმეორებადი შაბლონი, ანუ ფორმა. შაბლონები წარმოიქმნება, როგორც ჩვენთვის მნიშვნელობის მქონე სტრუქტურები, უპირატესად, სივრცეში ფიზიკურად გადაადგილების, საგნებით მანიპულაციისა და გარე სამყაროსთან ურთიერთობისა და აღქმის დონეზე“ (Johnson, 1987).

მ. ლაკოფი და მ. ჯონსონი ხატსქემებს გეშტალტს უკავშირებენ. სქემის სტრუქტურებს აქვთ მცირე ნაწილები ან შემადგენელი ნაწილები, რომლებიც ერთმანეთთან არიან მჭიდრო კავშირში (Johnson, 1987). გეშტალტის სტრუქტურები კი დამოუკიდებლად არ არსებობენ და მისი მთელი ნაწილის მნიშვნელობას ქმნის ცალკეული შემადგენელი ნაწილის მნიშვნელობების ერთობლიობა (Lakoff, 1987). ორივე ავტორი თანხმდება, რომ ხატსქემები გეშტალტის სტრუქტურას წარმოადგენენ და ეს სტრუქტურები ჩვენი კოგნიტური გამოცდილების საფუძველზე, კონცეპტების, აზრობრივი კავშირებისა და სტრუქტურული ერთიანობის საფუძველს ქმნიან.

კოგნიტური ლინგვისტიკის თეორეტიკოსების განმარტებებზე დაყრდნობით, შეგვიძლია შევაჯამოთ ცნება „ხატსქემების“ შემდეგი აღმწერები:

1. დინამიკური, განმეორებადი;
2. სქემატური შაბლონები;
3. აბსტრაქტული სტრუქტურები;
4. გეშტალტისებური მთელი;
5. გამოცდილებისა და მენტალური სტრუქტურების ურთიერთდამაკავშირებელი;
6. წინარეკონცეპტუალური;
7. მენტალური გამოსახულებები (Lakoff & Johnson (1980); Johnson (1987); Gibbs & Colston (1995); Croft & Cruse (2004); Okley (2007); Mandler (2014); Tay (2021)).

ყველაზე ხშირი ხატუბებია: „ჭურჭლის“, ვერტიკალურობის, ძალის და გზის ხატუბები. „ჭურჭლის“ ხატუბმა არის ეს შემოსაზღვრული სივრცე, რომელსაც აქვს შიდა სივრცე. ესაა სტრუქტურა, სადაც შიდა სივრცე კონკრეტული გადასადგილებელი ტერიტორიაა (Landmark), ხოლო ობიექტი, რომელიც ამ სივრცეს კვეთს – ტრაექტორია. ვერტიკალურობის სქემა ვერტიკალური გამოცდილებების აბსტრაქტული სტრუქტურაა, როგორებიცაა ყოველდღიური ქმედებები და აღქმა, ჩვენი შვილების სიმაღლის გაზომვა, ხის ვიზუალური აღქმა, წყლის დონის ამალღება სააბაზანოში და სხვა (Johnson, 1987). საბაზისო ხატუბებიდან ერთ-ერთი ძირითადი წყარო-გზა-სამიზნის ხატუბმა, რომელსაც რამდენიმე ელემენტი აქვს: ტრაექტორია, რომელიც გადაადგილებას გულისხმობს, წყარო ლოკაცია, სამიზნე, ტრაექტორიის დანიშნულების ადგილი, მარშრუტი წყაროდან სამიზნისკენ. ტრაექტორია წარმოსახვითია, წარმოსახვითი გზაა (Lakoff & Johnson, 1980). ძალის ხატუბმა სქემა მოიცავს ფიზიკური ძალის გამოყენებას კონკრეტული ქმედების შესასრულებლად (Restraint Removal schema¹) შეზღუდვის/ბარიერის მოხსნა (Diversion²) მიმართულების ცვლილების ხატუბმა (Croft & Cruse, 2004).

I.3. კონცეპტუალური მეტაფორების რაობის საკითხი

სხეულსაზრისისა და ხატუბების თეორიის განვითარებას უკავშირდება კონცეპტუალური მეტაფორის თეორიის განვითარება. კონცეპტუალური მეტაფორა კოგნიტური ლინგვისტიკის ერთ-ერთი მთავარი საკითხია. მ. ლაკოფმა და მ. ჯონსონმა ერთობლივ წიგნში „მეტაფორები, რომლებთან ერთად ვცხოვრობთ“ – "Metaphors We Live By (1980)" გამოთქვეს თვალსაზრისი, რომ ჩვენ ირგვლივ ყველაფერი მეტაფორულია, მეტაფორები გარემოსთან ურთიერთობისა და აღქმის საფუძველზე იქმნება და კონცეპტუალურია.

---

¹ (A restraint removal schema) ბარიერის გადალახვის სქემა <https://shorturl.at/6JoXG>

² (A diversion schema) მიმართულების შეცვლის სქემა <https://shorturl.at/Y1VWT>

ზ. კოვეჩიში იზიარებს მ. ლაკოფისა და მ. ჯონსონის თეორიას და განმარტავს, რომ კონცეპტუალური მეტაფორა წყარო დომენსა და სამიზნე დომენის ურთიერთკავშირს ასახავს (Kovecses, 2002), ანუ სხეულსაზრისის თეორიის მიხედვით, ადამიანი წყარო დომენის კონცეპტს „უკავშირებს“ სამიზნე დომენის კონცეპტს, რითაც ქმნის კონცეპტუალურ მეტაფორებს. ეს პროცესი სქემატურია, ხოლო თავად კონცეპტუალურ მეტაფორებს ხატსქემური (image schema) სტრუქტურა აქვთ. წყარო და სამიზნე დომენებს შორის სქემატური დაკავშირება გამოიხატება ტერმინით **”mapping“** – **„ხატის მეტაფორული განფენა“**,³ რომელიც ერთი ხატის პროექტირებას გულისხმობს მეორე ხატზე, შესაბამისად, მეტაფორული განფენის სინონიმურ ტერმინს წარმოადგენს „პროექტირება“ (projection) (Lakoff, 1993). კონცეპტუალური მეტაფორა შედგება ორი კონცეპტუალური დომენისგან, სადაც ერთი დომენის არსი გვესმის მეორე დომენის საშუალებით.

მ. ლაკოფი და მ. ჯონსონი წიგნში **„მეტაფორები, რომლებთან ერთად ვცხოვრობთ“** – **„Metaphors we live by“** გამოყოფენ სხვადასხვა სახის მეტაფორას, რომელთაც სამ კატეგორიად ყოფენ:

- ორიენტაციული მეტაფორები;
- ონტოლოგიური მეტაფორები;
- ტრუქტურული მეტაფორები (Lakoff & Johnson, 1980).

1.3.1 სტრუქტურული მეტაფორები

მ. ჯონსონის და მ. ლაკოფის თანახმად, სტრუქტურული მეტაფორა კონცეპტუალური მეტაფორაა, რომელიც ერთი კონცეპტუალური სტრუქტურის საშუალებით აწარმოებს მეორე კონცეპტს. ერთი კონცეპტი გამოხატულია მეორე კონცეპტის სტრუქტურის საშუალებით, რომელიც თავის მხრივ, მკაფიო და თვალსაჩინო კონცეპტია (Lakoff & Johnson, 1980).

1.3.2 ორიენტაციული კონცეპტუალური მეტაფორები

---

³ ტერმინის თარგმანი ეკუთვნის ხ. ბერიძეს, იხ. ხათუნა ბერიძე, მხატვრული თარგმანის საფუძვლები. თეორია და ოსკარ უაილდის „ლედი უინდერმირის მარაოს“ თარგმანი. სახელმძღვანელო ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, 2025

თუ სტრუქტურული კონცეპტუალური მეტაფორები, ერთი კონცეპტის მეტაფორული პროექცირება/სტრუქტურირებაა მეორე კონცეპტზე, ორიენტაციული მეტაფორები მთელ კონცეპტთა სისტემას ქმნის. აღნიშნულ მეტაფორებს მ. ლაკოფი და მ. ჯონსონი ორიენტაციულ კონცეპტუალურ მეტაფორებს უწოდებენ, ვინაიდან თითოეულ მათგანს აქვს ორიენტაცია: მაღლა-დაბლა, შიგნით-გარეთ, ცენტრისა და პერიფერიის მიმართულება (Lakoff & Johnson, 1980).

1.3.4 ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორები

ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორები, მ. ლაკოფისა და მ. ჯონსონის მეტაფორების მესამე კატეგორიაა, რომელიც აბსტრაქტულ გამოცდილებებს განსაზღვრავს რეალობად და სინამდვილედ, რაც ამარტივებს პროცესს, რომ გამოცდილება დავყოთ კონკრეტულ კატეგორიებად, მიმართებებად და ჯგუფებად (Lakoff & Johnson, 1980).

ონტოლოგიური მეტაფორების კატეგორიას განეკუთვნება „ჭურჭლის“ (container) ხატსქემის პროექციის მქონე მეტაფორები. „ჭურჭლის“ ხატსქემის თვალსაზრისით, ჩვენ ადამიანებიც „ჭურჭელი“ ვართ, რომელშიც მოთავსებულია გონება, იდეები და კონცეპტები. იდეები და კონცეპტები გონებაშია, ანუ შიდა სივრცეში, თუმცა რასაც შეიძლება აღნიშნავდნენ და მიემართებოდნენ, გარე სამყაროში (Lakoff & Johnson, 1980).

§1.4. ხატსქემები „ვეფხისტყაოსანში“

ადამიანი წარმოადგენს გარკვეულ ჭურჭელს ისეთი აბსტრაქტული ცნებებისთვის, როგორებიცაა: გრძნობა, ემოცია, იმედი და ა.შ. მ. ლაკოფის და მ. ჯონსონის მიხედვით: ჭურჭლის ხატსქემით პროექცირებული კონცეპტუალური მეტაფორებია: „თვალები ემოციის ჭურჭელია“ (“eyes are containers for the emotion”); აღნიშნული მეტაფორის განზოგადებული ფორმაა „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“ (“The body is the container for the emotions”). შესაბამისად ადამიანის სხეული და ამ შემთხვევაში თვალები, ემოციის ჭურჭელია (Lakoff & Johnson, 1980).

ცრემლით ველის დასველება მეორდება სხვადასხვა მეტაფორაში, რაც თავის მხრივ თვალებიდან ანუ ემოციის ჭურჭლიდან, ცრემლის საშუალებით ემოციის გარეთ გამოსვლის სიმბოლოა.

- მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, | მინდორთა მოსალამენი (რუსთ.218).
- ველთა ცრემლი ასოვლებდა, | თვალთა ჩემთა მონაწური (რუსთ.592).

თუ ჭურჭლის ხატსქემა დახურული სივრცეა, რომელშიც როგორც კონკრეტული, ასევე აბსტრაქტული ცნებები თავსდება, ამ შემთხვევაშიც თვალები ემოციის ჭურჭელია, ცრემლი კი მოჭარბებული ემოციის გამოვლინება, ჭურჭლიდან გარეთ გამოსვლის ფაქტი.

„ვეფხისტყაოსანში“ გვხვდებით მეტაფორებს, რომლებიც წყარო-გზა-სამიზნის ხატსქემითაა სტრუქტურირებული. მაგალითად, მეტაფორა: „გული მისცეს გულისათვის, | სიყვარული გზად და ხიდად“ უკავშირდება მეტაფორას “Love is a Journey” – „სიყვარული მოგზაურობაა“. რაც შეეხება ძალის ხატსქემას, „ვეფხისტყაოსანში“ ძალის სქემით განპირობებული მეტაფორებია:

- შეუპყრებარ სიყვარულსა, | გული შენი დაუტყვია (რუსთ.129);
- შენი მკლვიდეს სიყვარული, | გულსა დანა ასაქმარი (რუსთ.133).

ზემოთ მოცემული მეტაფორები უკავშირდება კონცეპტუალურ მეტაფორას “Love is a war” – „სიყვარული ომია“, “love is a physical force” – „სიყვარული ფიზიკური ძალაა“.

§1.5. ცრემლი, როგორც ემოციის კონცეპტუალიზაციის საშუალება „ვეფხისტყაოსნის“ მეტაფორებში

1.5.1 სტრუქტურული მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“

„ვეფხისტყაოსანში“ გვხვდება სინათლე-სიბნელის კონცეპტის მქონე მეტაფორები. კონცეპტი „სინათლე-სიბნელე“ უკავშირდება ციკლის სქემას. მ. ჯონსონი თავის წიგნში „The Body In The Mind“ ციკლის სქემას განმარტავს, როგორც წრიულ ციკლს, რომელიც ერთსა და იმავე ადგილას იწყება, მთავრდება და მეორდება (Johnson, 1987). მაგალითად: „ღმერთმან ბნელი გამითენა, პირი თქვენი მხიარული მხიარულსა კვლა მიჩვენა!“ (145); „მზემან მეტი რაღა გიყოს, | აჰა, ბნელი გაგითენე“ (379).

წინამდებარე ცხრილში წარმოდგენილია ჯ.ლაკოფის და მ. ჯონსონის მიერ განხილული კონცეპტუალური მეტაფორები და შესაბამისი თემატიკის მქონე სტრუქტურული კონცეპტუალური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“.

კონცეპტუალური სტრუქტურული მეტაფორები მ. ლაკოფის და მ. ჯონსონის მიხედვით	თემატურად შესაბამისი კონცეპტუალური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“
„ცხოვრება მოგზაურობაა“ – “life is journey“	<p>„კვლა გზასა მიკრავს, მიჭირავს მითქს ბადე დანაბადია“ (რუსთ. 304)</p> <p>„გზა არ წავა თავსა წინა, სიცოცხლე, გლახ, ვით გათნიო?“ (რუსთ. 744).</p> <p>„ვერ დაიჭირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო, ვერცა კლდოვანი“ (რუსთ. 800).</p> <p>„სიბერე მახლავს, დავლიენ სიყმაწვილისა დღენია“ (რუსთ. 62).</p>
„სიყვარული პაციენტი“ – “Love is a patient“	<p>„მომცა წამალი გულისა, აქამდის დადაგულისა“ (რუსთ. 153).</p> <p>„ნუთუ მით ვპოვო წამალი მე ჩემი, ფერ-გამქრქალისა !“ (რუსთ. 42).</p>
„ემოციები მწველია – “Emotions are heat“	<p>„ამისად ქმნამდის დამწველი ცეცხლი არ დამევსებოდა“ (რუსთ. 47).</p> <p>„ნახის, ცეცხლი გაუახლდის, წყლული გახდის უფრო წყლულად“ (რუსთ. 41).</p> <p>„უცხოოდ რამე ამოსკვნოდა გული ცეცხლთა ნადებარი“ (რუსთ. 88).</p> <p>„ცრემლსა ვარდი დაეთრთვილა, გულსა მდულრად ანატირსა“ (რუსთ. 84).</p>

„სხეული ემოციის ჭურჭელია“-“ Body is a container for the emotion“	„გულსა მისსა მიჯნურობა მისი ჰქონდა დამალულად“ (რუსთ. 41). „ამად ტირს, ბაღი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა“ (რუსთ. 47).
„გარდაცვალება საბოლოო დანიშნულების წერტილია“ -“death is going to a final destination”	„განგებაა, დღესცა მომკლავს, ქვემცა სადა დავიმალე?!“ (რუსთ. 497).

1.5.2 ორიენტაციული კონცეპტუალური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“

მ. ლაკოვის და მ. ჯონსონის მიხედვით (1980), ორიენტაციული მეტაფორების მცირე ჩამონათვალია: "happy is up (ბედნიერება ზემოთაა), sad is down (სევდა ქვემოთ), health and life are up (ჯანმრთელობა და სიცოცხლე ზემოთ), sickness and death are down (ავადმყოფობა და გარდაცვალება ქვემოთ), conscious is up (ცნობიერი ზემოთ), unconscious is down (არაცნობიერი ქვემოთ), good is up (კარგი ზემოთ); bad is down (ცუდი ქვემოთ)".

წინამდებარე ცხრილში წარმოდგენილია მ. ლაკოვის და მ. ჯონსონის მიხედვით, ორიენტაციული კონცეპტუალური მეტაფორები და შესაბამისი თემატიკის ორიენტაციული კონცეპტუალური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“.

„Bad is down“ – „ცუდი ქვემოთ“	„მზე ჩაგვისვენდა, ბნელსა ვსჭვრეტო ღამესა ჩვენ უმთვაროსა“ (რუსთ. 35). „ვარდსა რტონი ჩამოსცვივდეს, ზე ვერავინ წამომართა“ (რუსთ. 1625). „თავისისა ცნობისაგან ჩავარდების კაცი ჭირსა“ (რუსთ. 875). „ოდენ დავმიწდი, დავნაცრდი, გული მი და მო კრთებოდა“ (რუსთ. 512).
-------------------------------	--

	<p>„გეცრუო, ღმერთმან მიწა მქმნას, ნუმცა ცხრითავე ვზი ცითა!“ (რუსთ. 414).</p> <p>„სულნი გაექცეს, მოდრიკა თავი გიშრისა ტალამან“ (რუსთ. 1340).</p> <p>„ანუ ჩვენ, გლახ, რა გვერგების, რა ჩასვენდეს გორსა მზეო?“ (რუსთ. 921).</p>
„Good is up“ – „კარგი ზემოთ“	<p>„რომე ჰგვანდა სიუხვითა ბუქსა, ზეცით ნაბუქალსა“ (რუსთ. 55).</p> <p>„ანუ ცით მთვარე უღრუბლო შუქთა მოჰვენდეს ქვე ბარად“ (რუსთ. 281).</p>
„love is up“ – „სიყვარული მაღლა“.	<p>„სიყვარული აღგვამაღლებს ვით ეჟვანნი, ამას ჟღერენ“ (რუსთ. 791).</p>
„unconscious is down“ – „ცნობიერება ზემოთ, არაცნობიერება ქვემოთ“	<p>„ხელ-აღპყრობით ღმერთსა ჰმადლობს ცნობა-სრული, არა მთრვალი“ (რუსთ. 1311).</p> <p>„მე თუ ზე-პირ მიცინია, ქვე-ქვე მითქვამს იდუმალ ვა“ (რუსთ. 412).</p>
„Control is up“ – „კონტროლი მაღლა“	<p>„მანდა მოვა, მოიმადლებს მზე მნათობთა მამაგრობლად“ (რუსთ. 1449).</p>
„light is up“ – „სინათლე მაღლა“.	<p>„ჩემი ძე დავსვათ ხელმწიფედ, ვისგან მზე საწუნელია“ (რუსთ. 37).</p>

1.5.3 ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“

დავაკვირდეთ „ჭურჭლის“ ხატსქემით პროექცირებულ ონტოლოგიურ კონცეპტუალურ მეტაფორებს „ვეფხისტყაოსანში“: „ვიცი, რომე გაუწყვედლად | თვალთათ ცრემლი| გისეტყვია“ (რუსთ. 129) - ამ მაგალითში თვალეები სევდიანი ემოციის ჭურჭელია,

ხოლო ცრემლი ემოციის გამოვლინება. იგივე ითქმის შემდეგ მაგალითზე: „მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, | მინდორთა მოსალამენი“ (რუსთ.218); ეს მეტაფორაც ონტოლოგიურია, ვინაიდან ცრემლი სითხეა, რომელსაც აქვს უნარი „ჭურჭლიდან გადმოვიდეს“, ანუ ემოცია იბადება და შემდეგ ცრემლის სახით გადმოედინება. მომდევნო მეტაფორას: „ველთა ცრემლი ასოვლებდა, | თვალთა ჩემთა მონაწერი“ (რუსთ.592), ასევე ახასიათებს ზემოთ განხილული ონტოლოგიური მეტაფორული სტრუქტურა და ხატსქემა, თუმცა „ჭურჭლის“, ემოციისა და მისი გამოვლინების არსი და მასშტაბია განვრცობილი: ცრემლი, რომელიც იმპლიციტურად წვიმასთან არის შედარებული, იმდენად დიდი რაოდენობით იღვრება, რომ „ველს ასველებს“.

თუ ლექსიკური ერთეულის „გადმომღვრელთას“ მეტაფორულ კოდს დავაკვირდებით კიდეც ერთ მაგალითში: „ვერ გავახში წყარო ცრემლთა, | თვალთათ| ჩემთა გადმომღვრელთა“ (რუსთ. 1214), პრეფიქსი -გადმო მიუთითებს რაიმე ჭურჭლიდან სითხის გადმოდენას, გადმოღვრას. ამ ხატსქემაშიც პროეცირებულია წყარო დომენი, ანუ თვალეები და სამიზნე დომენი, ანუ ემოცია, შესაბამისად, ესეც ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორაა.

თითოეული ზემოთ მოცემული მეტაფორა ერთიანდება მ. ლაკოფისა და მ. ჯონსონის მიერ განხილული კონცეპტუალური მეტაფორის ჩარჩოში, „თვალეები ემოციის ჭურჭელია“ და „ადამიანის სხეული ემოციის ჭურჭელია“.

§I.6. ხატ-მეტაფორების თეორია: ემოციის გამომხატველი ხატ-მეტაფორები „ვეფხისტყაოსანში“

მ. ლაკოფი კონცეპტუალური მეტაფორებისგან განასხვავებს ხატ-მეტაფორებს. კონცეპტუალური მეტაფორები აბსტრაქტულსა და კონკრეტულ დომენს შორის ურთიერთპროეცირების პროცესია, ხოლო ხატ-მეტაფორები კონკრეტული დომენიდან კონკრეტულ დომენზე ურთიერთპროეცირება, ანუ ხატის მეტაფორული განფენა. ხატ-მეტაფორები ერთ ტრადიციულ გონებრივ ხატს აკავშირებს მეორე ტრადიციულ მენტალურ ხატთან შიდა მენტალური სტრუქტურების საშუალებით (Lakoff, 1997). ხატ-მეტაფორებს შესაძლოა ჰქონდეს შედარების სტრუქტურა, ამასთან დაკავშირებით მ. ლაკოფი განიხილავს მაგალითს: „my wife’s waist is an hourglass“ – „ჩემი ცოლის წელი ქვიშის საათია“.

„ვეფხისტყაოსანში“ არსებული ხატ-მეტაფორების ერთ-ერთი მაგალითი კონცეპტ „ვარდით“ წარმოებული მეტაფორებია.

„ვარდი“ როგორც პერსონაჟის ცალკეულ ნაკვთს გამოხატავს, ასევე მთელ პირისახეს. „ვარდი“ სიცოცხლის მეტაფორადაც არის წარმოდგენილი.

„რა ვარდმან მისი ყვავილი / გაახმოს, დაამჟნაროსა“

„ვარდი თუ გახმეს, ეგრეცა / გვმართებს მისივე ჯერობა“.

ვარდის ხატი მიემართება მეფე როსტევეანს, ხატები ურთიერთპროექცირდება და ქმნის ხატ-მეტაფორის სტრუქტურას.

თავი II. „ვეფხისტყაოსნის“ პოეტიკა, თარგმანები და კორპუსლინგვისტიკური კვლევის მეთოდოლოგია

§2.1 „ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისურენოვანი თარგმანები

ინგლისურ ენაზე „ვეფხისტყაოსანი“ ხუთმა მთარგმნელმა: მარჯორი უორდროპმა (1912), რობერტ სტივენსონმა (1977), ქეთრინ ვივიენმა (1977), ვენერა ურუშაძემ (1968) და ლინ კოფინმა (2015) თარგმნა.

ზ. გამსახურდიას თანახმად, „მ. უორდროპმა შექმნა არქექტიპული თარგმანი, რომელსაც დღესაც „ვეფხისტყაოსნის“ ყველა მთარგმნელი საბაზისოდ იყენებს, მათ შორის ბუდენგიზესეული გერმანულ და ელისაბედ ორბელიანისეულის ფრანგულ ვერსიებს“ (გამსახურდია, 1982).

გ. იმედაშვილი მიიჩნევს, რომ თარგმანთაგან რუსთველის მაჯამის ყველაზე მართებული გაგება მოგვეპოვება მარჯორი უორდროპის მიერ შესრულებულ სრულ ინგლისურ თარგმანში, რადგან ის მოკლებულია იმ შეუსაბამობებს და თვითნებობებს, რომელნიც მეტნაკლებად ახასიათებს რუსულ თარგმანებს. „მასში არაა დაკარგული სტროფის არცერთი ტაქტის თემა, შესაძლებელი სიზუსტითაა ამოხსნილი მისი აზრი და დაჭერილია საერთო განწყობა“ (იმედაშვილი, 1960).

2015 წელს გამოიცა „ვეფხისტყაოსნის“ თარგმანი, თარგმნა ამერიკელმა პოეტმა ლინ კოფინმა. ლ. კოფინის თარგმანის კრიტიკა ნაკლებად მოიპოვება, სალომე სანიკიძე განიხილავს ორ სტროფს, სადაც აღნიშნავს „პოემის თარგმანი შესრულებულია პოეტური ფორმის მიცემის მცდელობით. პროლოგის თარგმანი შესრულებულია ჯოხაძის პწკარედის მიხედვით, ხოლო დანარჩენი ტექსტის თარგმანის საფუძველს დ. კიზირიას პწკარედი წარმოადგენს. პოემაში ხშირად ვაწყდებით შემთხვევებს, როდესაც თარგმანში პოემის ინფორმატულობა დარღვეულია სხვადასხვა ასპექტით, იქნება ეს ფაქტობრივი, კონცეპტუალური, ქვეტექსტური, თუ ხატობრივი პარამეტრი (სანიკიძე, 2019). ტექსტი თარგმნილია პოემის 1966 წლის გამოცემის მიხედვით, რომლის რედაქცია ეკუთვნით ი. აბაშიძეს, ალ. ბარამიძეს, პ. ინგოროყვას, ა. შანიძესა და გ. წერეთელს. ალხაზიშვილის ცნობით, ტექსტი შემდგომ შედარებულია ნათაძის სასკოლო გამოცემასთან.

§2.2. „ვეფხისტყაოსნის“ პოეტიკის საკითხები

პოეტური ფორმულების კვლევა (პარ. 3.2) ეფუძნება „ვეფხისტყაოსნის“ მეტრულ მახასიათებლებს, რომელსაც წინამდებარე პარაგრაფში განვიხილავთ. „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ ე.ხინთიბიძე წერს „ვეფხისტყაოსანი“ ქართული პოეტური აზროვნების უმაღლესი გამოვლინებაა. რუსთველის შემოქმედება კი აგვირგვინებს რელიგიურ-ფილოსოფიური და ლიტერატურული აზრის მრავალსაუკუნოვან პროცესს ძველ საქართველოში (ხინთიბიძე, 2009).

გ. წერეთელი აანალიზებს „ვეფხისტყაოსნის“ პოეტიკის საკითხებს და წერს: „ვეფხისტყაოსნის“ სალექსო საზომია 16-მარცვლოვანი შაირი, ოთხსტრიქონიანი სტროფი, რომელიც სტრუქტურულად ორი სახისაა დაბალ შაირში სტრიქონები შედგება 3 და 5 - მარცვლიანი სეგმენტებისაგან (სხვადასხვა კომბინაციით), მაღალ შაირში 4-მარცვლიანი სეგმენტებისაგან. სტროფის სტრიქონებს აზრობრივად აკავშირებს საერთო შინაარსი, ხოლო კომპოზიციურად – ბოლო რითმა. რითმა მაღალ შაირში ორმარცვლიანია, დაბალში- სამმარცვლიანი. გამოყენებულია აგრეთვე ოთხმარცვლიანი და ხუთმარცვლიანი (წერეთელი, 1973). გ. არაბული წერს: „განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს „ვეფხისტყაოსნის“ ხელნაწერებსა და გამოცემებში არსებული ომონიმურ რითმიანი ანუ ე. წ. მაჯამური

სტროფები. რუსთველის თხზულებაში სრული ომონიმური რითმის მქონედ ითვლება 7 სტროფი. ამათგან 5 (137, 492, 493, 732, 1527) დაწერილია მაღალი შაირით, 2 (302, 1022) – დაბალით“ (არაბული, 2004).

მაჯამური რითმის მაგალითია შემდეგი სტროფი (რუსთ. 137):

- ერთგან დასხდეს, ილაღობეს, | საუბარი ასად აგეს,

They sat together, they made merry, they talked simply of a hundred things, (უორდროპი)

They sat together, they made merry, saying all there was to say (კოფინი)

- „ბროლ-ბადახში შეხვეული და | გიშერი ასადაგეს“;

”they spoke with their crystal and ruby (faces) and jet (eyes)“ (უორდროპი).

”In their clear faces, ruby lips and jet-black eyes, their hearts held sway“ (კოფინი).

- ყმა ეტყვის, თუ: „შენთა მჭერეტთა | თავი ხელი, ა, სად აგეს!

”The knight said: "Those who gaze upon thee become mad“ (უორდროპი).

”The knight said: "All go mad who gaze on you as I have done today“ (კოფინი).

- ცეცხლთა, შენგან მოდებულთა, | გული ჩემი ასადაგეს

”my heart is burned to ashes by the fire that comes from thee“ (უორდროპი).

”The fire whose source is you has turned my fond heart to ashes“ (კოფინი).

მოცემული სტროფი წარმოადგენს სრულ ომონიმურ ანუ მაჯამურ რითმას, რომელიც დაწერილია 16-მარცვლოვანი მაღალი შაირით. მ. უორდროპის თარგმანში სტრიქონთა სიგრძე არათანაბარია და მონაცვლეობს 16-18 მარცვლამდე. ვინაიდან პროზაული თარგმანია, მთარგმნელი თავისუფალ რითმას იყენებს.

ლ. კოფინის შემთხვევაში მარცვალთა რაოდენობა ასევე მონაცვლეობს 14-დან 16 მარცვლამდე. რითმა a/a/a/b ფორმისაა, თუმცა არა ომონიმური, პირველი სამი სტრიქონის ბოლო მარცვლები ერთმანეთს ერითმება, განსხვავებულია ბოლო სტრიქონი, რაც არა რითმული დაბოლოებაა. ლ. კოფინის თარგმანში ვხვდებით ზგერით რითმას, მაგრამ არა კლაუზულის სიმეტრიულ გამეორებას, ბოლო სტრიქონი არღვევს მთლიანობას. მაღალ შაირში სტრიქონები იყოფა ოთხმარცვლიან სეგმენტებად (4.4.4.4), შესაბამისად, რითმის კლაუზულა უნდა იყოს სეგმენტთან შესაბამისობაში. ამრიგად, ქართული ენისთვის

დამახასიათებელი მუსიკალურობა და ორიგინალის მეტრულ-რიტმული სრულყოფილება თარგმანებში არ არის ასახული. მ. უორდროპის თარგმანი ინარჩუნებს აზრის სემანტიკურ და კონცეპტუალურ მნიშვნელობას, ლ. კოფინის თარგმანში გვხვდება ხატებს შორის ცვლილებები, კერძოდ ბროლ-ბადახში თარგმნილია მხოლოდ ბადახში (ლალი-ruby) და ბროლი თარგმანში გადატანილია განმარტებითი სახით, როგორც სუფთა სახე (clear faces).

§2.3. კოგნიტური თარგმანმცოდნეობა და კოგნიტური მეტაფორების თარგმნა

„ვეფხისტყაოსანში“ არსებული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორების, კერძოდ „ჭურჭლის“ ხატსქემით პროეცირებული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანის კვლევის თეორიულ საფუძველს წარმოადგენს კოგნიტური თარგმანმცოდნეობის თეორია.

კოგნიტური თარგმანმცოდნეობა განვითარდა კოგნიტური ლინგვისტიკის საფუძველზე. იგი შეისწავლის კონცეპტუალური მეტაფორების და ხატ-მეტაფორების თარგმანთა საკითხებს. თარგმანი აღარ არის მხოლოდ ენობრივი ერთეულების ეკვივალენტური გადათარგმნა წყარო ენიდან სამიზნე ენაში, არამედ თითოეული ენობრივი ერთეულის მიღმა დგას კონცეპტუალური სისტემა. ჩვენ გონებაში ყველაფერი სისტემური ჯაჭვითაა ერთმანეთთან დაკავშირებული.

კოგნიტური ლინგვისტიკის ძირითადი თეორიები საფუძველს უქმნის კოგნიტურ თარგმანმცოდნეობას. კოგნიტური ლინგვისტიკიდან კოგნიტურ თარგმანმცოდნეობაში დამკვიდრდა კონცეპტუალური მეტაფორის და მეტონიმიის თარგმანის კვლევითი მიმართულებები (Tabakowska 1993; Mandelbit 1996; Tirkkonen-Condit 2002).

კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანის ანალიზისთვის განვიხილეთ ქ. შაფნერის მთარგმნელობითი პროცედურები, ხოლო ხატ-მეტაფორების თარგმანის ანალიზისთვის მ. შატლუორთის მიერ ჩამოყალიბებული მთარგმნელობითი ტრანსფორმაციები.

ქ. შაფნერი გამოყოფს შემდეგ 5 მთარგმნელობით პროცედურას:

1. კონცეპტუალური მეტაფორა იდენტურია წყარო და სამიზნე ტექსტებში მაკროდონზე;

2. წყარო ტექსტში არსებული საბაზისო კონცეპტუალური სქემის სტრუქტურული კომპონენტები შეცვლილია სამიზნე ტექსტში ისეთი ფრაზებით, რომლებიც მეტაფორას უფრო ღიას/ახსნა-განმარტებითს (explicit) ხდის;
3. მეტაფორა უფრო რთული სახითაა წარმოდგენილი სამიზნე ენაში;
4. წყარო და სამიზნე ტექსტები იყენებენ სხვადასხვა მეტაფორულ ფრაზებს რომლებიც შეიძლება გაერთიანდეს უფრო აბსტრაქტული კონცეპტუალური მეტაფორის ქვეშ;
5. ფრაზა სამიზნე ტექსტში ასახავს კონცეპტუალური მეტაფორის სხვადასხვა ასპექტს (Schaffner, 2003).

§2.4. კორპუსზე დაფუძნებული თარგმანმცოდნეობა

თ. მაკკენერის და ა. ჰარდის მიხედვით, კორპუსლინგვისტიკა წარმოადგენს ცოცხალი და ბუნებრივი ენის შესწავლისა და კვლევის საშუალებას, რომელიც ეფუძნება დიდმასშტაბიან ტექსტურ კორპუსებს (McEnery & Hardie 2011). ა. რენუფის მიხედვით, ტერმინი კორპუსი გულისხმობს წერილობითი ან ზეპირი ტექსტების დამუშავებას და შენახვას კომპიუტერში ლინგვისტური მიზნებისთვის (Renouf, 1987). კოგნიტური კორპუსლინგვისტიკა ამ პრინციპების და მეთოდების კომბინაციაა და აერთიანებს კოგნიტურ და კორპუსლინგვისტიკურ მეთოდებს. კოგნიტური ლინგვისტიკა არის ემპირიული მეცნიერება რაც განპირობებულია კორპუსლინგვისტიკური კვლევებით (Glynn, 2010).

მ. ბეიკერმა 1993 წელს გამოაქვეყნა სტატია „კორპუსლინგვისტიკა და თარგმანმცოდნეობა, მნიშვნელობა და გამოყენება“ (“Corpus linguistics and translation studies implications“), სადაც აღნიშნავს კორპუსისა და თარგმანის ურთიერთმიმართების მნიშვნელობას: კორპუსების, წყარო და თარგმნილი ტექსტების ხელმისაწვდომობა, კორპუსზე დაფუძნებული კვლევების მეთოდოლოგიასთან ერთად საშუალებას მისცემს მთარგმნელებს, შეისწავლონ თარგმნილი ტექსტის ბუნება (Baker, 1993).

კორპუსზე დაფუძნებული თარგმანმცოდნეობის და კოგნიტური ლინგვისტიკის თეორიულ პრინციპებზე დაყრდნობით, ჩამოყალიბდა კოგნიტური თარგმანმცოდნეობის მიმართულება. დ. გირაერთსი მსჯელობს კორპუსული კვლევების მნიშვნელობის შესახებ

კოგნიტურ ლინგვისტიკაში და მიაჩნია, რომ კორპუსის მასალები კვლევისთვის ემპირიულ ბაზას უზრუნველყოფს, სადაც ლინგვისტური ფენომენის შესწავლა სტატისტიკურად არის შესაძლებელი, სხვადასხვა ტექნიკის დახმარებით და რომელშიც სოციალური და კულტურული ვარიაციები არის გაერთიანებული (Geeraerts, 2006).

მ. შატლუორთი (Shuttleworth, 2017) აანალიზებს 21 ინგლისურ ხატ-მეტაფორას სამეცნიერო ტექსტებიდან და მათ თარგმანებს ინგლისურ, გერმანულ, რუსულ, პოლონურ, ფრანგულ, იტალიურსა და ჩინურ ენებზე. 21 ხატ-მეტაფორიდან 13 ხატ-მეტაფორას საფუძვლად უდევს ხატ-მეტაფორა “neurons are trees” – „ნეირონები ხეებია“ (მოცემულ ხატ-მეტაფორაში ნეირონების ხატი განეფინება ხეების ხატს, რაც გულისხმობს, რომ ნეირონებს ხეების ფორმა აქვთ). დარჩენილი 8 ხატ-მეტაფორა სხვადასხვა წყარო დომენის მეტაფორებია. ჯამში კორპუსი მოიცავს 21 ინგლისურ მეტაფორას და 114 თარგმნილ მაგალითს. მ. შატლუორთმა ემპირიული კვლევის საფუძველზე გამოყო ის მთარგმნელობითი პროცედურები, რომლებიც ძირითადად შეხვდა კვლევის პროცესში.

1. განფენის შენარჩუნება (retention);
2. ნაგულისხმევი თარგმანი, იმლისიტაცია (Implicititation);
3. ახსნა-განმარტებითი თარგმანი, ექსპლისიტაცია (Explicititation);
4. მეტაფორის უფრო აბსტრაქტულად თარგმნა;
5. ხატის ცვლილება სამიზნე ტექსტში;
6. კულტურული რეინტერპრეტაცია.

თავი III. კოგნიტური მეტაფორები „ვეფხისტყაოსნის“ ინგლისურენოვან თარგმანებში

III.1. ცრემლ'კომპონენტიანი ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანები

წინამდებარე პარაგრაფში წარმოდგენილია „ვეფხისტყაოსანში“ არსებული კონცეპტუალური მეტაფორები, კერძოდ, „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორები, რომელთა საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორებია: „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“ (The body is the container for the emotions), „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“ (Emotions are fluids). „ვეფხისტყაოსანში“ არსებული

„ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორების საბაზისო ხატსქემა „ჭურჭელია“.

„ვეფხისტყაოსნის“ კონცეპტუალური მეტაფორების ანალიზისთვის მივმართეთ კორპუსლინგვისტიკურ მეთოდს. კვლევა წარიმართა ორი კორპუსული ანალიზატორის გამოყენებით: 1. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კორპუსული პლატფორმა და ანალიზატორი, რომელიც შექმნილია თარგმანისა და ინტერდისციპლინური კვლევების ცენტრის ბაზაზე. ანალიზატორი პარალელური ტექსტების შედარების საშუალებას გვაძლევს. პროექტის ფარგლებში განხორციელდა კორპუსის შიგთავსის (ინგლისურ-ქართული პარალელური ტექსტების) სტრუქტურირება და თეგირება ტექსტური მარკირების ყველაზე გავრცელებული ენის XML სპეციალურ ფორმატში: TEI-P5. 2. AntConc- კორპუსის ანალიზატორი, პროგრამა აჩვენებს სიტყვათა კონკორდანსს, სიხშირეს, რაოდენობას, ითვლის ტოკენებს, საკვანძო სიტყვებს და ზოგადად აქვს ფაილის გადახედვის და ჩამოტვირთვის ფუნქცია. რაც შეეხება კორპუსის მეტამონაცემებს, ანალიზატორში ატვირთული და კვლევისთვის გამოყენებულია შემდეგი გამოცემები: 1. „ვეფხისტყაოსანი“ შოთა რუსთაველი (მე-12 საუკუნე), გამომცემლობა სახელგამი, თბილისი, 1957, რედაქტორები კ. კეკელიძე, ა. შანიძე. 2. “The knight in the panther’s skin” მარჯორი და ოლივერ უორდროპები, გამომცემლობა London The Folio Society 1977; 3. “The knight in the panther’s skin” პოეტური თარგმანი, ლინ კოფინი, 2015, Poezia Press.

„ვეფხისტყაოსანში“ არსებული ცრემლის კონცეპტით გამოხატული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორები მოვნიშნეთ ნიშნულით (თეგით): <Stl_mtf>, რომელიც აერთიანებს კონცეპტუალურ მეტაფორებს, ხატ-მეტაფორებს, ხატ-მეტაფორების რაოდენობრივი მონაცემების ცალკე მისაღებად, ნიშნული გამოვყვეთ <stl_img_mtf>.

მოვნიშნეთ შემდეგი კონცეპტების მქონე მეტაფორები:

1. ცრემლის ფრქვევა;
2. ცრემლთა ლამა;
3. ცრემლის ღვარი;
4. ცრემლთა ნაკადი;

5. ცრემლთა ფონი;
6. ცრემლთა ტბა;
7. ცრემლი -როგორც ბუნებრივი მოვლენები/წვიმა, თოვლი;
8. ცრემლის ისეთი სიჭარბე, რომ ზღვებს და მდინარეებს უერთდება;
9. ლაწვის ბანა, ცრემლთა ბანა;
10. ცრემლის მიერ მინდორთა დაღამვა;
11. ცრემლთა საგუბარი;
12. ცხელი ცრემლი, როგორც ძლიერი ემოციის გამოხატულება;

სურათი 1: კორპუსის რაოდენობრივი მონაცემებით ნაჩვენებია, შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის 118 კონცეპტუალური მეტაფორა.

რუსთაველი უორდროპი				
ქართული	ინგლისური	რუსული	გერმანული	ფრანგული
ტეგი: stl_mtf, რაოდენობა: 118				
<p>ნაპოვნო ტექსტი</p> <p>ქალი ტირს და ცრემლთა აფრქვევს, ჰხრის ყორნისა ბოლო-ფრთათა ამად ტირს, ბალი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა ცრემლსა ვარდი დაეთრთვიდა, გულსა მდუღრად ანატირსა წვიმს წვიმა ბროლისა ცრემლსა სისხლი ერეოდა, გასდის, ვითა ნაგუბარი თვალთა ცრემლი გისტყვია ბროლსა სეტყვს და ვარდსა აზრობს, ტანსა მჭევრსა ათრთოლებდა ცრემლსა ვითა მარალიტსა სწვიმს ვარდისა დასანაშოდ ცრემლი ცხელი ასოვლებდის ნარგისთაგან ვარდსა ზრულსა თვალთათ ვითა მარგალიტი ცხელი ცრემლი გარდმოღვარა ვარდი დათრთვიდა მუნ ეჭებს, ცრემლი მტირალსა ღანწისა ბანანი ბროლმან, ლაღსა გარეულმან , ვარდნი თხელნი ანატიფნა მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, მინდორთა მოსალამენი ცრემლითა, ზღვათაჲა შესართავითა ცრემლი გარდმოსცვიდეს სისხლით სწვიმდეს ღიანყო ცრემლთა ფრქვევა ვარდისა ბაღსა მოგუბდა ცრემლისა საგუბარი ას-კეცთა ცრემლთა ღინება ვისთვისმე ხელი უცილოდ, მას ცრემლი ემალმალეზის ვარდსა ნუ აზრობ, ცრემლითა ნუ ითოვნების მალღად ცრემლითა, ზღვათაჲა შესამალითა ამარტის ფერად შეცვალა ბროლი ცრემლისა ბანამან ცრემლი მოჰკვეთნა შავმან გიშრისა დანამან სისხლისა ცრემლსა გაუნა შუა გიშრისა სატები</p>				

სურათი 2: კორპუსის მონაცემები ასახავს, რომ ლ. კოფინის მიერ თარგმნილ „ვეფხისტყაოსანში“ არსებული „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორების რაოდენობა არის 88.

ქართული

ინგლისური

რუსული

გერმანული

ფრანგული

ტეგი: stl_mtf, რაოდენობა: 88

ნაპოენი ტექსტი

With each tear that streaked the rose garden of her cheeks
 From the jets of his eyelashes, clear waters could be seen to flow
 Tears mingled with blood, and flowed forth as from floodgates, wave after wave
 Hail rained down and froze the rose; in his body, he felt trembling start
 He shed pearl tears: his cheeks softened, and seemed then of a paler sort
 Snow had fallen, freezing and bruising the rose so young and slender
 He cries while searching, his tears a river flowing into the sea
 Ruby and crystal made the pale roses of his face seem to dim
 From their eyes, hot tears flowed, moistening the plains. They rode as if blind
 Her abundant tears were like a river flowing wave after wave
 his tears raining down, so spoke he
 let his tears flow
 shedding tears that seemed to flow from her heart's core
 They wept together. Tears could have flowed to the sea from either face
 His crystal face darkened to amber as he let his hot tears go,
 His jet lashes seemed plaited together with tears of blood and gore
 I feel great grief for her: that is the reason I readily bleed
 The queen poured forth enough tears over my body to make a sea
 I mounted my horse; as I left, tears flowed down my face in a stream
 Narcissus tears must have tormented you. You must have felt spurned
 It was as if I were a pale rose and heavenly dewdrops wore
 shed a stream of tears
 Again and again she groaned, and cried such tears as would hollow stone
 She said nothing to me, but her tears kept cascading to the ground
 A shower of tears bedewed her face, brilliant with radiant shine
 "Remember when you kept sighing, 'Ah! Ah!' when your tears bathed the field
 The rain which had frozen the rose had turned to a much milder flow
 I asked the reason tears had been flowing

სურათი 3: კორპუსის მონაცემები ასახავს „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის კონცეპტუალურ მეტაფორებს მ. უორდროპის მიერ თარგმნილ „ვეფხისტყაოსანში“. კორპუსის ანალიზატორის მონაცემების მიხედვით, აღნიშნულ მეტაფორათა რაოდენობა 104-ს შეადგენს.

რუსთაველი უორდროპი

✕

ქართული

ინგლისური

რუსული

გერმანული

ფრანგული

ტეგი: stl_mtf, რაოდენობა: 104

ნაპოენი ტექსტი

wept, she shed many tears; she drooped her raven eyelashes (the tail feathers of the raven
 therefore she weeps, filling the rose-garden (of her cheeks) with tears
 the rose (of his cheek) was frozen in tears that welled up from his woe-stricken heart
 a channel of jet (his eyelashes) rains a crystal shower
 tears were mingled with blood, and flowed forth as from floodgates
 I know that without pause the hail has fallen from thine eyes upon thy cheek
 crystal hails down and freezes the rose, his graceful form was trembling
 Tears like pearls were shed upon the rose, making it tender
 Fresh snow had fallen, and, freezing on the rose, blasted it
 There seeks he the shedder of tears which flowed to increase the sea
 his cheeks will be bathed (in tears)
 Ruby mingled with crystal beautified the pale roses (of his cheeks)
 from their eyes tears flowed, moistening the plains
 she wept aloud, her tears uniting with the sea
 the tears rained down
 they wiped each other's tears of blood
 he began to shed tears
 In the rose-garden the pool of tears is dammed up
 with heart sobs she began to shed tears a hundredfold more
 their tears flowing even to the sea
 The bath of tears turned the crystal to the colour of jasper
 They were silent; the black knife of jet (of their eyelashes) cut off the (flow of) tears
 the jetty eyelashes are plaited by tears of blood
 She told me that for three years the stream of tears was to flow without her
 You, mighty, were sporting; we bathed our cheeks in tears
 for whom flow streams of blood, from her I never expect comfort
 he sat down and moaned bitterly, his tears were mingled with the earth
 The queen poured forth tears enough to make a sea
 The bath of tears changed the crystal (of my face) to saffron colour
 I wanted him to shed tears as I shed mine from the channel of tears

ცხრილი 1. ANTCONC-ის მონაცემები ასახავს „ვეფხისტყაოსნის“ დედნისა და ორი თარგმანის ციფრულ მახასიათებლებს, სტროფების და თავების რაოდენობას თითოეულ

ტექსტში, ტიპების და ტოკენების, „ცრემლის“ კონცეპტის კონცეპტუალური მეტაფორების რაოდენობას.

ზოგადი მახასიათებლები	სტ როფების რაოდენ ობა	ტოკე ნების სრული რაოდენობა	ტიპ ების რაოდენო ბა	თავ ების რაოდენო ბა	სიტყ ვების სრული რაოდენობა	ცრემლის კონცეპტის მეტაფორებ ის რაოდენობა
“ვეფხისტყაოსანი” რუსთაველი/დედანი	1669	45107	14742	65	50221	118
“ვეფხისტყაოსანი” ლ. კოფინის თარგმანი	1661	84749	6955	52	82769	104
“ვეფხისტყაოსანი” მ. უორდროპის თარგმანი	1576	74340	6303	54	72820	88

წინამდებარე ცხრილში წარმოდგენილია AntConc-ის მონაცემების მიხედვით, ტიპ-ტოკენების შეფარდების პროცენტული მაჩვენებლები (Beridze, Nagervadze, 2025).

Table 3: Comparative data of the type-token ratio extracted from AntConc

Comparative data of the type-token ratio from AntConc		
SL poem “The Knight in the Panther’s Skin”	TL Wardrop’s translation	TL Coffin’s translation
approximately 32.7% TTR= (14,742 type / 45,107 tokens)×100≈32.7%	approximately 8.5% TTR= (6,303 type / 74,340 tokens)×100≈8.5%	approximately 8.2%. TTR= (6,955 type / 84,749 tokens)×100≈8.2%

მოცემული რიცხვები მეტყველებს ტექსტების ლექსიკურ მრავალფეროვნებაზე. რუსთაველის ენა გამოირჩევა მაღალი ლექსიკური მრავალფეროვნებით, მიუხედავად იმისა, რომ თარგმანებში ტოკენების რაოდენობა გაცილებით მეტია, ლექსიკური მრავალფეროვნება დაბალია და უნიკალურ სიტყვათა რაოდენობა დაბალი. ტიპ-ტოკენების შეფარდების გამოთვლა თარგმანის შეფასების ერთ-ერთ უტყუარ მეთოდს წარმოადგენს.

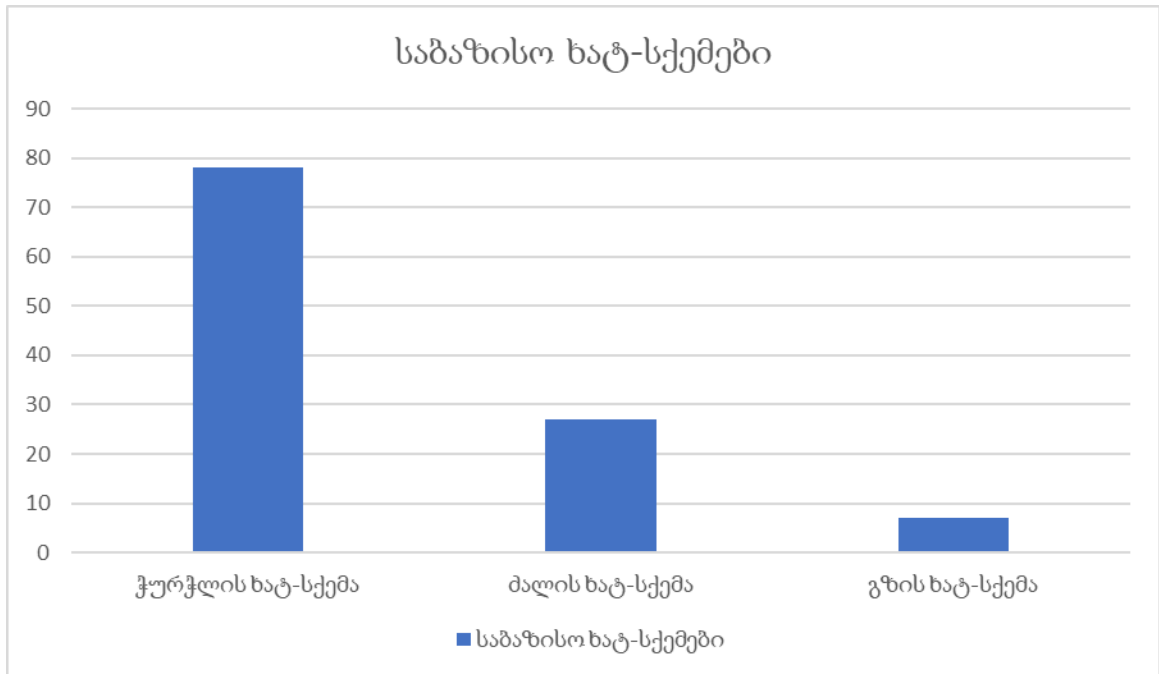
ცხრილი 2: ქვემოთ წარმოდგენილ ცხრილში წარმოდგენილია AntConc-ის მონაცემები, კერძოდ, ცრემლის სხვადასხვა ფორმის კონკორდანსი.

	საძიებო სიტყვა	KWIC/კონკორდანსი
„ვეფხისტყაოსანი“ რუსთაველი;	ცრემლთა	50
	ცრემლი	47
	ცრემლსა	23
	ცრემლისა	19
	ცრემლითა	18
	ცრემლნი	28
	ცრემლმან	7
„ვეფხისტყაოსანი“ ლ. კოფინის თარგმანი	Tears	221
	Tear	15
„ვეფხისტყაოსანი“ მ. უორდროპის თარგმანი	Tear	192
	Tears	19

მონიშნული 118 მეტაფორიდან, 78 კონცეპტუალური მეტაფორა. გამოიკვეთა, რომ 78 მეტაფორიდან 45 მეტაფორა არის სტრუქტურული კონცეპტუალური მეტაფორა, 25 ონტოლოგიური მეტაფორა და 8 ორიენტაციული მეტაფორა. თითოეული 78 კონცეპტუალური მეტაფორა არის „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის კონცეპტუალური მეტაფორა და სხვადასხვა დომენით გამოხატავს ემოციას. ის კონცეპტუალური მეტაფორები, რომლებიც ემოციას სითხის/ნივთიერების სახით გამოხატავენ, ონტოლოგიურ მეტაფორათა კატეგორიას მივაკუთვნეთ, ხოლო ის კონცეპტუალური მეტაფორები, რომლებიც ქმნიან სტრუქტურას დინებით, პროცესით, ქმედებით, ძალის ხატულებით, მიუხედავად იმისა, რომ ემოცია არის გამოხატული ნივთიერებით, სტრუქტურულ მეტაფორათა კატეგორიაში გავაერთიანეთ, ორიენტაციული მეტაფორები კი ზემოთ-ქვემოთ მიმართულების გამომხატველ მეტაფორებს აერთიანებს. წყლის დინების, მდინარის, ზღვის დომენები ფიქსირდება 22 მეტაფორაში, ამინდისა და სითბოს დომენი – 6 მეტაფორაში, ცრემლის ღვრის, ფრქვევის, დინების დომენი – 27 მეტაფორაში, სისხლის და ცრემლის ერთობლივი დომენი კი – 19 მეტაფორაში.

დიაგრამის სახით წარმოდგენილია თუ რომელ ხატულებებს ეფუძნება ცხრილში მოცემული კონცეპტუალური მეტაფორები.

დიაგრამა 1.

ცხრილში მოცემული 78 მეტაფორისთვის საერთო ხატსქემა ჭურჭლის ხატსქემაა, ამავე 78 მეტაფორიდან, 42 მეტაფორაში დამატებით აღინიშნება გზის ხატსქემა, ხოლო 8 მეტაფორაში ძალის ხატსქემა.

წინამდებარე კონცეპტუალური მეტაფორები წარმოდგენილია სტრუქტურული, ორიენტაციული, ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორების კატეგორიების მიხედვით. თითოეული განხილული კონცეპტუალური მეტაფორა პროცირებულია „ჭურჭლის“ ხატსქემით და მათ აერთიანებთ საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორები: „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“, „თვალები ემოციის ჭურჭელია“, „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება.“

3.1.1 სტრუქტურული კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანი „ვეფხისტყაოსანში“

„მაგრა სდის ცრემლი თვალთაგან | მსგავსად დიჯლისა დენისად“ (რუსთ.832).

მოცემული კონცეპტუალური მეტაფორა განეკუთვნება სტრუქტურული მეტაფორების კატეგორიას, მ. ლაკოფის და მ. ჯონსონის მიხედვით (1986), სტრუქტურული მეტაფორაა, როდესაც ერთი კონცეპტი მეტაფორულად სტრუქტურირებულია მეორე

კონცეპტის საშუალებით. ამ შემთხვევაში აბსტრაქტული კონცეპტი ემოცია წარმოდგენილია კონკრეტული „ცრემლის“ კონცეპტით, რაოდენობა კი შედარებულია მდინარის დინებასთან. ხატებს შორის განფენა ასეთია: სამიზნე დომენი-ტირილი/ემოციური მდგომარეობა, წყარო დომენი: მდინარის დინება. მეტაფორის არსია, რომ დიჯლის დენის მსგავსად სდის თვალთაგან ცრემლი. საყურადღებოა დიჯლის განმარტება, ვ. ნოზაძე წერს: „ზოგი ფიქრობს, „დიჯლა“ არისო სპარსული სიტყვა და ნიშნავს „წყარო“-ს. ინგლისურად ნათარგმნ ვეფხისტყაოსანში „დიჯლა“ გადმოცემულია სიტყვით: „წყარო“ „ე სპრინგ“. ნამდვილად კი „დიჯლა“ არის არაბული სახელი მდინარისა „ტიგროს“-ი, ტიგრი. ებრაულად მას ეწოდება „ხიდდეკელ“, ქალდეურზე - დიგლათ, სირიულად - დიყლათ, არაბულად - დიჯლად. 209. წ. 1. გვ. 28“ (1962, 362). ამრიგად, დიჯლა მდინარე ტიგროსის სახელია, თუმცა მთარგმნელებს ეს კვლევა არ ჩაუტარებიათ და შესაბამისად კულტურულად სპეციფიკური მდინარის ეს სახელწოდება თარგმანში დაიკარგა (ნოზაძე, 1963). მ. უორდროპი თარგმანში **“but tears run from his eyes, pouring forth as from a spring”** ინარჩუნებს „ჭურჭლის“ ხატსქემას, კონცეპტუალურ მეტაფორას „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“, თუმცა მდინარე ტიგროსის სახელწოდება და შესაბამისად, მასთან ასოცირებული ემოციის დიდი რაოდენობა, ჩანაცვლებულია კონცეპტით „წყარო“. ლ. კოფინის თარგმანში **“But tears ran from his eyes, pouring forth as if from the ground they'd sprung”** შენარჩუნებულია ხატსქემა და კონცეპტუალური მეტაფორა, თუმცა ლ. კოფინის თარგმანში დაკარგულია როგორც „დიჯლის“ ანუ მდინარის, ასევე „წყაროს“ კონცეპტები. უკუთარგმანს რომ დავაკვირდეთ, წერს: *თითქოს მიწიდან ამოხეთქილი ცრემლები გადმოედინებოდა*. დედანში დინების ხატია, ხოლო თარგმანში ცრემლთა წარმოშობის, შესაბამისად, ქ. შაფნერის პროცედურებზე დაყრდნობით, თარგმანი შეესაბამება მე-4 პროცედურას, რომელიც გულისხმობს განსხვავებულ ლინგვისტურ მანიფესტაციას და განსხვავებულ კონცეპტუალიზაციას. მსგავსი განფენის მეტაფორაა 2. **„დიჯლადცა კმარის, მას რომე | თვალთაგან ცრემლი სდენია“** (რუსთ.850). ტაეპი აღწერს ტარიელის ემოციურ მდგომარეობას, მას შემდეგ, რაც ავთანდილს გაეყარა. მ. უორდროპს და ლ. კოფინს იდენტური თარგმანი აქვთ, რაც უმეტესწილად მ. უორდროპის გავლენის შენარჩუნებად

შეიძლება ჩაითვალოს, ორივე თარგმანში დიჯლა თარგმნილია, როგორც *ვანტანი*, ხატსქემა და კონცეპტუალური მეტაფორა შენარჩუნებულია, თუმცა შეცვლილია მენტალური ხატი. ამ ტაეპთან დაკავშირებით, ნესტან სულავა წერს: „ეს სიტყვები იმის აღიარებაა, რომ ტარიელი დასჯილია, მაგრამ ეს სასჯელი მეტისმეტად მკაცრად მიაჩნია, „ქვათაცა შემადრწენია“, რაც იმას ნიშნავს, რომ ასმათი ნესტან–ტარიელის ცოდვიანობას გრძნობს და აღიარებს კიდევ, რომ არა ცოდვის შეგრძნება და შეგნება, „დიჯლის“ მსგავსი ცრემლის მდინარეც არ დასჭირდებოდა ტარიელს, ხოლო, ქრისტიანული მოძღვრებით, ცრემლი განწმენდისათვისაა აუცილებელი, ცრემლის სიმბოლური მნიშვნელობა სინანულია, ცოდვათა განცდა“ (სულავა, 2009).

3.1.2 ორიენტაციული კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანი „ვეფხისტყაოსანში“

8. „დაჯდა და მწარედ სულთ-ითქვნა, | ცრემლი მიწასა გარია“ (რუსთ.346)

მეტაფორის სტრუქტურა მოიცავს ჭურჭლის ხატსქემას, ზემოთ-ქვემოთ ორიენტაციას. მეტაფორა ორიენტაციული კონცეპტუალური მეტაფორაა, ვინაიდან ტარიელის ცრემლებს აქვს ტრაექტორია და მაღლიდან დაბლა ორიენტაცია, ცრემლები რომლებიც მიწას გაერია. მეტაფორა უკავშირდება კონცეპტუალურ მეტაფორას „sad is down“ (სევდა ქვემოთ), მ. უორდროპის თარგმანში **”he sat down and moaned bitterly, his tears were mingled with the earth”**; ნიადაგის/მიწის ხატის ნაცვლად გვხვდება დედამიწის ხატი, ხატსქემა და კონცეპტუალური მეტაფორის სტრუქტურა მაკრო დონეზე შენარჩუნებულია და შეესაბამება ქ. შაფნერისეულ პირველ ტრანსფორმაციას: კონცეპტუალური მეტაფორა წყარო და სამიზნე ენებში იდენტურია, ინდივიდუალური მანიფესტაციების გარეშე მიკრო დონეზე. ლ. კოფინის თარგმანის **”He sat down and moaned bitterly; his tears the earth around did bless”** უკუთარგმანს რომ დავაკვირდეთ: იჯდა და მწარედ ქვითინებდა, მისი ცრემლები დედამიწამ დალოცა. კონცეპტუალურად იგულისხმება, რომ ცრემლი მიწას შეეხო, თუმცა ეს ნაჩვენები არ არის და შესაბამისად დაკარგულია ორიენტაციული მეტაფორა. „ჭურჭლის“ ხატსქემა და კონცეპტუალური მეტაფორის სტრუქტურა შენარჩუნებულია, თუმცა არა ორიენტაციულობა. თარგმანი შეესაბამება ქ. შაფნერის მეორე პროცედურას, კონცეპტუალური სქემის

სტრუქტურული კომპონენტების შეცვლას სამიზნე ენაში ისეთი ლექსიკური ერთეულებით, რომლებიც მეტაფორას უფრო ღიას ხდის (explicit).

3.1.3 ონტოლოგიური მეტაფორების თარგმანი „ვეფხისტყაოსანში“

დავაკვირდეთ „ჭურჭლის“ ხატუქემით პროეცირებულ ემოციის ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანებს „ვეფხისტყაოსანში“. წინამდებარე მაგალითი: 12. „მან არა გვითხრა გაუშვა | წყარო ცრემლისა ცხელისა“ (რუსთ.1230), მეტაფორა აღწერს ნესტან-დარეჯანის ემოციურ მდგომარეობას, ცხელი ცრემლის კონცეპტით. მეტაფორა ონტოლოგიურია, ვინაიდან ემოციური გამოცდილება გაგებულია ნივთიერების სახით. მეტაფორის საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორაა: „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“ (“The body is the container for the emotion”) და „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“ (“emotions are fluids“). როგორც მ. უორდროპის, ასევე ლ. კოფინის თარგმანში შენარჩუნებულია ხატუქემა, საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორა და *ცხელი ცრემლის* კონცეპტი: “She told us nought; she shed a stream of hot tears” (უორდროპი); “She told us nothing in response. She shed a stream of hot tears, though” (კოფინი); თარგმანებს შორის განსხვავებას წარმოადგენს ლინგვისტური სტრუქტურები, მ. უორდროპის ენა უფრო მხატვრულია. მთარგმნელი იყენებს მე-19 საუკუნის ინგლისურისთვის სახასიათო არქაულ ფორმებს. ქ. შაფნერის ზემოთმოყვანილი მთარგმნელობითი პროცედურების მიხედვით, თარგმანი შეესაბამება პირველ პროცედურას, როდესაც კონცეპტუალური მეტაფორა იდენტურია წყარო და სამიზნე ტექსტებში მაკრო დონეზე;

შემდეგი ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორაა: „ცრემლისა ღვარსა მოეცვა | პირი, ელვათა მკრთომელი“ (რუსთ.1173). ტაეპში მოცემულია ნესტან-დარეჯანის ემოციური მდგომარეობა. მეტაფორა *ელვის კრთომა* პოემაში ხშირად მეორდება და სილამაზის აღსაწერად გამოიყენება. თუმცა ამ შემთხვევაში „ელვა“ მიგვანიშნებს, რომ ნესტანი განრისხებულია. მ. უორდროპის თარგმანში “a shower of tears fell on her face flashing with radiance” ცრემლის *ღვარის* ხატი შეცვლილია *ცრემლთა (შხაპუნა) წვიმით*. ეკვივალენტურადაა ჩანაცვლებული *ელვის კრთომა, ნათლის გამოსხივებით*. ლ. კოფინის თარგმანში “A shower of tears bedewed her face, brilliant with radiant shine” მ. უორდროპის მსგავსად, შენარჩუნებულია ხატუქემა და

კონცეპტუალური მეტაფორის სტრუქტურა. ორივე თარგმანი შეესაბამება ქ. შაფნერის მეოთხე პროცედურას, რომელიც გულისხმობს სხვადასხვა მეტაფორული გამონათქვამის გამოყენებას, რომელსაც ერთი და იგივე კონცეპტუალური მეტაფორა აერთიანებთ. კიდევ ერთი „ჭურჭლის“ ხატსქემით პროეცირებული ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორაა: **„დაჯე წერად ჭირთა ჩემთა, | მელნად მოგცემ ცრემლთა ტბასა“**. მოცემული ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორაც, როგორც ზემოთ განხილული კონცეპტუალური მეტაფორები, სტრუქტურულად დაკავშირებულია მეტაფორებთან: „ემოციები სითხეა“ „სხეული ემოციის ჭურჭელია“. წყარო დომენში არსებული *ცრემლთა ტბა*, სამიზნე დომენში სულიერ მდგომარეობას, ემოციურ ფონს განეფინება. მ. უორდროპი თავის თარგმანში “down to write my woes! For ink I give thee a lake of tears, for pen” ინარჩუნებს ხატსქემას, *მელნის და ცრემლის ტბის* ხატებს. ლ. კოფინი თარგმანში “For ink, I have a lake of tears. Write of my woes, that all may learn” სინტაქსურ ცვლილებებს მიმართავს, თუმცა ინარჩუნებს ძირითად ხატებს, ხატსქემას და საბაზისო კონცეპტუალურ მეტაფორას. ქ. შაფნერის მთარგმნელობითი პროცედურების მიხედვით, მ. უორდროპის თარგმანი პირველ კატეგორიას შეესაბამება, როდესაც ხატები იდენტურად არის ასახული. ლ. კოფინის თარგმანი წარმოადგენს ქ. შაფნერის მეორე მთარგმნელობით პროცედურას, ანუ მეტაფორა უფრო ახსნა-განმარტებით არის თარგმნილი, თუმცა კონცეპტუალური სტრუქტურა შენარჩუნებულია.

3.1.4 არასწორად გაგებული ან/და გამოტოვებული ლექსიკური ერთეულები

ცვლილებებია შემდეგი კონცეპტუალური მეტაფორის თარგმანში: **14. „ვარდსა წყლითა ცხელითა | რწყვენ ტევრთა საგუბართა“** (რუსთ.1005). ტაეპი აღწერს ფრიდონის და ავთანდილის ემოციურ მდგომარეობას; წყარო დომენში მოცემული კონცეპტი *ვარდი*, სამიზნე დომენში სახის ხატს განეფინება, ხოლო *ტევრთა საგუბარი*, ანუ ცრემლთა საგუბარი „ჭურჭლიდან გადმოღვრილ“ ძლიერ ემოციასთან არის პროეცირებული. თ. ბაგრატიონის თანახმად, „ტევრი ხშირს ტყეს ეწოდება, რომელსაც რომ ნახავს კაცი, გულს იმისი ნახვა იამება“ (ბაგრატიონი, 1960). ბაგრატიონი სრულად ტაეპს ასე განმარტავს: „წამწამთა თვალისათა უწოდს, ხოლო საგუბართა მისთა თვალთა უწოდებს, რომელნიცა აღივსებიან ცრემლითა და მორწყვენ მუნით ღაწვთა

ვარდისა ფერთა“ (ბაგრატიონი, 1960). მოცემული მეტაფორაც სტრუქტურულად ეფუძნება კონცეპტუალურ მეტაფორას „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“ და „ჭურჭლის“ ხატსქემით არის პროექტირებული. მ. უორდროპის თარგმანში **“there the roses were sprinkled by the water of tears dammed up in the jungle”** შენარჩუნებულია ცრემლებით ვარდის მორწყვის კონცეპტი, თუმცა დაკარგულია სითბოს კონცეპტი. ლ. კოფინის თარგმანია **“The roses of their cheeks were sprinkled by tears in the morning light”**, როგორც ვხედავთ, დედანში მოცემული ვარდის კონცეპტი ახსნა-განმარტებით არის გადმოტანილი. აღსანიშნავია, რომ ლ. კოფინის თარგმანში ეს ხერხი რამდენჯერმე შეგვხვდა. საყურადღებოა, რომ კონცეპტი „ტევრთა საგუბარი“ თარგმანში არ არის შენარჩუნებული. თარგმანში არ არის ასახული კონცეპტი *ცხელი ცრემლი*. მთარგმნელი ასევე ამატებს *დილის სხივების* კონცეპტს, რაც დედანში არ არის მოცემული. ორივე თარგმანი თანხვედრაშია ე. შაფნერის მეორე მთარგმნელობით პროცედურასთან.

15. „მიიმღერის| ხმასა ტკბილსა, | არ დასწყვეტდის| ცრემლთა რუსა“ (რუსთ.966).

მოცემულ მეტაფორაში ცრემლების დიდი რაოდენობით განისაზღვრება ავთანდილის ემოციური ფონი. მოცემული კონცეპტი *ცრემლის რუ* ცრემლთა პატარა მდინარეა, მ. უორდროპი თარგმანში **„He sang with sweet voice; he checked not the-channel of tears „ რუს** ხატის ნაცვლად *არხის* ხატს იყენებს, რაც უფრო დიდი ზომისაა, ვიდრე პატარა რუ. თარგმანში შენარჩუნებულია კონცეპტუალური მეტაფორა და ჭურჭლის ხატსქემა. ლ. კოფინის თარგმანში **Then he broke out crying, and sang with sweeter voice than I can tell** დავაკვირდეთ უკუთარგმანს, უკეთ შეფასებისთვის ტირილი აუტყდა, თან ვერ აღვწერ ისეთი ტკბილი ხმით მიიმღეროდა. თარგმანში დაკარგულია ცრემლთა რუს კონცეპტი, შესაბამისად დაკარგულია „ჭურჭლის“ ხატსქემა და კონცეპტუალური მეტაფორა მხოლოდ სტრუქტურულ დონეზეა შენარჩუნებული, იმდენად რამდენადაც ტირილი ბუნებრივი პროცესია, როდესაც ადამიანის/ჭურჭლის გათავისუფლება ხდება ემოციისგან. თარგმანის ეს შემთხვევა შეგვიძლია დემეტაფორიზაციის შემთხვევად მივიჩნიოთ, როდესაც არ არის შენარჩუნებული მეტაფორული გამონათქვამები.

დომინანტურია ჭურჭლის (container) ხატსქემა, როდესაც ადამიანის სხეული წარმოდგენილია, როგორც ჭურჭელი, რომელშიც გროვდება ემოციები და შემდგომ გარეთ იღვრება. თარგმანებში ხატსქემური სტრუქტურა შენარჩუნებულია. თუმცა განსხვავდება მათი პოეტური, ესთეტიკური და ემოციური ექსპრესიულობის ხარისხი. ლ. კოფინის თარგმანში ვხვდებით მთარგმნელის მიერ ჩამატებებს, ემოციური გაძლიერების შემთხვევებს. „ჭურჭლის“ ხატსქემა ძირითადად წარმოდგენილია ფრაზებით „stream of tears, the pool of tears, spring of tears“, ლ. კოფინის შემთხვევაში “bloody tears, tears cascading down“. გზის ხატსქემა აგრეთვე მეტწილად შენარჩუნებულია თარგმანებში და გამოხატული ლექსიკური ერთეულებით, როგორებიცაა, „flow, run, pour, fall“. თარგმანებში ასახულია ძალის ხატსქემაც: „tears wore channels in the rocks“, “tears would have melted a stone“.

„ვეფხისტყაოსანში“ არსებული ცრემლით გამოხატული ემოციის მეტაფორების თარგმანის ანალიზმა აჩვენა, რომ მეტაფორათა უმეტესობა თარგმნილია მაკრო დონეზე და შენარჩუნებულია ხატსქემები, მიკრო დონეზე მეტაფორული ხატები განიცდის შემდეგ ტრანსფორმაციებს: იმპლისიტაცია, ექსპლისიტაცია, ჩანაცვლება. წინამდებარე ცხრილში წარმოდგენილია თითოეული მთარგმნელის მიერ მაკრო და მიკრო დონეზე თარგმნილ მეტაფორათა რიცხვი.

	მაკრო დონეზე შენარჩუნებული მეტაფორები	მიკრო დონეზე შენარჩუნებული მეტაფორები	სულ
კოფინის თარგმანი	63	15	78
უორდროპის თარგმანი	55	23	77

§3.2. ცრემლ'კომპონენტური ემოციის ხატ-მეტაფორების თარგმანები

ჩვენ მიერ კორპუსში მონიშნული 118 მეტაფორიდან გამოვყავით 40 ხატ-მეტაფორა. თითოეული მეტაფორისთვის დომინანტური ხატსქემა „ჭურჭელია“ და საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორებია: „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“, „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“. ჩვენ მიერ შესწავლილი მეტაფორების დიდი ნაწილი მოიცავს კონცეპტ „ცრემლით“ გამოხატულ ემოციის ხატ-მეტაფორებს, სადაც ცრემლი ან უშუალოდ არის ნახსენები, ან იმპლიციტურად არის ნაგულისხმევი. გარდა კონცეპტ „ცრემლისა“, განვიხილეთ სხვა ხატ-მეტაფორები, რომლებიც არაკორპუსული და არასისტემური პრინციპით შევარჩიეთ.

მაგალითისათვის, შემთხვევითი პრინციპით შერჩეული 10 მეტაფორიდან ერთ-ერთი (რომელიც არ შედის აღნიშნულ 40 ხატ-მეტაფორაში):

„მთვარე წყალსა გამოსრული | ნახეს, შუქთა მოფინება“ (რუსთ.263).

მეტაფორა აღწერს ტარიელს, მთვარის ხატი ტარიელის/უცხო მოყმის ხატს განეფინება, ანუ ტარიელი არის მთვარე, რომელიც გარშემო შუქს ჰფენს (პოემის ნ. ნათამის მიერ კომენტირებული 1976 წლის გამოცემაში მოცემულია „მოვანება“ ანუ მთვარის გავსება). თარგმანში მ. უორდროპი წერს: they saw the moon (i.e., Tariel) come forth from the water, its rays (257), უკუთარგმანია: მათ დაინახეს მთვარე (ტარიელი), წყლიდან გამოდიოდა და მისი სხივები.

ლ. კოფინის თარგმანია: They saw Tariel ford the stream, like a moon coming from its den (268), დაინახეს ტარიელი, მდინარიდან ამოდიოდა, როგორც მთვარე, როცა სახლიდან გამოდის. მთვარის ხატს ორივე მთარგმნელი ინარჩუნებს, განფენა ორივე თარგმანში შენარჩუნებულია, თუმცა განსხვავდება მეტაფორული სტრუქტურა: ლ. კოფინის შემთხვევაში შედარებითი მეტაფორითაა თარგმნილი, ხოლო მ. უორდროპთან ვხვდებით ეკვივალენტურ თარგმანს.

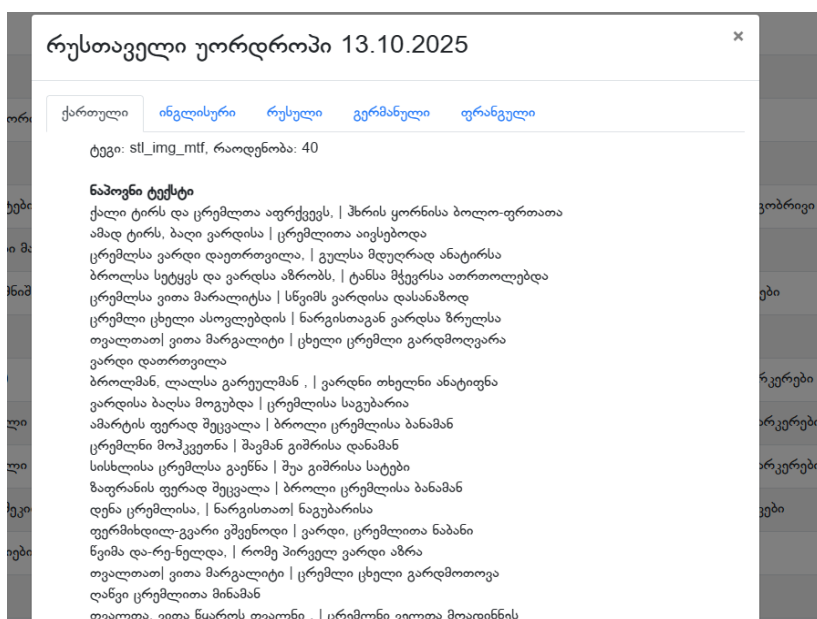
მოცემული მეტაფორის შემთხვევაში არ გვხვდება ერთჯერადი განფენა, ანუ ისეთი განფენა, რომელიც კონკრეტულად მხოლოდ ამ მეტაფორაშია, არამედ მსგავსი ტიპის განფენით მეტაფორები მეორდება, მაგალითად, ამ შემთხვევაში მსგავსი მეტაფორაა: „ანუ ცით მთვარე უღრუბლო | შუქთა მოჰფენდეს ქვე ბარად (281)“. „ანუ ცით მთვარე უღრუბლო

| შუქთა მოჰფენდეს ქვე ბარად (281)“. ანალოგიური შედეგები, ხატ-მეტაფორების მსგავსი განფენების განმეორებებისა და არაერთჯერადი ბუნების შესახებ თავდაპირველად მიღებულ იქნა 2024 წელს ჩატარებული ერთობლივი კვლევის შედეგად (Beridze, Nagervadze, 2024).

კორპუსული მონაცემებისთვის და ხატ-მეტაფორების მარკირების, ტექსტის ანოტირებისთვის, გამოვიყენეთ თეგების ანაკრებიდან მეტაფორის თეგი [stl_img.mtf].

წინამდებარე კორპუსის მონაცემები ასახავს, რუსთაველის „ვეფხისტყაოსანში“ „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის ხატ-მეტაფორების რაოდენობას.

სურათი 4.

სურათი 5. კორპუსის მონაცემებით წარმოდგენილია „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის ხატ-მეტაფორების რაოდენობა მ. უორდროპის თარგმანში.

ქართული ინგლისური რუსული გერმანული ფრანგული

ტეგი: stl_img_mtf, რაოდენობა: 31

ნაპოენი ტექსტი

wept, she shed many tears; she drooped her raven eyelashes (the tail feathers of the raven
therefore she weeps, filling the rose-garden (of her cheeks) with tears
the rose (of his cheek) was frozen in tears that welled up from his woe-stricken heart
a channel of jet (his eyelashes) rains a crystal shower
crystal hails down and freezes the rose, his graceful form was trembling
Tears like pearls were shed upon the rose, making it tender
Fresh snow had fallen, and, freezing on the rose, blasted it
Ruby mingled with crystal beautified the pale roses (of his cheeks)
In the rose-garden the pool of tears is dammed up
The bath of tears turned the crystal to the colour of jasper
They were silent; the black knife of jet (of their eyelashes) cut off the (flow of) tears
the jetty eyelashes are plaited by tears of blood
The bath of tears changed the crystal (of my face) to saffron colour
Thou wert doomed to shed tears from the narcissus-pool
I was fair as a pale-hued rose bathed in tears
That rain which at first had frozen the rose became milder
Avt'handil was telling this his cheeks were bedewed with tears

სურათი 6. კორპუსის მონაცემებით წარმოდგენილია „ცრემლის“ კონცეპტით გამოხატული ემოციის ხატ-მეტაფორების რაოდენობა ლ. კოფინის თარგმანში.

რუსთაველი კოფინი

×

ქართული ინგლისური რუსული გერმანული ფრანგული

ტეგი: stl_img_mtf, რაოდენობა: 25

ნაპოენი ტექსტი

With each tear that streaked the rose garden of her cheeks
From the jets of his eyelashes, clear waters could be seen to flow
Hail rained down and froze the rose; in his body, he felt trembling start
He shed pearl tears: his cheeks softened, and seemed then of a paler sort
Snow had fallen, freezing and bruising the rose so young and slender
Ruby and crystal made the pale roses of his face seem to dim
His crystal face darkened to amber as he let his hot tears go,
His jet lashes seemed plaited together with tears of blood and gore
It was as if I were a pale rose and heavenly dewdrops wore
The rain which had frozen the rose had turned to a much milder flow
>Avtandil told them the tale, his cheeks wet with tears at every word
They shed on the fields their eyes' tears like waters from a spring expressed
Her abundant tears were flowing and gurgling like a fountain still
Their white cheeks had an added pallor as their tears downward did race

წინამდებარე კვლევაში წარმოდგენილია ცხრილში მოცემული ხატ-მეტაფორების თარგმანის ანალიზი კოგნიტურ თარგმანმცოდნეობასთან მიმართებით. ანალიზისთვის ვიყენებთ კოგნიტური თარგმანმცოდნეობის პრინციპებს, მ. შატლუორთის მთარგმნელობით ტრანსფორმაციებს. განხილული ხატ-მეტაფორების საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორებია: „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“, „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“, „ემოციები ამინდისებურია“, „ემოციები მწველია“. თითოეული ხატ-მეტაფორა „ჭურჭლის“ ხატსქემით არის პროეცირებული და დამატებით გვხვდება ძალის და გზის ხატსქემები.

წინამდებარე ხატ-მეტაფორები დაჯგუფებულია წყარო დომენებში არსებული თემების მიხედვით. აღნიშნული მეთოდოლოგია თავდაპირველად შემუშავებული იქნა ერთობლივი კვლევით ნაშრომზე მუშაობის პროცესში (Beridze & Nagervadze, 2025).

3.2.1 წყარო დომენი - ამინდი;

1. „ღვარმან, ზედათ მოდენილმან, | გააწყალნა ფიფქნი თხელნი“ (რუსთ.1137).

მეტაფორაში მოცემულია „ღვარის“ და „ფიფქების“ ხატები, სამიზნე დომენში „ღვარი“ განეფინება ცრემლს, „ფიფქები“ –სახეს. ღვარის დიდი რაოდენობა ფიფქებს აწყალებს, კონცეპტი „ცრემლი“ გამოსახულია „ღვარის“ კონცეპტით. გამომდინარე იქიდან, რომ მეტაფორა ქმნის ვიზუალურ ხატებს, რომლებიც ერთმანეთზე განეფინება, ხატ-მეტაფორის კატეგორიას განეკუთვნება.

უორდროპის თარგმანში **“the spring (of tears) flawing down from above melted the slight new-fallen snow(of the cheek)”** შენარჩუნებულია ხატ-მეტაფორა, თუმცა ლექსიკური ერთეული „ღვარი“ შეცვლილია „Spring“-ით, რაც ქართულად ითარგმნება როგორც ნაკადული, წყარო. მ. შატლუორთის კრიტერიუმების მიხედვით მთარგმნელი იყენებს პირველ, შენარჩუნების (retention) ტრანსფორმაციას. თარგმნილი მეტაფორა ინარჩუნებს წყარო ენაში არსებულ სტრუქტურას და ხატსქემას. ლ. კოფინის თარგმანში **“Their white cheeks had an added pallor as their tears downward did race”** მეტაფორული ხატი არ არის შენარჩუნებული, ავტორი მეტაფორაში არსებულ კოდს ხსნის და ახსნა-განმარტებით თარგმნის, სადაც ნაცვლად თხელი ფიფქებისა, ღიად წერს თეთრ ლოყებს, ხოლო

მეტაფორული ხატი „ღვარი“ დაკარგულია და უკუთარგმანის შემთხვევაში ასე იკითხება: მისი თეთრი ლოყები გაფერმკრთალდა, ვინაიდან ცრემლები ჩამოსდიოდა სახეზე.

3.2.2 წყარო დომენი - სითბო, ცეცხლი;

2. „თვალთათ | ვითა მარგალიტი | ცრემლი ცხელი გარდმოთოვა“ (რუსთ.630).

ზემოთ განხილული მეტაფორის მსგავსი განფენით ხასიათდება მოცემული ხატ-მეტაფორა. ორივე მათგანის განფენა შემდეგი სახისაა: თვალი-მარგალიტი, ცრემლი - წვიმა, თოვლი; ემოცია არის ამინდით გამოხატული. თუმცა აღნიშნული მეტაფორა ასევე დამატებით აერთიანებს სითბოს დომენს, რომელიც აკავშირებს კონცეპტუალურ მეტაფორასთან "emotions are heat" (ემოციები მწველია); თავის მხრივ ცრემლი ცხელი პოეტური ფორმულაა, რომელიც ტექსტში 22 ჯერ მეორდება (პოეტური ფორმულა „ცრემლი ცხელის“ კორპუსის მონაცემები და ანალიზი იხ. გვ.). მ. უორდროპის თარგმანში **"and, pearl-like, hot tears sprang from his eyes"** შენარჩუნებულია მარგალიტისა და ცხელი ცრემლის ხატები, თუმცა როგორც ზემომოყვანილ მაგალითში შეცვლილია თოვლის ხატი „ნაკადულით,“ რომელიც უფრო წვიმასთან ასოცირდება, ვიდრე თოვლთან. ალ-ჰარასის მთარგმნელობითი სტრატეგიების თანახმად, ამ ტიპის თარგმანი წარმოადგენს განსხვავებულ უხვსურათიან ხატს, რომელიც უკავშირდება იმავე ხატსქემას წყარო ტექსტში; ლ. კოფინის თარგმანში **"Like so many pearls, hot tears for me filled his own eyes to the brim"** იმავე სახის განფენაა მოცემული, როგორც ზემოთ განხილულ მეტაფორაშია, შენარჩუნებულია „ცხელი ცრემლის“ და „მარგალიტის ხატები“, თუმცა დაკარგულია ამინდის დომენი, კერძოდ, „თოვლის“ ხატთან განფენა.

3.2.3 წყარო დომენი - ძვირფასი ქვების, ფერების ხატები

18. „ბროლ-ლალსა ღვარი ნარგისთა | მოსდის გიშრისა ღარითა“ (რუსთ. 1140).

ნ. ნათაძის განმარტებით, ტაეპის აზრია: თვალებიდან (ნარგიზებიდან) ცრემლის ღვარი წამწამებით (გიშრის ღარით) მოედინება ბროლივით თეთრსა და ლალივით მოწითალო სახეზე (ნათაძე, 1976). მეტაფორა ეფუძნება როგორც ჭურჭლის, ასევე გზის ხატსქემას, თვალები ემოციის ჭურჭელია, შესაბამისად, ნარგიზებიდან ანუ თვალებიდან

მოედინება ცრემლი, რომელიც ემოციის გამოხატულებაა, თუმცა ის ფაქტი, რომ სახეზე ღარად ჩამოედინება, ასევე მოიცავს გზის ხატსქემასაც. ბროლისა და ლალის ხატები განეფინება სახის ხატს, ნარგისის ხატი თვალებს, ხოლო გიშრის ხატი– წამწამებს. მ. უორდროპის თარგმანში **“a stream flowed through the jetty trough (of her lashes) from the narcissus (eyes)”** ღვარის ხატი მთარგმნელმა ნაკადულის ხატით შეცვალა, გიშრისა და ნარგიზების ხატები შენარჩუნებულია, თუმცა დაკარგულია ბროლისა და ლალის ხატები. ამ ტიპის თარგმანს ალ-ჰარასი უწოდებს იმავე ხატსქემისა და უხვსურათიანი ხატის დომენების გადატანას, რაც გულისხმობს, რომ ხატსქემას მთარგმნელი ინარჩუნებს, ხატები არ არის ეკვივალენტურად შენარჩუნებული, თუმცა მსგავსი კონცეპტუალური დომენიდან მომდინარეობს (2001). ლ. კოფინის თარგმანში **“A narcissus stream overflowed her jetty lashes for its part”**, მოცემულია ხატების იგივე განფენა, თვალები-ნარგიზები, გიშერი-წამწამები, თუმცა განსხვავებული პერსპექტივით არის გადმოცემული, გიშრის ღარიდან ხაზობრივად (გზის ხატსქემა) ჩამოედინების ნაცვლად ცრემლთა გადმოფრქვევას იყენებს. თარგმანში შეცვლილია გამოტოვებულია ბროლ-ლალის ხატები.

3. 3. 3 დომენი-სისხლი და ცრემლი

23.სისხლისა ცრემლსა გაეწნა | შუა გიშრისა სატები (რუსთ.267).

ხატ-მეტაფორაში წარმოდგენილია სისხლისა და ცრემლის ხატები, სადაც სისხლი განეფინება ცრემლს, გიშერი, რომელიც შავი ძვირფასი ქვაა და შავ თვალ-წამწამს განეფინება, სატებს ნ.ნათაძე საჩრდილობლად განმარტავს (ნათაძე, 1976), ხოლო გიშრის სატები წამწამების აღმნიშვნელია. მეტაფორა გადმოსცემს ტარიელის ტანჯვას, სისხლის ცრემლები კი მძაფრ ემოციას უსვამს ხაზს. სისხლიანი ცრემლი თავის მხრივ წარმოადგენს ხატების შერწყმის (Conceptual blending) თეორიის მაგალითს. ხატების შერწყმის თეორია არის საბაზისო მენტალური ოპერაცია/პროცესი, რომელიც ახალ მნიშვნელობას ქმნის (Fauconnier, Turner, 2003). „სისხლის ცრემლების“ „გიშრის სატებთან გაწნა“ თავის მხრივ ხატების შერწყმის თეორიის მაგალითად შეგვიძლია განვიხილოთ. მოცემულ შემთხვევაში სამი კონცეპტუალური საწყისი სივრცის გაერთიანება (input spaces) ხდება, ფიზიკური

დომენი: წამწამები, ცრემლები, სისხლი; სენსორული დომენი-დაწნა, ერთმანეთთან დაკავშირების სიმბოლო; ემოციური დომენი-ტანჯვა, სევდა.

უორდროპის თარგმანში **“The jetty eyelashes are plaited by tears of blood”** ვხედავთ, რომ მთარგმნელი ინარჩუნებს გიშრის, სისხლიანი ცრემლების ხატებსა და განფენას. თარგმანში შენარჩუნებულია საბაზისო ხატსქემა და კონცეპტუალურ მეტაფორასთან კავშირი. ლ. კოფინი თარგმანში **“His jet lashes seemed plaited together with tears of blood and gore”** ინტერპრეტაციის ხერხს იყენებს, ინარჩუნებს სისხლიანი ცრემლების და გიშრის წამწამების განფენას, თუმცა მეტაფორის ესთეტიკური გამომხატველობა ნაკლებია. თარგმანი შეესაბამება ალ-ჰარასის მე-3 ტრანსფორმაციას, როდესაც ხატსქემის მხოლოდ ფუნქციური ასპექტი შენარჩუნდება სამიზნე ენაში.

3.3.4 წყარო დომენი - ყვავილების ხატები

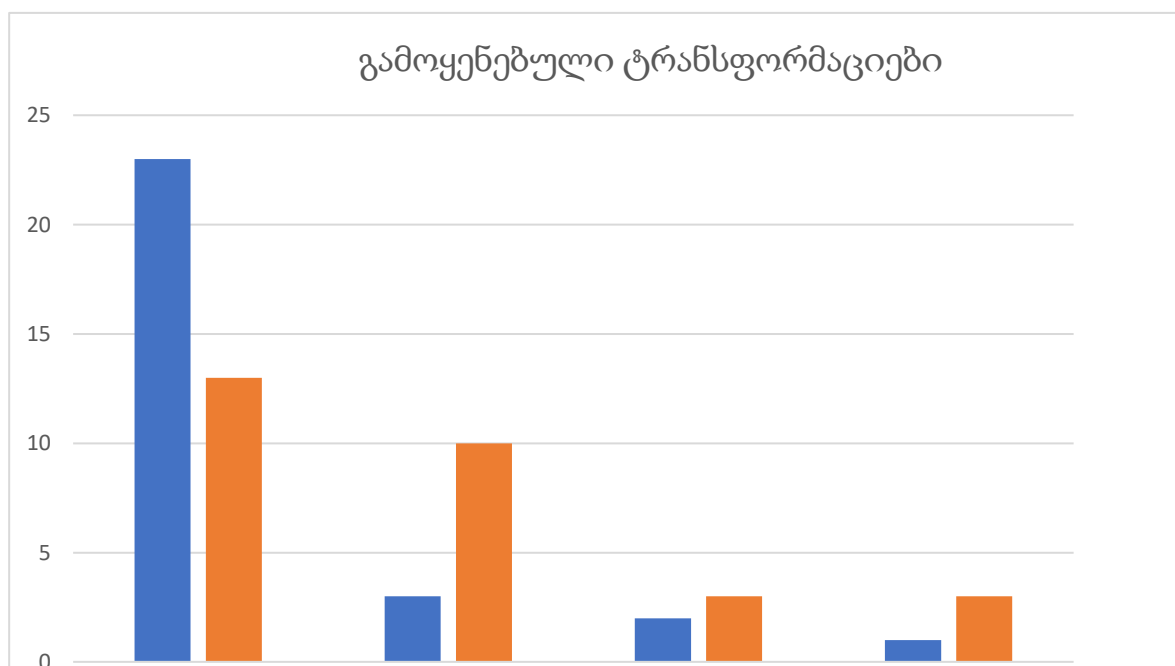
26. „ამად ტირს, ბაღი ვარდისა | ცრემლითა აივსებოდა“ (რუსთ. 152).

ხატ-მეტაფორაში ორი კონკრეტული ხატის, „ვარდის ბაღის“ სახესთან განფენა ხდება. თინათინის სახე ვარდის ბაღია, რომელიც ბევრ ემოციას იტევს, თვალებიდან ცრემლები ვარდის ბაღში გადმოედინებოდა. მ. უორდროპის თარგმანია **“Therefore she weeps, filling the rose-garden (of her cheeks) with tears”**. მთარგმნელი სამიზნე ენაში ინარჩუნებს ხატებს შორის განფენას და ხატებს, მენტალური ხატების ცვლილების გარეშე. მთარგმნელი ფრჩხილებში მეტაფორის კოდს ხსნის და მკითხველისთვის გასაგებს ხდის, თუ რას ნიშნავს ვარდის ბაღი, რაც მ. შატლუორთის მიხედვით ახსნა-განმარტებითი ხერხია. ლ. კოფინი თარგმანში **“With each tear that streaked the rose garden of her cheeks her doubt was shown”** ინარჩუნებს წყარო ენაში არსებულ ხატ-მეტაფორას და განფენას, თუმცა უფრო მეტად იყენებს ახსნა-განმარტებითი თარგმანის ხერხს. ლ. კოფინი ასევე ბაღის ცრემლით ავსების ნაცვლად წერს, რომ ბაღში ცრემლები ჩამოედინებოდა ვერტიკალურად, რაც ასევე დამატებით, ვერტიკალურ ხატსქემას ქმნის.

ჩვენ მიერ წარმოდგენილი მეტაფორების თარგმანების ანალიზი ცხადყოფს, რომ ყველაზე ხშირად ხატ-მეტაფორები შენარჩუნების სტრატეგიით არის თარგმნილი, შენარჩუნებულია ხატსქემა და კონცეპტუალურ მეტაფორასთან ბმულობა, თუმცა იცვლება მენტალური ხატები და ხატებს შორის განფენები. 40 მეტაფორიდან 12 შემთხვევაში გამოვლინდა მენტალური ხატის ცვლილება, რაც მთარგმნელის სუბიექტურ ინტერპრეტაციაზე მიუთითებს. ხატებს შორის განფენის ცვლილების 10 შემთხვევა ფიქსირდება, რაც ძირითადად ლ. კოფინის თარგმანს უკავშირდება.

ჩვენ მიერ განხილული მეტაფორების თარგმანების ანალიზის საფუძველზე შეგვიძლია გამოვყოთ შემდეგი ტრანსფორმაციები:

1. ხატსქემის შენარჩუნება, და ხატების შენარჩუნება სამიზნე ენაში;
2. ხატსქემის შენარჩუნება, ხატების ცვლილებით;
3. ხატსქემის შენარჩუნება, ხატების ინტერპრეტაციის საშუალებით;
4. ხატების განფენის შენარჩუნება, თუმცა ხატსქემის ინტერპრეტაცია;
5. პოეტური და ესთეტიკური გამომხატველობის კლება.

გამოყავით კონცეპტ „ცრემლის“ ხატ-მეტაფორების ძირითადი წყარო დომენები:

- ამინდი და ბუნების მოვლენები: წვიმა, თოვლი, ქარბუქი;
- სითხე/წყლის დომენი: მდინარეები, ტბები;
- ფლორა/ყვავილების დომენი: ვარდი, ნარგიზი;
- ძვირფასი ქვები: ბროლი, გიშერი, ლალი, მარგალიტი, ამარტი.

დამატებით დომენებია ასტროლოგიური დომენი, როგორიცაა მზე და მთვარე.

ფრინველთა და ცხოველთა დომენები, თუმცა ჩვენს შემთხვევაში მხოლოდ ერთი შემთხვევა არის დაფიქსირებული, როგორიცაა ყორნის ბოლო-ფრთა.

3.3 პოეტური ფორმულა „ცხელი ცრემლი“ კონცეპტუალურ მეტაფორებში, მისი თარგმანები და კორპუსზე დაფუძნებული მთარგმნელობითი ანალიზი

ფორმულებით, თუმცა ჩვენი ინტერესის სფერო მხოლოდ შემდეგი კონცეპტუალური მეტაფორები: „ადამიანი/თვალები ემოციის ჭურჭელია“, „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“, „ემოციები მწველია“. საბაზისო ხატსქემის „ჭურჭლის“ გარდა, ასევე ხშირად გვხვდება ძალისა და გზის ხატსქემები, სადაც ცხელი ცრემლი ხდება მწუხარების კოგნიტურ-ემოციური პროტოტიპი.

ცხრილი 3. AntConc კორპუსული ანალიზატორის მონაცემები (AntConc-ის აღწერა იხ. თავი III). ცხრილში მოცემულია ფორმულათა ვარიაციების კონკორდანსი AntConc-ის მიხედვით.

რუსთაველი		უორდროპი	კოფინი
„ცხელი ცრემლი“	2	1. Hot tears -16 2. Burning tears-1. 3. Hot tear – 1 4. Water of tears-1.	1.Hot tears -20. Burning tears – 1.
„ცრემლსა ცხელსა“	1		
„ცრემლნი ცხელნი“	4		
„ცრემლი ცხელი“	4		
„წყარო ცრემლისა ცხელისა“	1		

„ცხელსა ცრემლსა“	1		
„ცრემლითა ცხელითა“	3		
„ცრემლთა ცხელთა“	1		
„ცრემლმან ცხელმან“	1		
„ცრემლისა ცხელისა“	1		
„ცრემლიცეცხლთაგან ცხელი“	1		
„მხურვალე ცრემლი“	1		
„წყლითა ცხელითა“	1		

ფორმულა „ცხელი ცრემლი“ სხვადასხვა ფორმით მეორდება, მათ შორის სახელობით ბრუნვაში 6-ჯერ, ვარიაციით: „ცხელი ცრემლი“ და ცრემლი ცხელი“. მიცემით ბრუნვაში „ცხელსა ცრემლსა“ და „ცრემლსა ცხელსა“. ნართანიანი ფორმით: „ცრემლნი ცხელნი“, „ცრემლმან ცხელმან“, ნათესაობით ბრუნვაში „წყარო ცრემლისა ცხელისა“, „ცრემლისა ცხელისა“. ასევე გამოიკვეთა იმპლიციტური ფორმები, რომლებშიც იგულისხმება ცხელი ცრემლი, ესენია: მხურვალე ცრემლი, წყლითა ცხელითა. საყურადღებოა ადგილნაცვალი ფორმით: „ცრემლი ცეცხლთაგან ცხელი“⁴. AntConc-ის საშუალებით დავადგინეთ ფორმულის თითოეული ფორმის სიხშირე სრულ ტექსტში. თუ დავაკვირდებით, ვნახავთ, რომ დედანში ფორმულა „ცხელი ცრემლის“ 13 ვარიაცია დაფიქსირდა, თუმცა თარგმანებში ეს რიცხვი მცირეა, მ. უორდროპის თარგმანში 4 ფორმით, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში სულ 2 ფორმით არის თარგმნილი. ბსუ-ს ანალიზატორის საშუალებით გამოვლინდა, რომ დედანში „ცხელი ცრემლის“ ვარირებული ფორმების 22 შემთხვევა დაფიქსირდა, მ. უორდროპების თარგმანში – 21, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში – 19.

ცრემლი ცხელი ასოვლებდის | ნარგისთაგან ვარდსა ზრულსა (რუს.152).

From the narcissus (eyes) hot tears moistened the frosted (უორდროპი).

Hot tears from the narcissus of my eyes made moist the frosted rose (კოფინი).

⁴ თავის მხრივ „ცხელი ცეცხლი“ ფორმულის სახეა, თუმცა ჩვენი კვლევის საკითხს ემოციის, ტირილის/ცრემლის კონცეპტთან დაკავშირებული ფორმულური კონცეპტუალური მეტაფორები წარმოადგენს.

ორივე შემთხვევაში მ. უორდროპი და ლ. კოფინი ინარჩუნებს ცხელი ცრემლის ფორმულას თარგმანში, შესაბამისად, შენარჩუნებულია ხატსქემა ჭურჭელი და კონცეპტუალური მეტაფორა: „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“. ქ. შაფნერის ტრანსფორმაციების თანახმად, ორივე მთარგმნელთან ვხვდებით პირველ პროცედურას, რომელიც გულისხმობს იმავე კონცეპტუალური მეტაფორის თარგმნას მაკრო და მიკრო დონეზე. მ. უორდროპის თარგმანში რითმა თანაბარია, ფორმულა ადგილნაცვალია, ხოლო სტრუქტურა დედანთან მიახლოებული. ლ. კოფინის თარგმანში რითმა პროზაული სტილისაა და ნახევარტაეპის რითმა დაკარგულია. მთარგმნელი ინარჩუნებს ფორმულის დედნისეულ პოზიციას.

გამოყავი გულ'კომპონენტის ემოციის ფორმულები „ვეფხისტყაოსანში“. ფორმულა „გულ-მდუღარე“ პოემაში 9-ჯერ მეორდება.

„ავთანდილ მიდგა, ეუბნა მათ კაცთა გულ-მდუღარეთა“ (რუსთ.199).

Avt'handil approached; he spoke to the men with the grieved hearts (უორდროპი).

Avtandil came closer; he spoke to the men who were grieving so (კოფინი).

უორდროპის თარგმანში შენარჩუნებულია საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორა, „გული ემოციის ჭურჭელია“, თუმცა არ არის ასახული კომპოზიტი სახით. შეცვლილია ემოციის ხარისხი და არ არის შენარჩუნებული ფორმულური სტრუქტურა. ლ. კოფინის თარგმანში გამოტოვებულია ფორმულა „გულ-მდუღარე“ და არ არის ასახული არც სემანტიკური მნიშვნელობის მქონე ეკვივალენტით.

ემოციასთან დაკავშირებული ფორმულებია: „გულითა ხელითა“, „ცეცხლი ცხელი“, „დაღრეჯილობა“, „პირ-მზე“. თითოეული მათგანი უკავშირდება კონცეპტუალურ მეტაფორებს: „გული ემოციის ჭურჭელია“, „ემოციები მწველია“, „ემოციები სინათლეა“.

დასკვნები

კვლევის პროცესში ანოტირებულია ემოციის 118 ცრემლ'კომპონენტის მეტაფორა, მათ შორის გამოიყო 78 კონცეპტუალური მეტაფორა და 40 ხატ-მეტაფორა. ცალკე კატეგორიად გამოვყავით 22 პოეტური ფორმულური მეტაფორა.

კვლევის შედეგად გავაანალიზეთ: 1. კონცეპტუალური მეტაფორები; 2. ხატ-მეტაფორები, რომლებიც კოგნიტური მეტაფორის ქვეკატეგორიაა და უკავშირდება კონცეპტუალურ მეტაფორებს; 3. პოეტური ფორმულური მეტაფორები, რომლებიც მოიცავს პოეტურ ფორმულებს და უკავშირდება კონცეპტუალურ მეტაფორებს.

გამოვლინდა ყველაზე ხშირი ხატსქემები: 1. „ჭურჭელი“; 2. ძალა; 3. გზა 4. ვერტიკალურობა.

ყველაზე ხშირად გამოვრებული კონცეპტუალური მეტაფორებია: 1. „ადამიანი ემოციის ჭურჭელია“; 2. „ემოციები თხევად ნივთიერებად გარდაიქმნება“; 3. „ემოციები ამინდის მსგავსია“; 4. „თვლები ემოციის ჭურჭელია.“

ბათუმის შოთა რუსთველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კორპუსის ანალიზატორის შედეგებმა აჩვენა, რომ შოთა რუსთველის „ვეფხისტყაოსანში“ კომპონენტი „ცრემლი“ შედის ემოციის გამომხატველ 118 კონცეპტუალურ მეტაფორაში. მ. უორდროპის თარგმანში ეს რიცხვი შეადგენს 104-ს, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში 88 ასეთი მეტაფორა არის შენარჩუნებული.

AntConc-ის მონაცემების მიხედვით, „ვეფხისტყაოსანში“ ტიპების რაოდენობა არის 14742, ლ. კოფინის თარგმანში – 6955, ხოლო მ. უორდროპის თარგმანში – 6303. ტიპ-ტოკენების შეფარდებამ აჩვენა, რომ მ. უორდროპის თარგმანში მხატვრული ენა და სტილი უფრო დაცულია და რაოდენობრივად მეტი უნიკალური სიტყვა დაფიქსირდა.

განხილული ქართული და ინგლისური კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანში ხატსქემები უნივერსალურად უცვლელი სახით არის წარმოდგენილი, გვხვდება ხატების ცვლილებები, ხატსქემა უმეტესწილად უცვლელია.

„ვეფხისტყაოსანში“ არსებული კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანის ანალიზის შედეგად, დადგინდა:

1. ორიენტაციული მეტაფორების თარგმანებში შენარჩუნებულია ხატსქემა და კონცეპტუალური მეტაფორის სტრუქტურა. გვხვდება გამარტივების, მეტაფორის მხოლოდ ხატსქემურ დონეზე თარგმნის შემთხვევები. ცრემლ'კომპონენტიანი მეტაფორების თარგმანის შემთხვევაში, მ. უორდროპი უმეტესწილად ინარჩუნებს ეკვივალენტურ კონცეპტებს და ხატსქემებს, თუმცა ლ. კოფინის თარგმანში გვხვდება გამოტოვების შემთხვევები.

2. სტრუქტურული მეტაფორების თარგმანის ანალიზის შედეგად, გამოიკვეთა, რომ საბაზისო კონცეპტუალური მეტაფორები სამიზნე ენაში შენარჩუნებულია, თუმცა შეცვლილია ხატები და დომენები.

3. ონტოლოგიური მეტაფორების თარგმანის კონცეპტუალურმა ანალიზმა, აჩვენა, რომ შენარჩუნებასთან ერთად ვხვდებით ხატების ცვლილების შემთხვევებს. ძირითად შემთხვევაში შენარჩუნებულია ხატსქემები და კონცეპტუალური სტრუქტურა, იცვლება ხატები, თუმცა იგივე რჩება დომენები.

4. არასწორად გაგებული და გამოტოვებული ლექსიკური ერთეულები. ლ. კოფინის თარგმანში ვხვდებით გამოტოვების შემთხვევებს: „ტევრთა საგუბარი“, „ცრემლთა რუ“, „ცრემლთა ბანა“, „ცრემლთა სეტყვა“, „სისხლის წვიმა“. რიგ შემთხვევაში ცრემლების ზღვასთან შერთვის და ველთა რწყვის კონცეპტების თარგმანში ცვლილებები გვხვდება .

უორდროპის თარგმანებში ჭარბობს ქ. შაფნერის პირველი, კონცეპტების და ხატსქემების შენარჩუნების მთარგმნელობითი პროცედურა. ლ. კოფინის შემთხვევაში ძირითადად გამოვლინდა ქ. შაფნერის მეორე და მეოთხე პროცედურები: ლექსიკური ერთეულების ჩანაცვლება და ახსნა-განმარტებითი თარგმანი. კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანის ანალიზის საფუძველზე გამოიკვეთა, რომ მაკრო დონეზე შენარჩუნებული მეტაფორები მ. უორდროპის თარგმანში არის 55, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში – 63, მიკროდონეზე თარგმნილ მეტაფორათა რიცხვები მ. უორდროპის თარგმანში არის 23, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში –15, რაც იმას ნიშნავს, რომ მ. უორდროპის თარგმანში ლექსიკური ერთეულების იდენტურად ჩანაცვლების რიცხვი უფრო მეტია.

კვლევაში ნაჩვენებია მთარგმნელების მიერ მეტაფორის თარგმნის დროს გამოყენებული მთარგმნელობითი პროცედურები და ხატ-მეტაფორის ინტერპრეტაციის პროცესის დროს გამოიკვეთა რამდენიმე საჭირო ეტაპი: 1. განფენის ინტერპრეტაცია; 2. გეშტალტური სტრუქტურა; 3. მნიშვნელობის გადატანა სამიზნე ენაში.

ამრიგად, ხატ-მეტაფორა არა მხოლოდ ეპითეტური ჩანაცვლებაა, არამედ ერთიანად აღქმული, გეშტალტური სტრუქტურით წარმოებული პროცესი.

ანალიზში განხილული 40 მეტაფორა წარმოადგენს ხატ-მეტაფორას, კონკრეტული ხატიდან კონკრეტულ ხატებზე (ვარდი, მარგალიტი, თოვლი, გიშერი, დინება, მზე, ყვავილები) განფენას. ჩატარებული კვლევა ადასტურებს, რომ ხატ-მეტაფორები ქართულ პოეტურ ტექსტში, კერძოდ, „ვეფხისტყაოსანში“, წარმოდგენილია რთული კოგნიტური და კომპოზიციური სტრუქტურით. ხატ-მეტაფორების მეტაფორულ ხატებს შორის განფენები არა ერთჯერადი, არამედ მრავალჯერადია. სტრუქტურულად ხატ-მეტაფორები ეფუძნება კონცეპტუალური მეტაფორის სტრუქტურას, ხოლო საკუთრივ კონცეპტუალური მეტაფორა ხატსქემებს, შესაბამისად, ხატსქემა არის ყველა მეტაფორის მაწარმოებელი.

ხატ-მეტაფორების თარგმანის ანალიზის საფუძველზე გამოვლინდა, რომ ყველაზე ხშირი გამოყენებული ტრანსფორმაცია შენარჩუნების ტრანსფორმაციაა მ. უორდროპის თარგმანში, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში ახსნა-განმარტებითი თარგმანი. თარგმანში ყველაზე ხშირად გამოყენებული ტრანსფორმაციებია: 1. ხატსქემის შენარჩუნება და ხატების შენარჩუნება სამიზნე ენაში; 2. ხატსქემის შენარჩუნება ხატების ცვლილებით; ხატსქემის შენარჩუნება ხატების ინტერპრეტაციის საშუალებით; 3. ხატების განფენის შენარჩუნება, თუმცა ხატსქემის ინტერპრეტაცია; გამოვყავით ცრემლ'კომპონენტის ხატ-მეტაფორების ძირითადი დომენები, ყველაზე ხშირი დომენებია: ამინდი, სითხე/წყალი, ფლორა/ყვავილები, ძვირფასი ქვები.

„ვეფხისტყაოსანში“ ფორმულური გამეორებები, კერძოდ, ფორმულა „ცხელი ცრემლი პოემაში 22-ჯერ მეორდება, მ. უორდროპის თარგმანში – 21, ხოლო ლ. კოფინის თარგმანში 19 შემთხვევა დაფიქსირდა. გამოვლინდა ფორმულის გამოტოვების ან პარაფრაზირებული სახით თარგმნის შემთხვევები.

გამოიყო ცალკეული პოეტური ფორმულა და მათი შესაბამისობა კონცეპტუალურ მეტაფორებთან. ფორმულები: „გულითა ხელითა“, „გულ-მდულარე“ უკავშირდებიან კონცეპტუალურ მეტაფორას – „გული ემოციის ჭურჭელია“. კონცეპტუალური მეტაფორა „ემოციები მწველია“ მოიცავს პოეტურ ფორმულას: „ცეცხლი ცხელი“. კონცეპტუალური მეტაფორა „ემოცია სინათლეა“ აერთიანებს მზის კონცეპტით ნაწარმოებ ფორმულებს, კერძოდ, ფორმულას „პირ-მზე“.

მეტრული თვალსაზრისით, მ. უორდროპი ახერხებს დედნის მუსიკალური ტონის შენარჩუნებას. მ. უორდროპი თარგმანებში მეტწილად ინარჩუნებს ფორმულების პოზიციას, სტრუქტურასა და სემანტიკურ მნიშვნელობას. ლ. კოფინის თარგმანი, მიუხედავად იმისა, რომ პოეტურია, ხშირად ხასიათდება მეტრის დარღვევითა და შაირის შეცვლილი არქიტექტონიკით.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებები აისახა შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. ხათუნა ბერიძე, თამთა ნაგერვაძე, “The Knight in the Panther’s Skin: Comparing corpora of image metaphors in the source text and its translations, spanning different cultural or temporal contexts”. ჟურნალი SKASE Journal of Translation and Interpretation, doi: 10.33542/JTI2025-S-10
2024 წ. გვ. 188-221.
<http://www.skase.sk/Volumes/JTI29/09.pdf>
1. “The Concept of the “Sun” Metaphors and Their Corpus-Based Translation Analysis According to the “The Knight in the Panther’s Skin” First Five Chapters“ - მეცნიერებისა და განათლების საერთაშორისო კონფერენცია ICONSE, თურქეთი. კონფერენციის კრებული. 2023, გვ. 174-180.
https://www.isres.org/conferences/2023_Antalya/ICONSE2023_Proceedings.pdf
2. „ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანი“, - ჟურნალი „გულანი“, სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი (იბეჭდება).

Legal entity of public law-

Batumi Shota Rustaveli State University

Faculty of Humanities

Department of European Studies

Copyright permission

Tamta Nagervadze

“Corpus-based analyses of translations of Georgian and English versions of “The Knight in the Panther’s Skin”

Abstract

Scientific supervisors:

Associate Professor: Khatuna Beridze

Professor: Marine Giorgadze

Batumi

2026

The dissertation was completed at the Department of European Studies, Faculty of Humanities, Batumi Shota Rustaveli State University. As the author of the submitted work, I declare that the work is my original work and does not contain materials previously published, accepted for publication, or submitted for defense by other authors that are not mentioned or cited in the work in accordance with the appropriate rules.

Tamta Nagervadze

Scientific supervisors:

Khatuna Beridze

Associate Professor at

Batumi Shota Rustaveli State University

Marine Giorgadze

Professor at

Batumi Shota Rustaveli State University

Reviewers:

Yordan Lyutskanov,

PhD, Associate Professor,

Department of Comparative Literature,

Institute for Literature, Bulgarian Academy of Sciences

Tinatin Bolkvadze

Associate Professor at

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Ramaz Khalvashi

Professor at

Batumi Shota Rustaveli State University

Tea Shavladze

Associate Professor at

Batumi Shota Rustaveli State University

The public defense of the dissertation will be held on 27.01.2026

at the Dissertation Council of the Faculty of Humanities of Batumi Shota Rustaveli State University. Address: Auditorium No. 37, 32/35 Rustaveli/Ninoshvili Street, Batumi, Shota Rustaveli State University, Georgia. The dissertation will be available in the BSU library and on the university website (www.Bsu.edu.ge).

Secretary of the Dissertation Council,

Faculty of Humanities of

Batumi Shota Rustaveli State University

Professor Maia Kikvadze

Introduction

“The Knight in the Panther’s Skin” by Shota Rustaveli (there of as “KPS”), represents an immortal literary masterpiece and a world-class work of literature from the XII century, distinguished by its complex poetics and profound philosophical underpinnings. Scholarly research on the poem-whether literary, linguistic, or intercultural-remains highly relevant. For centuries, “KPS” has been studied from various perspectives, and an entire field, Rustvelology, has developed around it. The Rustvelological scholar Elguja Khintibidze writes that “KPS” represents “the highest manifestation of Georgian poetic thought,” and that Rustaveli’s oeuvre “crowns the centuries-long development of religious-philosophical and literary thought in old Georgia” (Khintibidze, 2009, p.9). With the rise of digital humanities and computational text analysis in the twenty-first century, researchers have gained unprecedented possibilities for examining stylistic, lexical, and metaphorical structures in the poem through empirical, data-driven methods. Corpus-based studies enable the systematic identification, quantification, and comparison of linguistic and stylistic patterns that would remain inaccessible through purely qualitative analysis. However, research on the translation of the poem by Shota Rustaveli through corpus-linguistic methods is becoming increasingly relevant. “The research of this unique written document of the Intangible Cultural Heritage of Georgia with modern methods is not only a challenge but will also contribute to the internationalization of Kartvelology in the 21st century” (Tandashvili, 2023, p.82).

The present study aims to examine the artistic features of conceptual and image metaphors in the poem and determine the degree of adequacy of these two English translations (Lakoff & Johnson, 1980). To identify the translation strategies employed by the translators, through Cognitive Translation Studies, in particular focusing on Shuttleworth’s (2017) and Schaffner’s (2004) translational procedures.

The analytical core of this research lies in the application of **Cognitive Linguistics**, particularly **Conceptual Metaphor Theory** (CMT). According to CMT, metaphor is not merely a stylistic ornament but a fundamental mechanism of human thought, enabling the structuring of abstract concepts in terms of more concrete, embodied experiences (Lakoff & Johnson 1980). Within this framework, emotions are conceptualized through systematic metaphorical mappings, such as “Emotion is a fluid”, “Intense emotion

is heat” (Kövecses, 2000). In “KPS” the imagery of **tears** plays a central role in expressing emotional intensity. CMT serves as the foundation for our corpus-based examination of the conceptual metaphors of emotion formed by the concept of “tear” throughout the poem. This framework is equally essential for examining how translators interpret, preserve, or transform these underlying conceptual structures in the target language. By situating the analysis within Cognitive Linguistics, the study moves beyond surface-level comparison, instead foregrounding the conceptual architecture that underlies both the Georgian source and its English translations.

The corpus-linguistic methodology ensures scientific reliability in the research process, facilitates the search and quantitative analysis of the studied units, and provides opportunities for data verification.

In the present thesis, we have examined two English translations of “KPS”: The prose translation by Oliver and Marjory Wardrop (1912) and the poetic translation by Lyn Coffin (2015), using corpus linguistic methodology and conducting a comparative analysis. Although both translations have attracted scholarly attention (Gamsakhurdia, 1982; Sanikidze, 2015), a comprehensive corpus-based comparison remains limited.

The study employs two corpus tools: 1. The analyzer of the Center for Translation and Interdisciplinary Studies at Batumi Shota Rustaveli State University. 2. The concordancing software AntConc (Anthony 2019). A parallel corpus has been constructed, containing tagged and annotated source text and its two translations. The metaphors containing the concept of “tear” have been marked with the special tags for the frequency analysis. AntConc identified keyword concordances and metaphorically salient occurrences related to the conceptual domain of tears. Subsequently, manual qualitative translational analysis through Cognitive-Linguistic criteria enabled the classification of conceptual metaphors, image metaphors, and the systematic comparison of their translational realizations.

By establishing a dedicated corpus of conceptual metaphors of emotion, formed by the concept of “tear”, the research contributes a long-term resource for future interdisciplinary scholarship. **Chapter I – The Theoretical Foundations of Cognitive Linguistics and Conceptual Metaphor**, examines the theory of conceptual metaphor and the principles of Cognitive Linguistics. It discusses the nature of conceptual

metaphors and analyzes the Structural, Ontological, Orientational metaphors and image metaphors expressing the emotion and projected on the concept of “tear” in “KPS”.

Chapter II – Poetics and Translations of “The Knight in the Panther’s Skin”, Corpus Linguistic Research Methodology, provides general information about “KPS” reviews its English translations, and discusses issues of poetics in the poem. It further explores the theory of Cognitive Translation Studies, the nature and historical development of Corpus Linguistics, and selected topics in Cognitive Corpus Linguistics as applied to Translation Studies.

Chapter III – Cognitive Metaphors in the English language translations of “The Knight in the Panther’s Skin”, represents the practical part of the research, in which the selected English translations of “KPS” are analyzed through the framework of Cognitive Translation Studies. It examines the translations of conceptual Metaphors and image metaphors involving the concept of “tear”, as well as the theory of poetic formulae, including the translation analysis of the formula “hot tear”, with corresponding corpus data.

Chapter I. The Theoretical Foundations of Cognitive Linguistics and Conceptual Metaphor

§1.1 Defining the Term Cognitive Linguistics

Cognitive Linguistics is one of the newer approaches to language study, which links linguistic knowledge to the general cognitive system and to human thought. According to Evans and Green (2006, p. 129), Cognitive Linguistics examines language, the process of language learning, and conceptual structures. The central issue of Cognitive Linguistics is the theory of embodiment. As Lakoff (1999, p. 50) criticizes, the mind and the physical body were studied separately for centuries. However, through Cognitive Linguistics, linguistic inquiry has returned to its philosophical foundations, namely, the investigation of the cooperation of body and meaning. Lakoff (1987:14) and Johnson (1987:17) argue that our cognitive structures form conceptual systems based on the unified perception of the external world, interaction with the environment, and experience, all of which arise from the interplay of body and meaning.

§1.2 Image Schema Theory and Importance in Cognitive Linguistics

Johnson (1987, p. 11) defines image schemas as: "...dynamic pattern of our perceptual interactions and motor programs that gives coherence and structure to our experience". They are gestalt structures, consisting of parts standing in relations and organized into unified wholes, by means of which our experience manifests discernible order (Johnson, 1987, p. 17). Lakoff (1987, p. 14) links the "basic logic" of image schemas to their Gestalt-like nature, namely to a structured whole.

In their theories Lakoff & Johnson, 1987; Johnson, 1987; Gibbs & Colston, 1995; Croft & Cruse, 2004; Oakley, 2007; Mandler, 2014; Tay, 2021, account for various characteristic features of the image schemas on a separate basis. In summary, image schemas can be characterized as:

- **dynamic and recurring;**
- **schematic patterns;**
- **abstract structures;**
- **gestalt wholes;**
- **connectors between experience and mental structure;**
- **preconceptual** mental representations.

The theories of embodiment and image schemas are closely connected to the conceptual metaphor theory. The Conceptual Metaphor Theory is one of the central issues in Cognitive Linguistics. In their joint study "*Metaphors We Live By*" (1980), Lakoff and Johnson argue that everything around us is metaphorical; metaphors arise from our interaction with and perception of the environment and are inherently conceptual.

Johnson (1987, p. 15) distinguishes the most common image schemas, among them are: 1. Source-Path-Goal Image Schema, which consists of several core elements: a trajectory, which implies movement; a source, the initial location; a goal, the endpoint or destination of the trajectory; 2. The Force Image Schema. The Force schema is associated with several sub-schemas that represent different types of physical or conceptual exertion: compulsion, enablement, diversion. 3. The Verticality Image Schema represents the abstract structure of vertical experiences, such as everyday actions and perceptual judgments. The category of Ontological metaphors includes those that are projected on the "**container**" image schema. From

the perspective of the Container schema, humans themselves can be understood as “containers” that hold the mind, ideas, and concepts. Ideas and concepts exist within the mind—that is, in an internal space, while their referents or targets are located in the external world (Lakoff & Johnson, 1980, p. 31).

§1.3 Conceptual Metaphor Theory

A conceptual metaphor consists of two conceptual domains, in which the essence of one domain is understood in terms of another. Kövecses (2002, p.4) supports Lakoff and Johnson’s theory and explains that a conceptual metaphor reflects the relationship between a source domain and a target domain. This process is schematic, and the conceptual metaphors themselves possess an image-schematic (image schema) structure. The schematic connection between the source and target domains is expressed by the term *mapping*. The “metaphorical mapping of an image” refers to the projection of one image onto another (Lakoff, 1993, p.77).

Lakoff and Johnson (1980, p.264) distinguish three types of conceptual metaphors.

1. Structural metaphors;
2. Orientational metaphors;
3. Ontological metaphors.

According to Johnson and Lakoff (1980:15), a Structural metaphor is a conceptual metaphor in which one conceptual structure is used to organize or “structure” another concept. One concept is expressed through the structure of another, which, in turn, is a clear and readily perceivable conceptual domain. The scholars define Orientational metaphors as follows: “**Orientational conceptual metaphors** possess a specific orientation, such as up–down, in–out, or center–periphery (Lakoff & Johnson, 1980, p. 18)”.

§1.4. Image Schemas in “KPS”

A human being can be understood as a **Container** for abstract concepts such as feelings and emotions. According to Lakoff and Johnson (1980, p. 50), conceptual metaphors projected on the Container image schema include: “**The eyes are containers for the emotion**”. The generalized form of this metaphor is “**The**

body is the Container for the emotions". Accordingly, the human body, and in this case the eyes, function as containers for emotion.

Throughout the poem, there are metaphors based on container image schema, for instance, „მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, | მინდორთა მოსალამენი” (Rustaveli, 1957, stz. 218).

Transliteration: [mat tvalta tsremlni sdiodes, mindorta mosalameni].

English Interpretation: “From their eyes, tears flowed, moistening the plains”.

Other instances of the container image schema, e.g. *moistening the plains with tears* recurs across different metaphors, which, in turn, symbolize the **externalization of emotion through tears**, flowing from the eyes, the Container of emotion, into the outside world.

In “KPS” we also encounter metaphors structured according to the **Source-Path-Goal image schema**. For example, the metaphor:

„გული მისცეს გულისათვის, | სიყვარული გზად და ხიდად“ (Rustaveli, 1957, stz. 703).

Transliteration: [guli mistses gulisatvis, siyvaruli gzad da khidad].

English Interpretation of the metaphor is: “give the heart to the heart, / love as a path and a bridge”, corresponds to the conceptual metaphor “Love is a journey”.

Regarding the **Force image schema**, in “KPS” there are metaphors structured according to this schema, such as:

„შეუპყრიხარ სიყვარულსა, | გული შენი დაუტყვია” (Rustaveli, 1957, stz. 129).

Transliteration: [sheupkrikhar siyvarulsa, guli sheni dautkvia].

English interpretation: “You have seized in love, / your heart has been captured”.

„შენი მკლვიდეს სიყვარული, | გულსა დანა ასაქმარი” (Rustaveli, 1957, stz. 133).

Transliteration: [sheni mkvlides siyvaruli, gulsa dana asakmari].

English interpretation: “Love has struck you, / a dagger in the heart”.

These metaphors correspond to the conceptual metaphors “Love is War” and “Love is a Physical Force” (Lakoff & Johnson, 1980, p. 50).

§1.5 Conceptual metaphors in “KPS”

1.5.1 Structural Conceptual Metaphors in “KPS”

In “KPS, we encounter metaphors reflecting the **concept of light and darkness**. The concept of “light–darkness” is associated with the **cycle image schema**. Johnson (1987, p. 163), in the book *The Body in the Mind*, defines the cycle schema as a circular cycle that begins, ends, and repeats at the same point. For example:

„ღმერთმან ბნელი გამოიტენა, პირი თქვენი მხიარული მხიარულსა კვლა მიჰვენა!“
(Rustaveli, 1957, stz.145).

Transliteration: [gmertman bneli gamitena, piri tkveni mkhiaruli mkhiarulsa kvla michvena].

English interpretation: “*God made the darkness dawn, and showed me your cheerful, happy face!*”

„მზემან მეტი რაღა გიყოს, / აჰა, ბნელი გაგითენე“ (Rustaveli, 1957, stz. 379).

Transliteration: [mzeman meti raga gikos, aha bneli gagitene].

English interpretation: “*What more could the sun give you? Behold, the darkness has dawned for you*”.

The table below presents the conceptual metaphors discussed by Lakoff and Johnson alongside the corresponding **thematically aligned structural conceptual metaphors** found in “KPS”.

Conceptual Metaphors (Lakoff & Johnson)	Thematically Corresponding Conceptual Metaphors in “KPS” and their English interpretations
Life is a journey	„ვერ დაიჭირავს სიკვდილსა გზა ვიწრო, ვერცა კლდოვანი“. English interpretation: “death cannot be caught by the narrow path, nor rocky”(Rustaveli, 1957, stz. 304).
Love is a patient	„ნუთუ მით ვპოვო წამალი მე ჩემი, ფერ-გამქრქალისა“. English interpretation: “Would I find medicine for my paleness if I see her?”.(Rustaveli, 1957, stz. 153).

Emotions are heat	„ნახის, ცეცხლი გაუახლდის, წყლული გახდის უფრო წყლულად“. English interpretation:” once he sees her, the fire is renewed and would become more painful” (Rustaveli, 1957, stz. 41).
The body is a Container for the emotion.	„ამად ტირს, ბაღი ვარდისა ცრემლითა აივსებოდა“. English interpretation: ”she weeps and the rose garden fills with tears” (Rustaveli, 1957, stz. 47).
Death is a final destination.	„განგებაა, დღესცა მომკლავს, ქვემცა სადა დავიმაღე?“. English interpretation:” Fate, today will kill me; where shall I hide myself?”. (Rustaveli, 1957, stz. 497).

1.5.2 Orientational Conceptual Metaphors in “KPS”

According to Lakoff and Johnson (1980, p. 16), Orientational metaphors include: “HAPPY IS UP; SAD IS DOWN,” “HEALTH AND LIFE ARE UP; SICKNESS AND DEATH ARE DOWN,” “CONSCIOUS IS UP; UNCONSCIOUS IS DOWN,” “GOOD IS UP; BAD IS DOWN,” and “RATIONAL IS UP; EMOTIONAL IS DOWN”.

The table below presents the **Orientational conceptual metaphors** according to Lakoff and Johnson, alongside the **Orientational conceptual metaphors** found in “KPS”.

Bad is down	<ol style="list-style-type: none"> 1. „მზე ჩავისვენდა, ბნელსა ვსჭვრეტთ ღამესა ჩვენ უმთევაროს“(Rustaveli, 1957, stz. 35). English interpretation: ”The sun has set, we look into darkness; the night surrounds us”. 2. „ვარდსა რტონი ჩამოსცვივდეს, ზე ვერავინ წამომმართა“(Rustaveli, 1957, stz. 1625). English interpretation:” The rose’s branch has fallen; no one could lift it for me”.
-------------	--

	<p>3. „თავისის ცნობისაგან ჩავარდების კაცი ჭირსა” (Rustaveli, 1957, stz. 875). English interpretation: ”From one’s own sake; a man falls into trouble”.</p> <p>4. „ოდენ დავმიწდი, დავნაცრდი, გული მი და მო კრთებოდა” (Rustaveli, 1957, stz. 304). English interpretation: ”I became a land, and ash, my heart was trembling”.</p>
Good is up	<p>1. „ანუ ცით მთვარე უღრუბლო შუქთა მოჰფენდეს ქვე ზარად” (Rustaveli, 1957, stz. 281). English interpretation: ”Thus the moon, clear of clouds, cast its light downward”.</p>

1.5.3 Ontological Conceptual Metaphors in “KPS”

In this paragraph, we discuss Ontological conceptual metaphors projected on the **Container image schema** in “KPS”. For example: „ვიცი, რომე გაუწყვედლად / თვალთათ ცრემლი/ გისეტყვია” (Rustaveli, 1957, stz. 129). *Transliteration:* [vitsi, rome gauts'qvedlad / tvaltat tsremli/ giset'qvia], *English interpretation:* “I know that, unexpectedly, tears have flowed from your eyes”. In this example, the eyes function as **containers of sorrowful emotion**, while the tear represents the **externalization of that emotion**. The same applies to the following example: „მათ თვალთა ცრემლნი სდიოდეს, / მინდორთა მოსალამენი” (Rustaveli, 1957, stz. 218). *Transliteration:* [mat tvalta tsremlni sdiodes, / mindorta mosalameni], *English interpretation:* “From their eyes, tears flowed, moistening the plains”. This metaphor belongs to the category of the Ontological metaphors, because the tear is conceptualized as liquid capable of **flowing out of the Container**, that is, the emotion arises and is then expressed in the form of tears. Another example, „ველთა ცრემლი ასოვლებდა, / თვალთა ჩემთა მონაწერი”. *Transliteration:* [velta tsremlni asovlebd, / tvalta chemta monats'uri]. *English interpretation:* “The tears of the plains poured down upon my eyes”, similarly illustrates the Ontological metaphorical structure and image schema discussed above.

However, the scale and essence of the Container, the emotion, and its manifestation are expanded: the tear, implicitly compared to rain, is so abundant that it **moistens the plains**.

§1.6. Image Metaphor Theory: Image Metaphors in “KPS”

Lakoff (1997:219-222) distinguishes **image metaphors** from **conceptual metaphors**. Whereas conceptual metaphors map between an abstract domain and a concrete domain, image metaphors map from one concrete image domain to another, that is, the metaphorical projection of an image. Image metaphors link one conventional mental image to another through internal mental structures. Lakoff (1987, p.223) discusses the example: “My wife... whose waist is an hourglass.” In this metaphor, the mental image of an hourglass is mapped onto the mental image of the wife, comparing the narrow central part of the hourglass to the woman’s waist. The images that constitute image metaphors differ from ordinary images. Lakoff (1987, p. 224) characterizes image metaphors as a one-shot metaphorical projection of one image onto another, in which a specific image is mapped onto a specific image. This differs from conceptual metaphors, whose structure involves systematic mappings between abstract and conceptual domains. One of the examples of image metaphors in “KPS” is: „რა ვარდმან მისი ყვავილი | გაახმოს, დაამქნაროს“ (*Rustaveli, 1957, stz. 35*). Transliteration: [ra vardman misi qvavili | gaakhmos, daamch'narosa], English interpretation: “once the rose blooms its flower, it will also wither”. The image of the rose, referring to the King Rostevan, and the image of the rose map onto each other, constituting an image metaphor. **Throughout the poem, the image metaphors are derived from the concept of the “Rose”, as well as other concepts, which are discussed in the par. 3.2.**

Chapter II. Poetics and Translations of “The Knight in the Panther’s Skin”, Corpus Linguistic Research Methodology

§2.1 English Translations of “KPS”, Earlier and Modern

The Knight in the Panther’s Skin has been translated into English by five translators: Marjory Wardrop (1912), Robert Stevenson (1977), Katharine Vivian (1977), Venera Urushadze (1968), and Lyn Coffin (2015).

Regarding the critics of translations of the poem, there have been mainly critical opinions.

According to Gamsakhurdia (1984, p. 209), Wardrop produced the archetypal translation that continues to serve as the foundational source for all later translators of “KPS” including Budingisse’s German version and Elisabeth Orbeliani’s French rendition (Gamsakhurdia, 1982). Gamsakhurdia wrote in 1984 that “English translations fail to meet the requirements of scholarly criticism, this applies to the translations by Venera Urushadze, Robert Stevenson, and Katharin Vivian”. Adronikashvili (1984, p. 6), regarding the translations of “KPS” notes: “Although all English translations are rendered directly from the original, the translators encounter numerous obstacles along the way: a) comprehension and translation of the text; b) rendering the artistic means of poetic expression into the corresponding devices in another language, whether prosaically or poetically, since Rustvelian idioms acquire a completely different nuance in a prose translation”.

As Imedashvili (1960, p. 20) discusses, among the existing translations, the most accurate understanding of Rustaveli’s poetic structure is found in Marjory Wardrop’s complete English translation, as it is free from the inconsistencies and liberties that to varying degrees characterize the Russian translations. “Not a single thematic line of any stanza is lost; its meaning is rendered with the greatest possible precision, and the overall tone is successfully captured”.

In 2015, an American poet, Lyn Coffin, published her English translation of “KPS”. Critical research on Coffin’s translation is relatively limited. Sanikidze (2019, p. 100). examines two stanzas in which she notes: *“The translation of the poem attempts to recreate a poetic form. However, throughout the poem, we frequently encounter instances where the informational structure of the original is disrupted in the translation across various dimensions-factual, conceptual, subtextual, and imagistic”*.

§2.2 Poetics of “The Knight in the Panther’s Skin”

The examination of poetic formulae and analyses of their translations (par. 3.3) are based on the theory of metrical characteristics of the “KPS” discussed below. Gatserelia (1955, p. 63) analyzes the poetics of “KPS” writing: “The metrical form of “The Knight in the Panther’s Skin” is the 16-syllable Shairi, a quatrain structure appears in two types. In low Shairi, the lines consist of segments of 3 and 5 syllables (in various combinations), while in high Shairi, the lines consist of 4-syllable segments. The lines of a stanza are semantically bound by their shared meaning and compositionally unified by the final rhyme. In high Shairi,

the rhyme is disyllabic, while in low Shairi it is trisyllabic. Tetrasyllabic and pentasyllabic rhymes also occur". Arabuli (2004, p. 109) writes: "Of particular interest are the homonymous stanzas found in the manuscripts and printed editions of "KPS". In Rustaveli's poem, seven stanzas are considered to contain complete homonymous rhyme. Of these, five (137, 492, 493, 732, 1527) are written in high Shairi, and two (302, 1022) in low Shairi". The example of homonymous rhythm is the following stanza (Rustaveli, 1957, stz. 137):

„ერთგან დასხდეს, ილაღობეს, | საუბარი ასად აგეს“.

Transliteration: [Ertgan dasxdes, ilaghobes, | saubari asad ages];

English Interpretation: "They sat together, had fun, and talked simply of a hundred things".

"They sat together, they made merry, they talked simply of a hundred things" (Wardrop).

"They sat together, they made merry, saying all there was to say" (Coffin).

„ბროლ-ბადახში შეხვეული და | გიშერი ასადაგეს“.

Transliteration: [Brol-badakhshi shekhvuli da | gisher as adages].

English Interpretation: "covered in crystal and ruby and jet met each other".

"They spoke with their crystal and ruby (faces) and jet (eyes)" (Wardrop).

"In their clear faces, ruby lips and jet-black eyes, their hearts held sway" (Coffin).

„ყმა ეტყვის, თუ: „შენთა მჭვრეტთა | თავი ხელი, ა, სად აგეს!“. Transliteration: [Qma etqvis, tu: „shenta mchvretta | tavi kheli, a, sad ages!].

English Interpretation: "The knight said: When I stare at you, I get mad".

"The knight said: Those who gaze upon thee become mad" (Wardrop).

"The knight said: All go mad who gaze on you as I have done today" (Coffin).

„ცეცხლთა, შენგან მოდებულთა, | გული ჩემი ასადაგეს“.

Transliteration: [Tsekhlt'a, shengan modebultha, | guli chemi as adages]. English Interpretation: "My heart is burned from your fire".

"My heart is burned to ashes by the fire that comes from thee"(Wardrop).

"The fire whose source is you has turned my fond heart to ashes" (Coffin).

The given stanza represents a complete **homonymous rhyme**, written in **16-syllable high Shairi**. In Wardrop's translation, the line lengths are uneven, ranging from 16 to 18 syllables. Since it is a prose translation, the translator employs a **free rhyme scheme**.

In the case of Coffin's translation, the number of syllables also varies, ranging from 14 to 16 per line. The rhyme follows an a/a/a/b pattern, but it is not homonymous: the final syllables of the first three lines rhyme, while the fourth line differs, lacking a rhymed ending. In Coffin's translation, sound-based rhyme occurs, but there is no symmetrical repetition of clauses; the final line disrupts the overall cohesion.

In high Shairi, lines are divided into four-syllable segments (4.4.4.4), so the clause-based rhyme should correspond to the segment structure. Consequently, the musical characteristic of the Georgian language and the metrical-rhythmic perfection of the original are not fully reflected in the translations.

Wardrop's translation preserves the semantic and conceptual meaning, whereas Coffin's translation introduces changes between images: for instance, *Brol-badakhshi* (crystal and ruby) is rendered only as *Badakhshi* (ruby lips), and *Broli* (crystal) is translated in an explanatory form as clear faces.

§2.3 Cognitive Translation Studies and Translation of Cognitive Metaphors

The theoretical basis for the study of the translation of conceptual metaphors of emotion in "KPS" specifically those projected on the **Container image schema**, is based on the theory of **Cognitive Translation Studies**. Cognitive Translation Studies examines issues such as, the translation of **conceptual metaphors**, **metonymies**, **image metaphors**, translator decision-making, embodied cognition in translation, and the cognitive mechanisms underlying meaning reconstruction. Translation is no longer seen merely as the equivalent transfer of linguistic units from the source language to the target language; rather, behind each linguistic unit lies a **conceptual system**. From Corpus Linguistics, research directions concerning the **translation of conceptual metaphors and metonymies** have been established within Cognitive Translation Studies (Tabakowska, 1993; Mandelblit, 1996; Tirkkonen-Condit, 2002).

For the analysis of the translation of conceptual metaphors, we considered the **procedures proposed by Schaffner**, whereas for the analysis of the translation of image metaphors, we referred to the **transformations formulated by Shuttleworth**. It is noteworthy that **Schaffner's** research was not a corpus-based one, whereas **Shuttleworth's** research was. According to Schaffner (2004, p. 1267), who analyzed political discourse in English and German languages, five major **procedures** of translating metaphor can be distinguished: (1) a

conceptual metaphor is identical in ST and TT at the macro-level without each individual manifestation having been accounted for at the micro-level; (2) structural components of the base conceptual schema in the ST are replaced in the TT by expressions that make entailments explicit; (3) a metaphor is more elaborate in the TT; (4) ST and TT employ different metaphorical expressions which can be seen as originating from the same abstract conceptual metaphor; (5) the expression in the TT reflects a different aspect of the conceptual metaphor”.

§2.4 Corpus-based Translation Studies

Corpus Linguistics is a means of studying and researching living, natural language, based on **large-scale text corpora** (McEnery & Hardie, 2011, p. 1). A **corpus** is a collection of texts that represents a given language, dialect, or other language variety, and its purpose is **linguistic analysis** (Francis, 1992, p. 17). The term **corpus** refers to the **processing and storage of written or spoken texts on a computer for linguistic purposes** (Renouf, 1987, p. 149). The most recent development in Corpus Linguistics is **Cognitive Corpus Linguistics**. As Glynn (2010, p. 8) defines, Cognitive Corpus Linguistics represents a combination of these principles and methods, integrating **cognitive and corpus-linguistic approaches**. Corpus Linguistics itself is an **empirical science**, grounded in corpus-based linguistic research. Baker (1993, p. 243), published the article “Corpus Linguistics and Translation Studies: Implications and Applications,” in which she emphasizes the significance of the relationship between corpora and translation. She argues that access to source and translated texts, combined with corpus-based research methodologies, enables translators to investigate the nature of translated text. According to Baker (2000, p. 248), corpora can reveal the lexical items, syntactic forms, cohesive patterns, stylistic features, and punctuation choices employed by different translators when rendering the same source text, thereby allowing a systematic comparison of translators’ competencies. Geeraerts (2006, p. 6) discusses the importance of corpus-based research within Corpus Linguistics and argues that corpora provide an empirical foundation for linguistic inquiry. Corpora make it possible to study linguistic phenomena statistically, through a variety of analytical techniques, while simultaneously incorporating social and cultural variation into the analysis. Since the development of Cognitive Translation Studies, a corpus-based methodology has been applied to its study. Shuttleworth

(2017) created a multilingual corpus and analyzed English-language scientific articles with their official translations into four different languages. Shuttleworth (2017) acknowledges the earlier work by Al-Harrasi (2001, pp. 277–288), who, based on Conceptual Metaphor Theory, and using a corpus-based methodology, specifically the theory of image schemas and rich images, formulated a set of procedures for the translation of conceptual metaphors. Shuttleworth (2017, p. 178) analyzes 21 English image metaphors drawn from scientific texts and their translations into German, Russian, Polish, French, Italian, and Chinese. Of the 21 image metaphors, 13 are based on the underlying metaphor “Neurons are trees”. The remaining eight image metaphors are based on various other source-domain mappings. In total, the corpus includes 21 English metaphors and 114 translated examples. Based on this empirical study, Shuttleworth identifies the translation procedures that occurred most frequently throughout the analysis. On the basis of this empirical investigation, Shuttleworth (2017, p. 178) identifies a set of translation procedures that occurred most frequently in the data. These procedures are:

1. **Retention** (preservation of the original image);
2. **Implicitation** (implicit rendering);
3. **Explicitation** (explicit or explanatory rendering);
4. **Translation Into a More Abstract Metaphor**;
5. **Image Change in the Target Text**;
6. **Cultural Reinterpretation**.

Chapter III – Cognitive Metaphors in the English language translations of “The Knight in the Panther’s Skin”

§3.1 Translation of Conceptual Metaphors of Emotion Expressed through the Concept of “tear” in “*The Knight in the Panther’s Skin*”

The following paragraph presents the **conceptual metaphors** found in “KPS”, specifically those expressing emotion through the concept of “tear”. The underlying conceptual metaphors include: “*The body is the Container for the emotions*” and “*Emotions are fluids*,” and the **fundamental image schema** for those conceptual metaphors is the **Container schema** (Lakoff & Johnson, 1980, p.30).

For the analysis of the **conceptual metaphors** in “KPS,” we employed a **corpus-linguistic approach**. The study was conducted using **two corpus analysis tools**:

1. The **corpus analyzer** of Shota Rustaveli State University of Batumi, developed within the framework of the **Translation and Interdisciplinary Research Center**. The analyzer allows for the **comparison of parallel texts**. Within the project, the contents of the corpus (English–Georgian parallel texts) were **structured and tagged** using the most widely adopted **XML text markup language, TEI-P5**.

2. **AntConc** corpus analysis tool that displays **word concordances, frequency, counts**, calculates **tokens and keywords**, and generally provides **file viewing and download functions**. Regarding the corpus data, the following editions were uploaded to the analyzer and used for the study: 1. „ვეფხისტყაოსანი“ [*Vepkiskaosani*] (*The knight in the panther’s skin*) by Shota Rustaveli (12th century), Tbilisi: Sakhelgami, 1957, editors Kekelidze and Shanidze. 2. “The Knight in the Panther’s Skin” by Marjory and Oliver Wardrop, London: The Folio Society, 1977. 3. “The Knight in the Panther’s Skin”, poetic translation by Lyn Coffin, 2015, Poezia Press.

The **conceptual metaphors of emotion expressed through the concept of “tear”** in “KPS” were marked with the tag <Stl_mtf>, which encounters both **conceptual and image metaphors**. To extract **quantitative data for image metaphors** separately, the tag <stl_img_mtf> was used.

We marked the conceptual metaphors containing following concepts:

1. **Spraying of tears**
2. **Barrage of tears**
3. **Spate of tears**
4. **A stream of tears**
5. **A channel of tears**
6. **A lake of tears**
7. **Tears conceptualized as natural phenomena (rain, snow)**
8. **Such an abundance of tears that they merge with seas and rivers**
9. **Washing of the cheek; washing with tears**
10. **Fields being moistened by tears**

ქართული
ინგლისური
რუსული
გერმანული
ფრანგული

ტეგი: stl_mtf, რაოდენობა: 88

ნაპოლეონ ტექსტი

With each tear that streaked the rose garden of her cheeks
 From the jets of his eyelashes, clear waters could be seen to flow
 Tears mingled with blood, and flowed forth as from floodgates, wave after wave
 Hail rained down and froze the rose; in his body, he felt trembling start
 He shed pearl tears: his cheeks softened, and seemed then of a paler sort
 Snow had fallen, freezing and bruising the rose so young and slender
 He cries while searching, his tears a river flowing into the sea
 Ruby and crystal made the pale roses of his face seem to dim
 From their eyes, hot tears flowed, moistening the plains. They rode as if blind
 Her abundant tears were like a river flowing wave after wave
 his tears raining down, so spoke he
 let his tears flow
 shedding tears that seemed to flow from her heart's core
 They wept together. Tears could have flowed to the sea from either face
 His crystal face darkened to amber as he let his hot tears go,
 His jet lashes seemed plaited together with tears of blood and gore
 I feel great grief for her: that is the reason I readily bleed
 The queen poured forth enough tears over my body to make a sea
 I mounted my horse, as I left, tears flowed down my face in a stream
 Narcissus tears must have tormented you. You must have felt spurned
 It was as if I were a pale rose and heavenly dewdrops wore
 shed a stream of tears
 Again and again she groaned, and cried such tears as would hollow stone
 She said nothing to me, but her tears kept cascading to the ground
 A shower of tears bedewed her face, brilliant with radiant shine
 "Remember when you kept sighing, 'Ah! Ah!' when your tears bathed the field
 The rain which had frozen the rose had turned to a much milder flow
 I asked the reason tears had been flowing

Figure 3. The corpus data illustrate the conceptual metaphors expressing emotion through the concept of “tear” in Wardrop’s translation of “KPS”. According to the corpus analyzer, the total number of these metaphors is 104.

ქართული
ინგლისური
რუსული
გერმანული
ფრანგული

ტეგი: stl_mtf, რაოდენობა: 104

ნაპოლეონ ტექსტი

wept, she shed many tears, she drooped her raven eyelashes (the tail feathers of the raven
 therefore she weeps, filling the rose-garden (of her cheeks) with tears
 the rose (of his cheek) was frozen in tears that welled up from his woe-stricken heart
 a channel of jet (his eyelashes) rains a crystal shower
 tears were mingled with blood, and flowed forth as from floodgates
 I know that without pause the hail has fallen from thine eyes upon thy cheek
 crystal hails down and freezes the rose, his graceful form was trembling
 Tears like pearls were shed upon the rose, making it tender
 Fresh snow had fallen, and, freezing on the rose, blasted it
 There seeks he the shedder of tears which flowed to increase the sea
 his cheeks will be bathed (in tears)
 Ruby mingled with crystal beautified the pale roses (of his cheeks
 from their eyes tears flowed, moistening the plains
 she wept aloud, her tears uniting with the sea
 the tears rained down
 they wiped each other's tears of blood
 he began to shed tears
 In the rose-garden the pool of tears is dammed up
 with heart sobs she began to shed tears a hundredfold snore
 their tears flowing even to the sea
 The bath of tears turned the crystal to the colour of jasper
 They were silent; the black knife of jet (of their eyelashes) cut off the (flow of) tears
 the jetty eyelashes are plaited by tears of blood
 She told me that for three years the stream of tears was to flow without her
 You, mighty, were sporting, we bathed our cheeks in tears
 for whom flow streams of blood, from her I never expect comfort
 he sat down and moaned bitterly, his tears were mingled with the earth
 The queen poured forth tears enough to make a sea
 The bath of tears changed the crystal (of my face) to saffron colour

Table 1. The AntConc data reflect the digital characteristics of the source text of “KPS” and its two translations, including the number of stanzas and chapters in each text, the counts of types and tokens, and the number of conceptual metaphors expressing emotion through the concept of “tear”.

General data	Number of stanzas	Number of tokens	Number of types	Number of chapters	Number of total words
The Knight in the Panther’s Skin -Rustaveli	1669	45107	14742	65	50221
The Knight in the Panther’s Skin -Coffin’s translation	1661	84749	6955	52	82769
The Knight in the Panther’s Skin – Wardrop’s translation	1576	74340	6303	54	72820

The table below presents the percentage ratios of types to tokens based on AntConc data (Beridze & Nagervadze, 2025, p. 197).

Table 3: Comparative data of the type-token ratio extracted from AntConc

Comparative data of the type-token ratio from AntConc		
SL poem “The Knight in the Panther’s Skin”	TL Wardrop’s translation	TL Coffin’s translation
approximately 32.7% TTR= (14,742 type / 45,107 tokens)×100≈32.7%	approximately 8.5% TTR= (6,303 type / 74,340 tokens)×100≈8.5%	approximately 8.2%. TTR= (6,955 type / 84,749 tokens)×100≈8.2%

These figures indicate the lexical diversity of the texts. Rustaveli’s language is characterized by high lexical variety; in contrast, although the translations contain a substantially higher number of tokens, their lexical diversity is lower, and the number of unique words is limited. Calculating the type-token ratio represents a reliable method for evaluating a translation.

Table 2. The table below presents AntConc data, specifically the concordance of the various forms of “tear”.

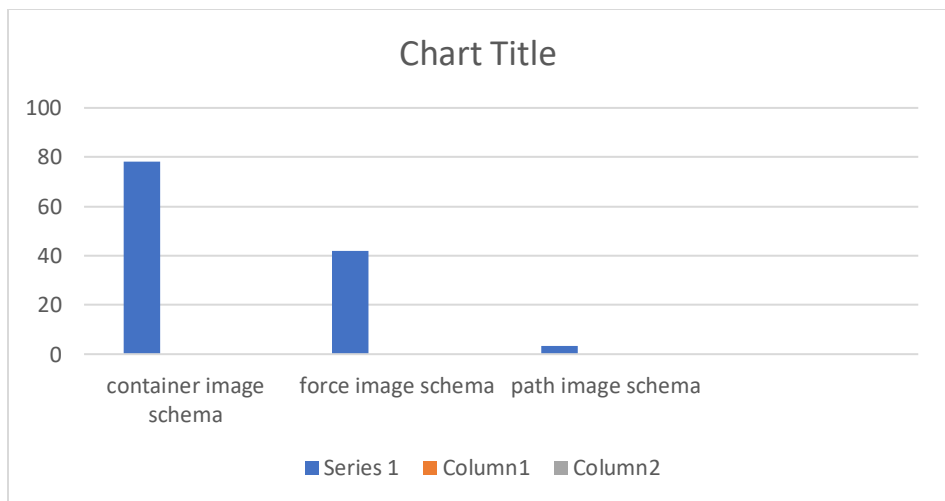
	Key word	KWIC/concordance
“The Knight in the Panther’s Skin” – Rustaveli	„ცრემლთა“ [tsremhta] (of tears) (old Georgian plural form).	50
	„ცრემლი“ [tsremli] (tear).	47
	„ცრემლსა“ [tsremlsa] (to tear).	23
	„ცრემლისა“ [tsremlisa] (of tear).	19
	„ცრემლითა“ [tsremlita] (by tear).	18

	„ცრემლნი“ [tsremlni] (tears) (old Georgian plural form nominative case).	28
	„ცრემლმან“ [tsremلمان] (tears) (ergative case, old Georgian plural form).	7
“The Knight in the Panther’s Skin” - Coffin’s translation	Tears	221
	Tear	15
“The Knight in the Panther’s Skin” – Wardrop’s translation	Tear	192
	Tears	19

Among the tagged 118 identified metaphors, we distinguished 78 conceptual metaphors. The analysis revealed that, out of the 78 metaphors, 45 are Structural conceptual metaphors, 25 are Ontological metaphors, and 8 are Orientational metaphors. Each of the 78 conceptual metaphors represents an emotion expressed through the concept of “tear” and conveys this emotion through different source domains. The conceptual metaphors that express emotion as a substance or material were classified as Ontological metaphors. Those conceptual metaphors that create a structure through flow, process, action, or Force image schemas were grouped under Structural metaphors. Orientational metaphors, in turn, include those that convey directionality, such as up–down. The domains of water flow, river, and sea are noticed in 22 metaphors; the domain of weather and heat appears in 6 metaphors; the domain of shedding or flowing of tears occurs in 27 metaphors; and the joint domain of blood and tears is found in 19 metaphors.

The diagram illustrates the image schemas on which the conceptual metaphors listed in the table are based.

Diagram 1.

For the 78 metaphors presented in the table, the primary image schema is a **Container**. Among these 78 metaphors, for 42 metaphors, the secondary image schema is the Path image schema, while 8 involve the **Force** image schema.

The present conceptual metaphors are classified as Structural, Orientational, and Ontological conceptual metaphor types. Each of the analyzed conceptual metaphors is projected on the Container image schema and is unified by the following basic conceptual metaphors: **“The body is the container for the emotion”**, **“The eyes are containers for the emotions”**, **“Emotions are fluids”** (Lakoff & Johnson, 1980, p.30).

Translation of **Structural conceptual metaphors** in “The Knight in the Panther’s Skin”

„მაგრა სდის ცრემლი თვალთაგან | მსგავსად დიჯლისა დენისად“ (Rustaveli, 1957, stz.832).

Transliteration: [magra sdis tsremli tvaltagan, msgavsad dijliisa denisad].

English interpretation: “strongly flows tears from the eyes, like flowing from Dijla”.

The given metaphor is categorized as a Structural metaphor, since according to Lakoff and Johnson, Structural metaphors make a structure from one concept to another. In this case, the abstract concept of emotion is represented through the concrete concept of “tear”. The amount of emotion is compared to the flowing river. So, the mapping looks like: source domain- flowing river, target domain: emotion. As for definition of *Dijla*, Nozadze (1962, p.362) writes: “Some think that *Dijla* is a Persian word, in the English translations it is translated as a spring (small river) but in reality, it is an Arabic word of the river Tigris, it seems, translators did not search this meaning and this culturally specific word is lost”.

In Wardrop's translation, *"But tears run from his eyes, pouring forth as from a spring"*, the **Container image schema** and the conceptual metaphor "The body is the Container for the emotion" are preserved, although, as noted, the river name is replaced by the generic concept of a spring. In Coffin's translation, *"But tears ran from his eyes, pouring forth as if from the ground they'd sprung"*, both the image schema and conceptual metaphor are maintained; however, Coffin does not employ the **spring** as a source domain. Similar metaphor is: 2, „დიჯლადცა კმარის, მას რომე | თვალთაგან ცრემლი სდენია“ (Rustaveli, 1957, stz.830). transliteration: [Dijladtsa kmaris, mas rome | tvaltā tsremli sdenia].

English interpretation: "the tears she has shed are equal to Dijla".

This stanza describes Taniel's emotional state after his separation from Avtandil. Wardrop's and Coffin's translations are identical, which can largely be attributed to Wardrop's influence. In both translations, "Dijla" is rendered as **"fountain"**, preserving the **Container image schema** and the conceptual metaphor "The body is the Container for the emotion", although the mental imagery is altered. According to Christian doctrine, tears are necessary for purification; their symbolic significance lies in repentance and the awareness of one's sins (Sulava, 2009, p. 71).

3.1.2 Translation of Orientational Conceptual Metaphors in "The Knight in the Panther's Skin"

„დაჯდა და მწარედ სულთ-ითქვნა, | ცრემლი მიწასა გარია“ (Rustaveli, 1957, stz.346).

Transliteration: [dajda da mtsared sult-itkvna, tsremli mitsasa garia].

English interpretation: "he sat and wept bitterly, his tears mingling with the ground".

The structure of this metaphor involves the **Container image schema** combined with a vertical (up–down) orientation. It is an Orientational conceptual metaphor, as Taniel's tears follow a trajectory with a clear top-to-bottom orientation, falling to the ground. The metaphor corresponds to the conceptual metaphor *Sad is down*, in which downward direction conveys sadness or sorrow (Lakoff & Johnson, 1980).

In Wardrop's translation: **"He sat down and moaned bitterly, his tears were mingled with the earth"**, the source domain of soil/ground is replaced by the broader concept of the Earth. Despite this shift in

imagery, the image schema and the overall structure of the conceptual metaphor are preserved at the macro level, corresponding to Schaffner's (1997) first procedure, where the conceptual metaphor remains identical in the source and target languages, without micro-level variations in linguistic manifestation. In Coffin's translation, "*He sat down and moaned bitterly; his tears the earth around did bless*". Conceptually, the tears are meant to touch the ground, but this is not explicitly indicated, and therefore, the **orientational aspect of the metaphor** is lost. The **Container image schema** and the overall structure of the conceptual metaphor are preserved, but the **vertical/up-down orientation** is absent. This translation corresponds to Schaffner's (1997) **second procedure**, which involves modifying Structural components of the conceptual schema in the target language using lexical units that make the metaphor more **explicit**, even if some image schematic features, such as orientation, are altered.

3.1.3 Translation of Ontological Metaphors in "The Knight in the Panther's Skin"

In the present paragraph, we examine the translations of Ontological conceptual metaphors expressing emotion, projected on the Container image schema, in "KPS".

The present example:

“მან არა გვითხრა გაუშვა | წყარო ცრემლისა ცხელისა” (Rustaveli, 1957, stz.1230).

Transliteration: [man ara gvitkhra gaushva tskaro tsremlisa tskhelisa].

English interpretation: "He said nothing, he shed hot tears".

Describes Nestan-Darejan's emotional state through the concept of a "hot tear". The metaphor belongs to category of Ontological metaphors, as the emotional experience is conceptualized in terms of a substance. In both Wardrop's and Coffin's translations, the image schema, the underlying conceptual metaphors, and the concept of the "hot tear" are preserved. "**She told us nought; she shed a stream of hot tears**" (Wardrop); "**She told us nothing in response. She shed a stream of hot tears, though**" (Coffin). The difference between the translations lies in the linguistic structures: Wardrop's language is more literary, employing archaic forms characteristic of 19th-century English. According to Schaffner's translation procedures outlined above, these

translations correspond to the first procedure, in which the conceptual metaphor is identical at the macro level in both the source and target texts.

The next Ontological conceptual metaphor is:

“ცრემლისა ღვარსა მოეცვა | პირი, ელვათა მკრთომელი” (Rustaveli, 1957, stz.530).

Transliteration: [tsremlisa ghvarsa moetsva, piri elvata mkrtomeli].

English interpretation: “her face that was flashing with radiance, was soaked by the avalanche of the tear”.

which conveys Nestan-Darejan’s emotional state. In the poem, the metaphor of “lightning flash” frequently recurs and is often used to describe beauty; however, in this instance, the “flash” indicates Nestan-Darejan’s anger. In Wardrop’s translation, “**A shower of tears fell on her face flashing with radiance**”, the image of the *stream of tears* is replaced by a “*shower*” of tears, while the lightning flash is equivalently rendered as radiance. In Coffin’s translation, “**A shower of tears bedewed her face, brilliant with radiant shine**”, similar to Wardrop, both the image schema and the structure of the conceptual metaphor are preserved.

Both translations correspond to Schaffner’s fourth procedure, which involves the use of different metaphorical expressions that can be subsumed under the same conceptual metaphor. Another Ontological conceptual metaphor projected through the Container image schema is:

“დაჯე წერად ჭირთა ჩემთა, | მელნად მოგცემ ცრემლთა ტბას” (Rustaveli, 1957, stz. 962).

Transliteration: [daje tserad tschirta chemta, melnad mogcem tsremlta tbasa].

English interpretation: “sit and write about my woes, I will give you a lake of tears for ink”.

Like the previously discussed conceptual metaphors, this Ontological metaphor is structurally connected to the metaphors “Emotions are fluids” and “The body is the Container for emotions”. In the source domain, the “lake of tears” represents a physical space, while in the target domain, it is mapped onto a spiritual state or emotional background. In Wardrop’s translation, “**Down to write my woes! For ink I give thee a lake of tears, for pen**”, the image schema, as well as the images of *ink* and the *lake of tears*, are preserved. In Coffin’s

translation, “**For ink, I have a lake of tears. Write of my woes, that all may learn**”, syntactic modifications are employed, yet the main images, image schema, and underlying conceptual metaphor are maintained.

According to Schaffner’s translation procedures, Wardrop’s translation corresponds to the first category, in which the images are rendered identically. Coffin’s translation corresponds to Schaffner’s second procedure, in which the metaphor is translated more explicitly, while the conceptual structure is preserved.

3.1.4 Misunderstood and/or Omitted Lexical Items

The following changes occur in the translation of the conceptual metaphor:

„ვარდსა წყლითა ცხელითა | რწყვენ ტევრთა საგუბართა” (Rustaveli, 1957, stz.2005).

Transliteration: [vardsa tsklita tskelita rtkven tevrta sagubarita].

English interpretation: “the rose is soaked by the hot water, from the pond of the jungle forest”.

The text describes the emotional state of Phridon and Avtandil; in the source domain, the concept of a rose is projected onto the image of the face in the target domain, while, ტევრთა საგუბარი” (pool of tears) is projected onto a strong emotion that has “flowed out of the container”.

In Wardrop’s translation, “**There the roses were sprinkled by the water of tears dammed up in the jungle**”, the concept of *watering the roses with tears* is preserved, although the notion of warmth is lost. In Coffin’s translation, “**The roses of their cheeks were sprinkled by tears in the morning light**”, the concept of the roses as presented in the source text is rendered more explicitly. Notably, this explicitation occurs several times in Coffin’s translation. It is important to note that the concept of the “*pool of the eyelids*” is not preserved in the translation. Likewise, the concept of “hot tears” is absent, while the translator adds the concept of morning light, which is not present in the source text. Both translations correspond to Schaffner’s second translation procedure.

„მიიმღერის| ხმასა ტკბილსა, | არ დასწყვეტდის| ცრემლთა რუსა“ (Rustaveli, 1957, stz.962).

Transliteration: [miimgeris khmasa tkbilsa, ar dastskvetdis tsremлта rusa].

English interpretation: “He was singing with a sweet voice; he was not cutting the spring of tears”.

The source domain is a **small river of tears**, mapped onto the target domain of emotional intensity. In Wardrop's translation, "*He sang with sweet voice; he checked not the channel of tears*", the translator uses the **image of a channel** instead of a small stream, implying a larger scale than the original small river. The **Container image schema** and the conceptual metaphor are preserved in the translation. In Coffin's translation, "*Then he broke out crying, and sang with sweeter voice than I can tell*", the concept of the **small river of tears** is lost; consequently, the **Container image schema** is absent, and the conceptual metaphor is preserved only at a structural level, insofar as crying is a natural process representing the release of emotions from the body/Container. This instance can be considered a case of **demetaphorization**, where the metaphorical expression is not maintained in the target language.

Based on the analysis of the translations of the Ontological conceptual metaphors discussed, it can be concluded that the most dominant image schema is the **Container image schema**, in which the human body is represented as a Container in which emotions accumulate and are subsequently released. The image schematic structure is preserved in the translations; however, the **poetic, aesthetic, and emotional expressiveness** varies across them.

In Coffin's translation, we encounter instances of the translator's **additions**, which serve to intensify the emotional expression. The **Container image schema** is primarily represented by phrases such as "*stream of tears*," "*the pool of tears*," "*spring of tears*", while in Coffin's case, it appears as "*bloody tears*" or "*tears cascading down*". The **Path image schema** is also largely preserved in the translations and expressed through lexical units such as "*flow*," "*run*," "*pour*," and "*fall*". Additionally, the translations reflect the **Force image schema**, as in examples like "*tears wore channels in the rocks*" and "*tears would have melted a stone*".

The analysis of the translation of metaphors expressing emotions through tears in "KPS" has shown that most metaphors are translated at the **macro level**, with the **image schemas** generally preserved. At the **micro level**, metaphorical images transform, such as **implication, explicitation, and substitution**. The table below presents the number of metaphors translated at the macro and micro levels by each translator.

Metaphors preserved at the macro level	Metaphors preserved at the micro level	Total
Coffin 63	15	78
Wardrop 55	23	77

§3.2. Translation of Image Metaphors of Emotion expressed through the Concept of “tear” in “*The Knight in the Panther’s Skin*”

To identify the image metaphors in the poem, randomly selected 10 image metaphors, and guided ourselves with the Theory of Cognitive Linguistics to study them. Next, we identified their translations in the English translations by Wardrop and Coffin. For the analysis of the image metaphors in translation we employed the principles of Cognitive Translation Studies and the **translation transformations proposed by Shuttleworth**. Below we provide a couple of instances of image metaphors, their translations and the analyses:

„მოვარე წყალსა გამოსრული | ნახეს, შუქთა მოვინება“ (Rustaveli, 1956, stz.263); Transliteration: [mtvare ts'qalsa gamosruli | nakhes, shukta mopineba].

English interpretation: “They saw the moon reflected upon the water, spreading its light”.

The metaphor depicts Tariel as the image of the moon is projected onto Tariel, whose light radiates outward. In the 1974 edition of the poem edited by Natadze (1974, p.88), “movaneba” (‘the filling/fullness of the moon’) is defined as a full moon. While Wardrop preserves the image metaphor, Coffin does not:

Wardrop’s translation “*They saw the moon (i.e., Tariel) come forth from the water, its rays*” (257);

Coffin’s translation: “*They saw Tariel ford the stream, like a moon coming from its den*” (268). Both translators preserve the lunar image and the notion of radiance, yet the metaphorical structures differ: Coffin employs a simile-based metaphor.

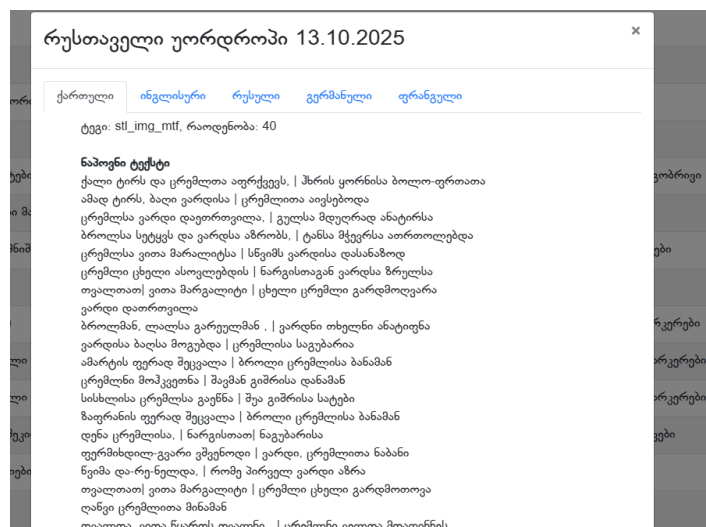
Another example illustrated here serves the purpose to affirm that image metaphors in the poem by Rustaveli are not one-shot, and the images mapped onto the heroes are observed in multiple cases:

„ანუ ცით მოვარე უღრუბლო | შუქთა მოჰვენდეს ქვე ბარად“ (Rustaveli, 1956, stz.281).

(281).

Among the 118 metaphors we identified 40 **image metaphors**. For each **image** metaphor, the dominant image schema is the **Container**. For the corpus data and for the annotation of image metaphors in the text, we used the tag [stl_img.mtf]. The present corpus data in Figure 4 reflect the number of image metaphors expressing emotion through the concept of “tear”:

Figure 4

The corpus data in **Figure 5** shows the number of image metaphors expressing emotion through the concept of “tear” in Wardrop’s translation:

Figure 5

ტეგი: stl_img_mtf, რაოდენობა: 31

ნაპოვნი ტექსტი

wept, she shed many tears; she drooped her raven eyelashes (the tail feathers of the raven
 therefore she weeps, filling the rose-garden (of her cheeks) with tears
 the rose (of his cheek) was frozen in tears that welled up from his woe-stricken heart
 a channel of jet (his eyelashes) rains a crystal shower
 crystal hails down and freezes the rose, his graceful form was trembling
 Tears like pearls were shed upon the rose, making it tender
 Fresh snow had fallen, and, freezing on the rose, blasted it
 Ruby mingled with crystal beautified the pale roses (of his cheeks)
 In the rose-garden the pool of tears is dammed up
 The bath of tears turned the crystal to the colour of jasper
 They were silent; the black knife of jet (of their eyelashes) cut off the (flow of) tears
 the jetty eyelashes are plaited by tears of blood
 The bath of tears changed the crystal (of my face) to saffron colour
 Thou wert doomed to shed tears from the narcissus-pool
 I was fair as a pale-hued rose bathed in tears
 That rain which at first had frozen the rose became milder
 Avt'handil was telling this his cheeks were bedewed with tears

The corpus data in **Figure 6** shows the number of image metaphors expressing emotion through the concept of “tear” in Coffin’s translation:

Figure 6

რუსთაველი კოფინი

ტეგი: stl_img_mtf, რაოდენობა: 25

ნაპოვნი ტექსტი

With each tear that streaked the rose garden of her cheeks
 From the jets of his eyelashes, clear waters could be seen to flow
 Hail rained down and froze the rose; in his body, he felt trembling start
 He shed pearl tears: his cheeks softened, and seemed then of a paler sort
 Snow had fallen, freezing and bruising the rose so young and slender
 Ruby and crystal made the pale roses of his face seem to dim
 His crystal face darkened to amber as he let his hot tears go,
 His jet lashes seemed plaited together with tears of blood and gore
 It was as if I were a pale rose and heavenly dewdrops wore
 The rain which had frozen the rose had turned to a much milder flow
 >Avtandil told them the tale, his cheeks wet with tears at every word
 They shed on 'the fields their eyes' tears like waters from a spring expressed
 Her abundant tears were flowing and gurgling like a fountain still
 Their white cheeks had an added pallor as their tears downward did race

The image metaphors we studied **express emotions through the concept of “tear”**, in which tears are either explicitly mentioned or implied. These image metaphors have underlying conceptual metaphors: **“The body is a container for the emotions”**, **“Emotions are fluids”**, “Emotions as weather”, and “Emotions are heat”.

The image metaphors discussed below, were grouped according to their respective domains. This methodological approach was initially developed during a joint research project (Beridze & Nagervadze, 2025, p. 203). Each image metaphor is projected through the **Container image schema**, with additional manifestations of the **Force** and **Path image schemas**.

Source Domain – Warmth, Fire;

„თვალთათ | ვითა მარგალიტი | ცრემლი ცხელი გარდმოთვა“ (Rustaveli, 1957, stz.630).

Transliteration: [tvaltat vita margaliti tsremli tskheli gardmotova].

English interpretation: “from eyes, like a pearl, snowed a hot tear”.

The mappings in both cases are as follows: **eye-pearl**, **tear-rain**, **snow**; the emotion is expressed through a weather-related concept. Additionally, this metaphor also evokes the image of **heat**, which connects it to the conceptual metaphor “Emotions are heat”. In Wardrop’s translation, *“And, pearl-like, hot tears sprang from his eyes”*, the images of **pearls** and **hot tears** are preserved; however, as in the example discussed above, the **snow image** is replaced with a **stream**, which is more closely associated with rain than with snow. According to Al-Harassi, this type of translation is different rich mental image, which is connected to the same image schema (Al-Harrasi, 2001, pp. 277-88). In Coffin’s translation, *“Like so many pearls, hot tears for me filled his own eyes to the brim”*, a similar mapping is presented as in the metaphor discussed above. The images of **hot tears** and **pearls** are preserved; however, the mapping to **weather**, specifically to **snow**, is lost.

Source Domain – Images of precious stones and colors

„ბროლ-ლალსა ღვარი ნარგისთა | მოსდის გიმრისა ღარითა“ (Rustaveli, 1957, stz.1140).

Transliteration: [brol-lalsa ghvari nargista mosdis gishrisa gharita].

English interpretation: “From the narcissus, the crystal and ruby stream flowed, through the jet channel”.

The metaphor is based on both the **Container** and **Path image schemas**. The fact that the tears run in a furrow on the face invokes the **Path image schema**. The images of **crystal** and **ruby** are mapped onto the face, the **narcissus** image onto the eyes, and the **jet** image onto the eyelashes.

In Wardrop’s translation, “*A stream flowed through the jetty trough (of her lashes) from the narcissus (eyes)*”, the original **image** of a **stream** is replaced by the image of a **spring**, while the images of **jet** and **narcissus** are preserved. However, the images of **crystal** and **ruby** are lost. This type of translation is referred to by Al Harassi as the **transfer of the same image schema across non-identical image domains**, which means that the translator preserves the image schema, while the images themselves are not equivalently maintained but derived from a similar conceptual domain (Al-Harrasi, 2001, pp. 277–288).

In Coffin’s translation, “*A narcissus stream overflowed her jetty lashes for its part*”, the mapping of images: **eyes–narcissus**, **jet–eyelashes** are preserved; however, it is presented from a different perspective. Instead of flowing linearly from the jet (invoking the **Path image schema**), the tears are depicted as **spilling over**. The images of **crystal** and **ruby** are omitted in this translation.

Source Domain -Blood and Tear

„სისხლისა ცრემლსა გაეწნა | შუა გიჰრისა სატები“ (Rustaveli, 1957, stz.267).

Transliteration: [siskhlisa tsremlsa gaetsna shua gishrisa satebi].

English interpretation: “bloody tears cut jetty shades into pieces”.

In this image metaphor, the images of **blood** and **tears** are presented, where blood corresponds to tears. **Jet**, a black precious stone, is mapped onto the black eyes and eyelashes. The lexical unit *სატები* [satebi] is defined as a shadow that maps onto eyelashes. The metaphor conveys Taniel’s suffering, with **tears of blood** emphasizing the intensity of his emotions. The **bloody tear**, in turn, represents an example of **conceptual**

blending. The theory of conceptual blending is a fundamental mental operation/process that generates new meaning (Fauconnier & Turner, 2003, p.3).

In this case, **three conceptual input spaces** are integrated: The **physical domain**-eyelashes, tears, blood; The **sensory domain**-pressure, the symbol of interconnectedness; and the **emotional domain**-suffering, sorrow. In Wardrop's translation, *"The jetty eyelashes are plaited by tears of blood"*, the translator preserves the images of **jet** and **bloody tears** as well as their mapping. The **underlying image schema** and its connection to the **conceptual metaphor** are maintained. In Coffin's translation, *"His jet lashes seemed plaited together with tears of blood and gore"*, an **interpretative strategy** is employed: the mapping of **bloody tears** and **jet eyelashes** is preserved, but the metaphor's **aesthetic expressiveness** is reduced. This translation corresponds to Al Harassi's **third transformation**, where only the **functional aspect of the image schema** is retained in the target language.

Source Domain – Flowers

„ამად ტირს, ბაღი ვარდისა | ცრემლითა აივსებოდა“ (Rustaveli, 1957, stz.47).

Transliteration: [Amad tirs baghi vardisa tsremlita aivseboda].

English interpretation: "she weeps, and the rose garden fills with tears".

In this image metaphor, two specific images are mapped onto the face of **Tinatin**. Tinatin's face is represented as a **rose garden**, which contains a multitude of emotions, and **tears flow from her eyes into the rose garden**.

Wardrop's translation, *"Therefore she weeps, filling the rose-garden (of her cheeks) with tears"*, preserves the mapping between the images and the images themselves in the target language, without altering the mental images. The translator explicates the metaphorical code in the text, making it clear to the reader what is meant by the **rose garden**, which, according to **Shuttleworth**, constitutes an **explication strategy**.

In Coffin's translation, *"With each tear that streaked the rose garden of her cheeks her doubt was shown"*, the **image metaphor** and its mapping from the source language are preserved, although the translator relies

more heavily on an **explicitation strategy**. Instead of depicting the rose garden as being filled with tears, Coffin describes the tears as **flowing vertically through the garden**, which additionally evokes a **vertical image schema**.

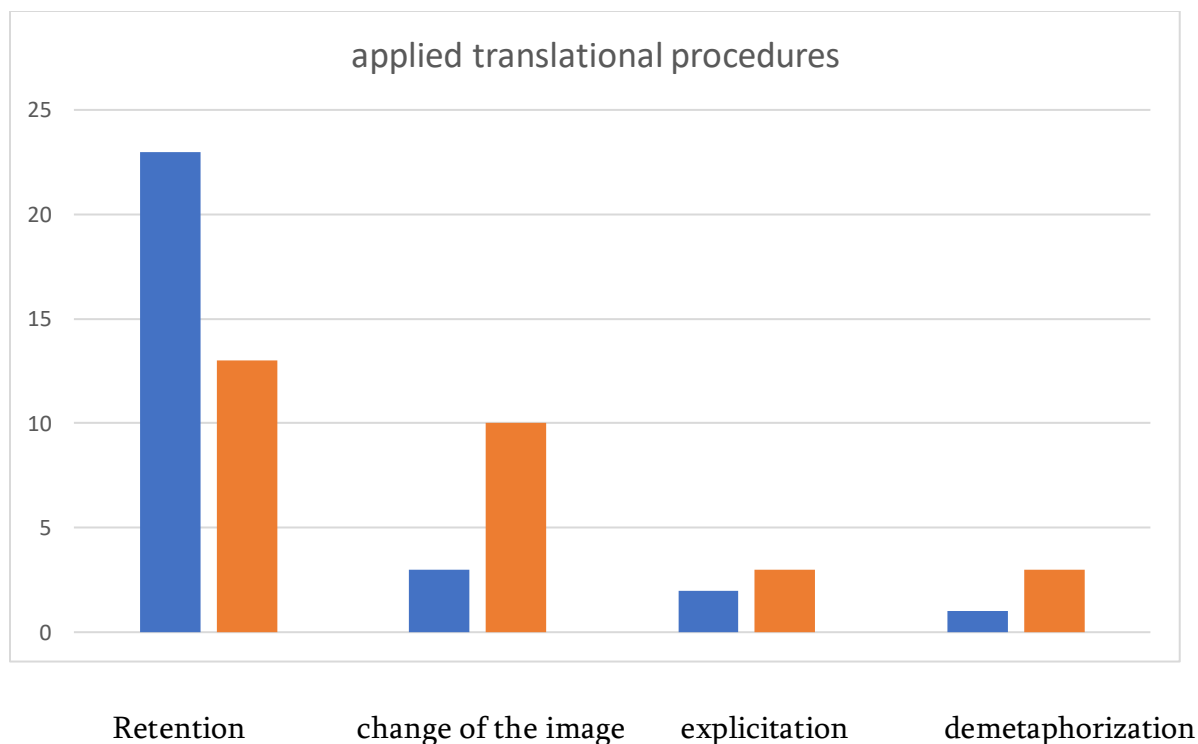
The analysis of the translations of the metaphors presented in this study demonstrates that **image metaphors are most frequently translated using the retention strategy**. The **image schema** and the connection to the **conceptual metaphor** are preserved; however, the **mental images** and the **mappings between images** often undergo modification.

Out of 40 metaphors, in 12 cases a **change in the mental image** was observed, indicating the translator's **subjective interpretation**. Changes in the **mappings between images** were recorded in 10 cases, which are mostly associated with **Coffin's translation**.

Based on the analysis of the translations of the metaphors examined, the following **transformations** can be distinguished:

1. **Retention of the image schema and preservation of the images** in the target language;
2. **Retention of the image schema with modification of the images**;
3. **Retention of the image schema through interpretation of the images**;
4. **Preservation of the mapping between images with interpretation of the image schema**;
5. **Reduction of poetic and aesthetic expressiveness**.

We identified the main **source domains** of **image metaphors** projected through the **Container image schema** and the concept of “tear”, as follows:

- **Weather and natural elements**, such as rain, snow, and storms;
- **Liquid/water domain**, such as rivers and lakes;
- **Flora/flowers domain**, such as roses and narcissus;
- **Precious stones domain**, such as crystal, jet, ruby, pearl,

Additional domains include the **astrological domain**, such as the sun and the moon, and the **birds and animals’ domain**, with only one instance recorded in our corpus.

§3.3. The Poetic Formula “Hot Tear” in Conceptual Metaphors: A Corpus-Based Translational Discussion

We distinguished **22 poetic formulaic metaphors** among the same 118 metaphors.

The **formulaic metaphors** were annotated using the tag <stl_pt.frm>.

According to the results of the **BSU Corpus analyzer**, 22 conceptual metaphors were identified in which the formula “**hot tears**” occurs. “KPS” is rich in poetic formulae; however, our focus is exclusively on the formula “**hot tears**”, as it is directly associated with **conceptual metaphors of emotion expressed through tears**. All of these metaphors are unified by the conceptual metaphors “**The body/eyes are a Container for emotions**” and “**Emotions are fluids**”. In addition to the **Container image schema**, the **Force** and **Path image schemas** frequently appear.

Table 1. Data from the **AntConc corpus analyzer**

Rustaveli		Wardrop	Coffin
„ცხელი ცრემლი” [tskheli tsremli] “hot tear”	2	5. tears -16. 6. Burning tears-1. 7. Hot tear 8. Water of tears-1.	1. tears -20. 2. Burning tears – 1.
„ცრემლსა ცხელსა” [tsremlsa tskhelsa], “to hot tears”	1		
„ცრემლნი ცხელნი” [tsremlni tskhelni] “hot tears”, (old Georgian plural form)	4		
„ცრემლი ცხელი” [tsremli tskheli], “tear hot”	4		
„წყარო ცრემლისა ცხელისა” “stream of hot tear”.	1		
„ცხელსა ცრემლსა” [tskhelsa tsremlsa], “to tear hot”.	1		

„ცრემლითა ცხელითა” [tsremlita tskhelita], “by tear hot”.	3		
„ცრემლთა ცხელთა” [tsremlta tskhelta]	1		
„ცრემლმან ცხელმან” [tsremlman tskhelman]	1		
„ცრემლისა ცხელისა” [tsremlisa tskhelisa]	1		
„ცრემლი ცეცხლთაგან ცხელი” [tsremli tsetskhltagan tskheli] “tear hotter than a fire”	1		
„მხურვალე ცრემლი” [mkhurvale tsremli] “burning tear”	1		
„წყლითა ცხელითა” “hot water”	1		

The formula „ცხელი ცრემლი” [tskeli tsremli] “hot tear” recurs in various forms, including in the **nominative case** six times, with the variations: „ცხელი ცრემლი” [tskeli tsremli] and „ცრემლი ცხელი” [tsremli tskheli]; in the **dative case**: „ცხელსა ცრემლსა” [tskhelsa tsremlsa] and „ცრემლსა ცხელსა” [tsremlsa tskhelsa]; in the **plural form**: „ცრემლნი ცხელნი” [tsremlni tskhelni] and „ცრემლმან ცხელმან” [tsremlman tskhelman] and in the **genitive case**: „წყარო ცრემლისა ცხელისა” [tskaro tsremlisa tskhelisa] and „ცრემლისა ცხელისა” [tsremlisa tskhelisa].

Implicit forms, which also convey the meaning of “hot tears”, were identified, such as „მხურვალე ცრემლი” [mkhurvale tsremli] (burning tear) and „წყლითა ცხელითა” [tskhelita tskhelita] (hot water). Of particular note is the **locative case form**: „ცრემლი ცეცხლთაგან ცხელი” [tsremli tsetskhltagan tskheli] (tear hotter than a fire).

Using **AntConc**, we determined the frequency of each form of the formula throughout the full text. In the **original text**, 13 variations of the formula „ცხელი ცრემლი“ [tskheli tsremli] (hot tear) were recorded. In **Wardrop’s translation**, 4 forms are rendered, while in **Coffin’s translation**, only 2 forms appear. According to the **BSU analyzer**, 22 instances of the variant forms of „ცხელი ცრემლი“ [tskheli tsremli] (hot tear) were identified in the source text, 21 in **Wardrop’s translation**, and 19 in **Coffin’s translation**.

„ცრემლი ცხელი ასოვლებდის | ნარგისთაგან ვარდსა ზრულსა“ (Rustaveli, 1957, stz.152).

Transliteration: [tsremli tskheli asovlebd dis nargistagan vardsa zrusa].

English interpretation: “hot tears from narcissus were soaking the frozen roses”.

“From the narcissus (eyes) hot tears moistened the frosted” (Wardrop).

“Hot tears from the narcissus of my eyes made moist the frosted rose” (Coffin).

In both cases, **Wardrop** and **Coffin** preserve the formula “**hot tears**” in their translations, thereby maintaining the **Container image schema** and the conceptual metaphor “**The body is a Container for emotions**”. According to **Schaffner’s transformational procedures**, both translators exemplify the **first procedure**, which involves rendering the same conceptual metaphor at both macro and micro levels. In **Wardrop’s translation**, the rhythm is preserved, the formula retains its source position and the structure closely resembles that of the original text. In **Coffin’s translation**, the rhythm reflects a more **prosaic style**, and the half-stanza rhythm is lost, although the translator maintains the formula in its original textual position.

„ყმა მტირალი შეებრაღა, | ამაღ ცრემლნი ცხელნი ღვარნა“ (Rustaveli, 1957, stz.245).

Transliteration: [kma mtirali sheebrala, amad tsremlni tskhelni ghvarna].

English interpretation: “she pitied the weeping knight and flowed hot tears”.

“She pitied the weeping knight, therefore her hot tears flowed” (Wardrop).

“Her hot tears were flowing now for the knight weeping so close at hand” (Coffin).

If we observe, we will see that the **original text** exhibits a **Syllabo-Tonic verse structure** with a 4+4 // 4+4 rhythm, featuring a caesura after the eighth syllable. Each half-stanza is rhythmically complete and creates **symmetry**, which in turn is characteristic of the formula.

From a **poetic perspective**, in **Wardrop's translation**, the original syllabic meter is lost, as the translator employs an **iambic style**. In **Coffin's translation**, a **four-stress rhythm** is used, closely preserving the **16-syllable verse**. Both translators maintain the formula identically; however, **Coffin alters the position** of the formula within the text.

Conclusions

We have analyzed Conceptual metaphors and Image metaphors in “KPS” as a subcategory of cognitive metaphors that emerge from and are closely linked to underlying Conceptual metaphors. The most frequent conceptual metaphors include: (1) The body is a Container for emotion, (2) Emotions are fluids, (3) Emotions are like weather, and (4) The eyes are containers of emotion. Image metaphors incorporate basic image schemas, often combining one or more schemas. The most frequently employed image schemas are Force and Path schemas.

Unlike existing theories, our study has shown that **image metaphors are not characterized by a one-shot mapping; rather, each projection recurs throughout the text of “KPS”**. For example, the projection of the narcissus and jet images onto the eyes is **not confined to a one-shot mapping but appears repeatedly**. Therefore, image metaphors are **not one-shot instances but exhibit direct mappings between concrete images**.

Our research demonstrates that image metaphors in “KPS” occur in several forms, including **single and double projections**. A double projection arises when the metaphor does not explicitly indicate which image maps onto which, and the relationship is inferred from context. Structurally, **image metaphors are based on the framework of conceptual metaphors**, and conceptual metaphors in turn rely on **image schemas**; thus, **image schemas serve as the generative basis for each metaphor**. In the text, mappings recur between the eyes and narcissus, jet, and pearl; the face and the rose; tears and snow, rain, and other natural phenomena. These **image projections are realized not only directly but also through nested blending**. The 40 metaphors analyzed represent **image metaphors**, in which specific source images project onto specific target images, such as rose, pearl, snow, jet, flowing water, sun, and flowers. In the analyzed translations of conceptual metaphors, **image schemas are presented in a universally fixed form**. In cases where individual image elements are altered, the underlying **image schema remains largely unchanged**.

The results of the Batumi Shota Rustaveli State University corpus analyzer indicate that in Shota Rustaveli’s “KPS”, **there are 118 conceptual metaphors expressing emotion through the concept of “tear”**. In

Wardrop's translation, this number is reduced to 104, while in Coffin's translation, **88 conceptual metaphors expressing emotion through the concept of "tear" are preserved.**

According to **AntConc** data, the total number of types is 14,742 in "The Knight in the Panther's Skin", in Coffin's translation 6,955, and in Wardrop's translation 6,303. The **type-token ratio** indicates that Wardrop's translation preserves the artistic language and style to a greater extent, as reflected by the higher number of unique words.

In the presented corpus-based research, image metaphors are analyzed in the context of two English translations of "The Knight in the Panther's Skin". Consistent with Gestalt theory and the part-whole principle, these metaphors rely on complex visual mental images that are logically interconnected, forming coherent structures. When readers interpret an image metaphor in the text, such as a rose drenched in tears, the cognitive system integrates the elements into a single unified mental image rather than processing them separately.

This study presents how translators render such metaphors, focusing on three interpretive layers: 1) the spatial arrangement of elements in the metaphor, 2) the overall Gestalt structure, and 3) the derivation of meaning in the target language. By analyzing these layers, the research demonstrates that image metaphors in translation are not mere adjectival or figurative substitutions but complex cognitive constructs that require maintaining the embodied Gestalt structure to preserve the original's imagery and impact.

The analysis of the translation of **Orientational metaphors** in "KPS" shows that the image schema and the structure of the conceptual metaphor are generally preserved in the translations. However, cases of simplification occur, where the metaphor is rendered only at the level of the image schema. For instance, the depiction of „ცრემლი მიწას გარია“ (tears reaching the ground) is not preserved in Coffin's translation. In the translation of concepts such as „ცრემლთა მილი“ (streams of tears), „ცრემლთა რუ“ (rivulets of tears), „ცრემლთა ფრქვევა“ (tears flowing), or „ცრემლთა ფონი“ (the background of tears), Wardrop largely maintains equivalent source-domain concepts and image schemas, whereas in Coffin's translation, omissions and modifications are observed.

The conceptual analyses of translations of **Ontological metaphors** involving the concept of “tear” show that, alongside preservation, changes in the images also occur. In most cases, the **image schemas** and **conceptual structures** are maintained, but specific images are altered for Instances of **misinterpreted or omitted lexical units** that were identified. The concept „ტევრთა საგუბარი“ (the hollow of the hands) is absent in Coffin’s translation, as are „ცრემლთა რუ“ (stream of tears), „ცრემლთა ბანა“ (pool of tears), and „ცრემლთა სეტყვა“ (hail of tears). In some cases, alterations occur in the translation of concepts such as „ცრემლების ზღვასთან შერთვა“ (tears joining the sea) and, ველთა რწყვა“ (watering the fields). Coffin’s translation also omits the concept „სისხლის წვიმა“ (rain of blood). „ცრემლის ღვარი“ (a stream of tears) becomes „ცრემლთა წვიმა“ (a rain of tears) in the target language, although the underlying domains remain the same.

In Wardrop’s translations, **Schäffner’s first procedure**, involving the preservation of both conceptual metaphors and image schemas, predominates. In Coffin’s translations, **Schäffner’s second and fourth procedures** are more frequent, reflecting **lexical substitutions** and **explicitation strategies**.

Based on the analysis of conceptual metaphor translations, the number of **macro-level preserved metaphors** is 55 in Wardrop’s translation and 63 in Coffin’s translation. At the **micro-level**, the number of translated metaphors is 23 in Wardrop and 15 in Coffin, indicating that **Wardrop’s translation contains a higher number of literally preserved lexical units**.

The analysis of randomly selected image metaphors demonstrated the necessity of corpus-based research. Metaphors that are logically grouped and systematically selected within a corpus make the study more organized and thematically focused.

By distinguishing between **image metaphors** and **conceptual metaphors**, **hybrid metaphors** were identified, which combine properties of both conceptual and image metaphors.

Based on the analysis of the translation of image metaphors, it was found that in Wardrop’s translation, the most frequently used transformation is the retention transformation, whereas in Coffin’s translation, the most frequent transformation is the explicitation. The study has shown that image

metaphors are not merely an aesthetic expressive device but also possess a complex cognitive structure. The most frequently employed transformations in the translations are:

1. retention of the image schema and retention of the images in the target language;
2. retention of the image schema with modification of the images;
3. retention of the image schema through interpretative adaptation of the images;
4. retention of the spatial distribution of the images, although the image schema is interpreted.

We identified the main domains of the image metaphors of tears. The most frequent domains are weather, liquid/water, flora/flowers, and precious stones.

“KPS” is characterized by formulaic repetitions, i.e., poetic formulas, which occur within conceptual metaphors. In particular, the formula “ცხელი ცრემლი” [tskheli tsremli] (hot tear) appears 22 times in the original poem, 21 times in Wardrop’s translation, and 19 times in Coffin’s translation. Instances of omission or paraphrased rendering of the formula were also observed.

From a metrical perspective, Wardrop manages to preserve the musical tone of the source text. Coffin’s translation, while poetic, is often characterized by **metrical deviations** and a modified architectural structure of the Shairi.

Coffin’s translation is characterized by **metonymic rendering**, in which the metaphorical image is transferred in the target language as an epithet; for example, the image of the rose is preserved in the target text as “cheeks like a rose”. In Wardrop’s translation, four instances of retention were identified, whereas in Coffin’s translation, three were observed. Wardrop shows one loss of the formula, Coffin two, and the formula is paraphrased twice in Coffin and once in Wardrop. The poetic formula “ცხელი ცრემლი” (**hot tear[s]**) constitutes a formulaic conceptual metaphor and is linked to the conceptual metaphors “**Body is a Container of emotion**” and “**Emotions are fluids**”, as well as the conceptualization “**Emotions are heat**”. It is noteworthy that the translation of this formula should take into account the principles of both **cognitive translation studies** and **cognitive poetics**.

References

1. Aarts, J. (1991). Intuition-based and observation-based grammars. In K. Aijmer & B. Altenberg (Eds.), *English Corpus Linguistics: Studies in honour of Jan Svartvik* (pp. 44-62). London & New York: Longman;
2. Abaev, V. (1988). *On the Folkloric Foundations of Shota Rustaveli's Poem "KPS"*. Tbilisi: Metsniereba.
3. Andronikashvili, N. (1984). *English Translations of "KPS"*. Tbilisi: Metsniereba.
4. Arabuli, G. (2004). *Vakhtang VI's Edition of "The Knight in the Panther's Skin" and Its Textological Features*. Tbilisi: Artanuji.
5. Bacher, O. (1902). Aristotle's definition of metaphor and its influence on classical poetics. *Classical Studies Review*, 12(2), 79-94;
6. Bagrationi, G. (1960). *Issues of Understanding Rustaveli's "Majami"*. Tbilisi: Ganatleba.
7. Baker, M. (1993). *Corpus linguistics and translation studies: Implications and applications*. In M. Baker, G. Francis, & E. Tognini-Bonelli (Eds.), *Text and technology: In honour of John Sinclair* (pp. 233–250). John Benjamins.
8. Baker, M. (1996). *Corpus-based translation studies*. Bassnett, S. (1991). *Translation studies* (rev. ed.). London: Routledge;
9. Baramidze, A. (1966). *Shota Rustaveli and His Poem*. Tbilisi: Metsniereba.
10. Baramidze, A. (1966). *Shota Rustaveli and the Translations of "The Knight in the Panther's Skin"*. Tbilisi: Metsniereba.
11. Bäuml, F. H. (1986). The oral tradition and Middle High German literature. *Oral Tradition*, 1(2), 343–389.
12. Beridze, K., & Nagervadze, T. (2025). "The Knight in the Panther's Skin": Comparing corpora of image metaphors in the source text and its translations, spanning different cultural or temporal contexts. *SKASE Journal of Translation and Interpretation*, 18(2), 188–211;
13. Beridze, Kh. (2018). *Textbook of Corpus Linguistics*. (Unpublished). Batumi.
14. Beridze, Kh. (2018). *Translation Studies: Textbook*. Batumi: Shota Rustaveli State University of Batumi.
15. Bernardini, S., & Castagnoli, S. (2003). Translation-oriented corpora: Issues and applications. In A. Beeby, R. Rodríguez, & H. Samson (Eds.), *Proceedings of the 4th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC 2003)* (pp. 246–251). Paris: ELRA;
16. Biber, D., & Reppen, R. (2015). *The Cambridge Handbook of English Corpus Linguistics*. Cambridge University Press;
17. Bozzone, C. (2010). Corpus Linguistics and fixed phrases in classical texts. *Linguistica Antverpiensia*, 29, 29–42;
18. Burnard, L. (2005). *User guide for the British National Corpus*. Oxford: Oxford University Computing Services;
19. Catford, J. C. (1965). *A linguistic theory of translation: An essay in applied linguistics*. Oxford University Press;
20. Catford, J. C., & Hatim, B. (2001). *Translation and the linguistic-cultural interface*. Manchester: st. Jerome;
21. Cawelti, J. G. (2001). *The Six-Gun Mystique Sequel*. Bowling Green State University Popular Press;

22. Cawelti, J. G. (2014). *Adventure, mystery, and romance: Formula stories as art and popular culture*. University of Chicago Press;
23. Chantladze-Bakradze, G. (2000). "The Knight in the Panther's Skin" in *Spanish and Basque Languages. Literary Adjara*, (6), 75–77. Batumi.
24. Croft, W., & Cruse, D. A. (2004). *Cognitive linguistics*. Cambridge University Press;
25. Crystal, D. (2008). *A dictionary of linguistics and phonetics* (6th ed.). Malden, MA: Blackwell;
26. Curschmann, M. (1967). Oral poetry in medieval English, French, and German literature: Some notes on recent research. *Modern Philology*, 64(3), 223-241.
27. Dagut, M. B. (1976). Can a metaphor be translated? *Babel*, 22(1), 21-33.
28. Dodge, E., & Lakoff, G. (2005). Image schemas: From linguistic analysis to neural grounding. In B. Hampe (Ed.), *From perception to meaning: Image schemas in Cognitive Linguistics* (pp. 57–92). Berlin: Mouton de Gruyter;
29. Duggan, J. (1973). *The Song of Roland: Formulaic style and poetic craft*. University of California Press.
30. Edwards, M. W. (1986). *Homer, poet of the Iliad*. Johns Hopkins University Press.
31. Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. Edinburgh University Press;
32. Fauconnier, G., & Turner, M. (2002). *The way we think: Conceptual blending and the mind's hidden complexities*. New York: Basic Books.
33. Fillmore, C. J. (1985). Frames and the semantics of understanding. *Quaderni di Semantica*, 6(2), 223-254;
34. Ford, A. (2002). *The origins of criticism: Literary culture and poetic theory in classical Greece*. Princeton University Press;
35. Francis, W. N. (1992). Language corpora B.C. In J. Svartvik (Ed.), *Directions in Corpus Linguistics* (pp. 17–32). Berlin & New York: Mouton de Gruyter;
36. Freeman, M. H. (2000). *Poetry and the scope of metaphor: Toward a cognitive theory of literature*. In A. Barcelona (Ed.), *Metaphor and metonymy at the crossroads: A cognitive perspective* (pp. 253–281). Mouton de Gruyter.
37. Gachechiladze, G. (1958). *Issues in the Theory of Literary Translation*. Tbilisi: Soviet Georgia.
38. Gafrindashvili, N. (2012). *Theoretical Foundations of Comparative Literary Studies*. Tbilisi: Meridiani.
39. Gamzakhurdia, Z. (1982). *The Philosophical Worldview of "The Knight in the Panther's Skin" and Issues of Translation*. Tbilisi: Matsne, (4), 10–25.
40. Gamzakhurdia, Z. (1991). *Figurative Language in "The Knight in the Panther's Skin"*. Tbilisi: Metsniereba.
41. Geeraerts, D. (2007). *Theories of lexical semantics*. Oxford University Press;
42. Gibbs, R. W. (1994). *The poetics of mind: Figurative thought, language, and understanding*. Cambridge University Press;
43. Ginevra, R., Biagetti, E., Brigada Villa, L., & Giarda, M. (2024). A constructionist and corpus-based approach to formulas in Old English poetry. *Languages*, 9(7), 237
44. Giorgadze, M. (2022). Giorgadze, M. (2022). On the problem of translating poetic formulas: Based on the Georgian translations of the Iliad. *Journal of Ilia State University-EISH-8*.
45. Gonchilashvili, N. (2016). *Toward the Interpretation of the Three-Fold Symbol*. In *Literary Research*. Tbilisi: Ivane Javakhishvili Tbilisi State University.

46. Grady, J. E. (2007). Foundations of meaning: Primary metaphors and primary scenes. In D. Geeraerts & H. Cuyckens (Eds.), *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 177-196). Oxford University Press;
47. Grady, J. E. (2020). *Metaphor in the mind: A workshop approach*. Cambridge University Press;
48. Hainsworth, J. B. (1970). *The flexibility of the Homeric formula*. Oxford University Press;
49. Hampe, B. (Ed.). (2005). *Image Schemas in Cognitive Linguistics*: Introduction. In *From perception to meaning: Image schemas in Cognitive Linguistics* (pp. 1-14). Berlin: Mouton de Gruyter;
50. Hatim, B., & Munday, J. (2004). *Translation: An advanced resource book*. Routledge;
51. House, J. (1977). *A model for translation quality assessment*. Tübingen: Gunter Narr Verlag;
52. Hu, G. (2016). *Corpus-based translation studies: Research and applications*. London: Routledge;
53. Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. In R. A. Brower (Ed.), *On translation* (pp. 232-239). Harvard University Press;
54. Johnson, M. (1987). *The body in the mind: The bodily basis of meaning, imagination, and reason*. University of Chicago Press;
55. Johnson, M., & Lakoff, G. (1980). *Metaphors we live by* (2nd ed.). University of Chicago Press;
56. Khalvashi, R. (2018). *Introduction to Digital Humanities*. Batumi: Shota Rustaveli State University of Batumi.
57. Khintibidze, A. (1976). *On the Nature of Georgian Verse*. Tbilisi: Metsniereba.
58. Khintibidze, E. (Ed.) (2015). *"The Knight in the Panther's Skin" with Commentary from Modern Rustvelological Studies*. Tbilisi: Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature.
59. Kiknadze, Z. (2015). *The Hebrew Translation of "The Knight in the Panther's Skin" and Its Poetic Features*. *Rustveliana*, 49, 201-210.
60. Kimmel, M. (2009). *Analyzing image schemas in literature*. *Cognitive Semiotics*, 5(Fall), 159-188.
61. Kiparsky, P. (1976). Oral poetry: Some linguistic and typological considerations. In B. A. Stolz & R. S. Shannon (Eds.), *Oral literature and the formula* (pp. 73-106). Center for the Coordination of Ancient and Modern Studies;
62. Kövecses, Z. (2002). *Metaphor: A practical introduction*. Oxford University Press;
63. Kövecses, Z. (2004). *Metaphor in culture: Universality and variation*. Cambridge University Press;
64. Kövecses, Z. (2021). *Extended conceptual metaphor theory*. Cambridge University Press;
65. Lakoff, G. (1987). *Women, fire, and dangerous things: What categories reveal about the mind*. University of Chicago Press;
66. Lakoff, G. (1990). The Invariance Hypothesis: Is Abstract Reason Based on Image-Schemas (pp. 39-74) De Gruyter Mouton.
67. Lakoff, G. (1993). The contemporary theory of metaphor. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (pp. 202-251). Cambridge University Press.
68. Lakoff, G., & Johnson, M. (1987). The metaphorical logic of rape. *Metaphor and Symbol*, 2(1), 73-79;
69. Lakoff, G., & Johnson, M. (1999). *Philosophy in the flesh: The embodied mind and its challenge to Western thought*. New York, NY: Basic Books.

70. Lakoff, G., & Turner, M. (1989). *More than cool reason: A field guide to poetic metaphor*. University of Chicago Press;
71. Langacker, R. W. (2008). *Cognitive grammar: A basic introduction*. Oxford University Press;
72. Lashkaradze, I. (1980). *Metric Features of Katharine Vivian's Translation in the Prologue of "The Knight in the Panther's Skin"*. *Kartvelological Studies*, 28, 25–30.
73. Laviosa, S. (2002). *Corpus-based translation studies: Theory, findings, applications*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins;
74. Laviosa, S. (2002). *Corpus-based translation studies: Theory, findings, applications* (Vol. 17, pp. 1-138).
75. Leech, G. (1991). Corpora. In K. Malmkjær (Ed.), *The linguistics encyclopaedia* (pp. 73-80). London: Routledge;
76. Lord, A. B. (1960). *The singer of tales*. Harvard University Press;
77. Mandelblit, N. (1995). The cognitive view of metaphor and its implications for translation theory. In M. Thelen & B. Lewandowska-Tomaszczyk (Eds.), *Translation and meaning* (Part 3). Maastricht: Euroterm;
78. Mandler, J. M. (2014). The development of conceptual representations. In L. Shapiro (Ed.), *The Routledge handbook of embodied cognition* (pp. 510-522). New York: Routledge;
79. McEnery, T., & Hardie, A. (2011). *Corpus Linguistics: Method, theory and practice*. Cambridge University Press;
80. McEnery, T., & Wilson, A. (2001). *Corpus Linguistics* (2nd ed.). Edinburgh: Edinburgh University Press;
81. Miller, G. A. (1993). Images and models, similes and metaphors. In A. Ortony (Ed.), *Metaphor and thought* (2nd ed., pp. 357–400). Cambridge University Press;
82. Munday, J. (2001). *Introducing translation studies: Theories and applications*. Routledge;
83. Muñoz Martín, R. (2017). Looking toward the future of cognitive translation studies. In J. W. Schwieter & A. Ferreira (Eds.), *The Handbook of Translation and Cognition* (pp. 555–571). Wiley-Blackwell;
84. Nadiradze, G. (1958). *Rustaveli's Aesthetics*. Tbilisi: Soviet Georgia.
85. Nagler, M. N. (1974). *Spontaneity and tradition: A study in the oral art of Homer*. University of California Press;
86. Natadze, N., & Tsaishvili, S. (1966). *Shota Rustaveli and His Poem*. Tbilisi: Ganatleba.
87. Newman, J. (2011). Corpora and Cognitive Linguistics. *Revista Brasileira de Linguística Aplicada*, 11(2), 521–559;
88. Newmark, P. (1988). *A textbook of translation* (Vol. 66, pp. 1-312). New York: Prentice Hall.
89. Nida, E. A. (1964). *Toward a science of translating*. Brill;
90. Nida, E. A., & Taber, C. R. (1982). *The theory and practice of translation*. Brill;
91. Nozadze, V. (1962). *The Theology of ""*. Paris.
92. Nyberg, H. S. (1952). *Die Religionen des alten Iran*. Stuttgart: Kohlhammer;
93. Oakley, T. (2007). Image schemas. In D. Geeraerts & H. Cuyckens (Eds.), *The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 214–235). Oxford University Press;
94. Panjikidze, D. (1988). *Theory and Practice of Translation*. Tbilisi: Ganatleba.
95. Parry, M. (1930). Studies in the epic technique of oral verse-making, I: Homer and Homeric style. *Harvard Studies in Classical Philology*, 41, 73–147;
96. Pym, A. (2004). *The moving text: Localization, translation, and distribution*. Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins;

97. Renouf, A. (1987). The theory of text and the analysis of text corpora. In M. Hoey (Ed.), *Patterns of lexis in text* (pp. 149-160). Oxford: Oxford University Press;
98. Rustaveli, S. (1977). *"The Knight in the Panther's Skin"* (M. & O. Wardrop, Trans.). London: The Folio Society;
99. Rustaveli, S. (2015). *"KPS"* (L. Coffin, Trans.). Poezia Press;
100. Rustaveli, Sh. (1976). *"KPS"* (Ed. N. Natadze, commentary by Al. Chincharauli). Tbilisi: Ganatleba.
101. Rustvelology VII. (2015). *Rustvelology VII*. Tbilisi: Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature.
102. Sanikidze, S. (2019). *Analysis of the Semantic Plane of Shota Rustaveli's "The Knight in the Panther's Skin" in Relation to Translation*. Tbilisi: Tbilisi State University.
103. Sakvarelidze, N. (2001). *Issues in Translation Theory: Linguistic and Extralinguistic Aspects*. Tbilisi: Meridiani.
104. Semino, E. (2008). *Metaphor in discourse*. Cambridge: Cambridge University Press;
105. Shuttleworth, M. (2017). *Studying scientific metaphor in translation: An inquiry into cross-lingual translation practices*. Routledge;
106. Shuttleworth, M., & Cowie, M. (1997). *Dictionary of translation studies* (Rev. ed.). London & New York: Routledge;
107. Schäffner, C. G. E. (2004). Metaphor and translation: Some implications of a cognitive approach. *Journal of Pragmatics*, 36(7), 1253–1269.
108. Simpson-Vlach, R., & Swales, J. M. (Eds.). (2001). *Corpus Linguistics in North America: Selections from the 1999 Symposium*. Ann Arbor, MI: University of Michigan Press;
109. Sinclair, J. (1991). *Corpus, concordance, collocation*. Oxford University Press;
110. Stockwell, P. (2002). *Cognitive poetics: An introduction*. London: Routledge;
111. Stubbs, M. (1996). *Text and corpus analysis: Computer-assisted studies of language and culture*. Blackwell;
112. Sulava, N. (2009). *"KPS" – Metaphor, Symbol, Allusion, Enigma*. Tbilisi: Nekeri.
113. Sweetser, E. E. (1982). Root and epistemic modals: Causality in two worlds. In *Proceedings of the Eighth Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society (BLS 8)*, pp. 484–507.
114. Tabakowska, E. (1993). *Cognitive Linguistics and poetics of translation*. Tübingen: Gunter Narr;
115. Tandashvili, M., & Kamarauli, M. (2022). A conceptual framework of equivalence evaluation criteria in the multilingual parallel corpus Rustaveli goes digital. *Digital Kartvelology*, 1, 161–179.
116. Tandashvili, M., & Qamarauli, M. (2021). *Introduction to Digital Kartvelology*. Tbilisi: Iverioni.
117. Tatishvili, M. (2000). *History of Rustaveli Manuscripts and Textual Variations*. Tbilisi: Metsniereba.
118. Tay, D. (2021). Image schemas. In T. Walsh & M. Römer (Eds.), *The Routledge handbook of Cognitive Linguistics* (pp. 161–172). Routledge;
119. Taylor, S. (2008). *Linguistic categorization* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press;
120. Teubert, W. (2007). *Corpus Linguistics: A short introduction*. Continuum/Bloomsbury;
121. Tirkkonen-Condit, S. (2002). What is translation about? *Meta*, 47(3), 345–355;
122. Tognini-Bonelli, E. (2001). *Corpus Linguistics at Work: Studies in Corpus Linguistics* (Vol. 6). John Benjamins;

123. Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies and beyond*. John Benjamins;
124. Urushadze, V. (1958). *Anthology of Georgian Poetry*. Tbilisi: Soviet Georgia.
125. Urushadze, V. (1968). *English Verse Translation of "The Knight in the Panther's Skin"*. Tbilisi: Soviet Georgia.
126. Van den Broeck, R. (2009). Translation: Theoretical and methodological issues. In M. Baker & G. Saldanha (Eds.), *Routledge encyclopedia of translation studies* (2nd ed.). Routledge;
127. Venuti, L. (1995). *The translator's invisibility: A history of translation*. Routledge;
128. Wardrop, M. (1912). *The man in the Panther's Skin*. Oxford: Clarendon Press.

The main provisions of the dissertation are reflected in the following publications:

1. A part of the present research has been previously developed and published in the SKASE Journal of Translation and Interpretation, 2025; 18(2): 188–211
“KPS”: Comparing corpora of image metaphors in the source text and its translations, spanning different cultural or temporal contexts <http://www.skase.sk/Volumes/JTI29/09.pdf> Khatuna Beridze, Batumi Shota Rustaveli State University
Tamta Nagervadze, Batumi Shota Rustaveli State University
2. The Concept of the “Sun” Metaphors and Their Corpus-Based Translation Analysis According to the “The Knight in the Panther’s Skin” First Five Chapters“ - International Conference of Science and Education ICONSE, Turkey. Conference Proceedings, 2023, pp. 174-180.
https://www.isres.org/conferences/2023_Antalya/ICONSE2023_Proceedings.pdf
3. „ონტოლოგიური კონცეპტუალური მეტაფორების თარგმანი“-”Translation of Ontological Conceptual Metaphors“, Peer-reviewed Journal ”Gulani“, Samtskhe-Javakheti state university.